

Arbeidsprogram for Rødt 2010–2012

Gjennom hele den moderne historia har folk flest, i arbeiderbevegelsen og andre folkelige bevegelser, tilkjempa seg rettigheter, innflytelse og sosiale ordninger for sine liv. Den markedsliberalistiske offensiven de siste tiåra har ført til omfordeling av verdiskapinga, rasering av fellesskapsløsninger og økte klasseforskjeller. Samtidig har det vokst fram internasjonale bevegelser som motsetter seg denne utviklinga, og reiser kampen for et annet samfunn. Rødt ser seg som en del av denne bevegelsen.

Klimatrusselen gjør at det haster! Kapitalismen må avskaffes og erstattes med et demokratisk, sosialistisk samfunn. Bare et samfunn som avskaffer profitten som drivkraft og styres av menneskenes behov og naturens tåleevne, kan hindre en ødeleggelse av jorda. Gjennom en sosialistisk revolusjon, med oppslutning fra et flertall i folket, må folk sjøl ta makta og styre utviklinga i retning av et framtidig klasseløst samfunn.

Innhold:

1. Økonomi
2. Kvinnefrigjøring
3. Velferd og solidaritet
4. Fattigdom
5. Eldreomsorg
6. Kommuneøkonomi
7. Lokaldemokrati
8. Demokratiske rettigheter
9. EU og EØS
10. Skatt
11. Naturressurser
12. Fisk
13. Klima og miljø
14. Landbruk
15. Dyrevern
16. Næringsliv
17. Distriktspolitikk
18. Sykehus
19. Psykisk helse
20. Samferdsel
21. Faglige rettigheter
22. Arbeidsliv
23. Pensjon
24. Rasisme og islamofobi
25. Internasjonal solidaritet
26. Krig og fred
27. Samepolitikk
28. Oppvekstvilkår
29. Skole
30. Høyere utdanning
31. Informasjonsteknologi
32. Kultur, kulturarv og media
33. Idrett
34. Bolig
35. Funksjonshemma
36. Lesbiske, homofile, bifile og transpersoner
37. Kriminalitet
38. Rusmidler

Kapittel 1: Økonomi

Målet med Rødts økonomiske politikk er å bryte ned klasseskilla, skape sosial likhet og bidra til miljøretta ressursforvaltning. I dette ligger *også* å bryte ned den dype økonomiske forskjellen mellom landa i nord og sør. Kapitalismens mål er størst mulig profitt, og produksjonen blir styrt ut fra dette. Dette fører til sløsing med naturressurser og menneskelig arbeidskraft. Produktene er bare et middel for å oppnå profitt. Jaget etter profitt skaper også krig. Det siste tiåret har vi gjentatte ganger sett at USA er villig til å gå i krig for å sikre olje og gassressurser. Vi må vekk fra et økonomisk system som fører til unyttige og spekulative investeringer. Det nødvendige alternativet til kapitalismen er et demokratisk, sosialistisk samfunn, der folk sjøl aktivt styrer økonomien og utviklinga av samfunnet. På den måten kan en sikre at produksjonen av varer og tjenester rettes inn mot det folk trenger og det miljøet tåler.

Den sterke norske økonomien er skapt av arbeidsfolk, utnyttelse av naturressursene og ei hundreårig lang utbytting av den tredje verden. De norske flernasjonale selskapene går med store overskudd, som i økende grad investeres utenlands og styrker norsk imperialisme. Også den norske staten går med enorme overskudd, og oljefondet har vokst voldsomt hvert eneste år. Undersøkelser viser at et stort flertall i befolkninga vil at det skal satses mer på fellesskapsløsninger, men det er det motsatte som skjer. Statlige selskap som Telenor og Statoil har blitt delprivatisert, og hjørnesteiner i den norske velferdsstaten angripes og svekkes. Grunnlaget for arbeiderklassens organisering og kamp, solidaritetstankegangen, er kraftig svekka og erstatta med individuell tenkning og ideologien om at "enhver er sin egen lykkes smed". Dette forsterkes gjennom statlig stimulering av privat forbruk og et forbruksmønster som er sterkt ressursog miljøfiendtlig og som går på bekostning av satsing på offentlig velferd. Næringslivs og samfunnstoppene har sikra seg et luksusliv, klasseforskjellene vokser og stadig flere blir fattige.

Dette er ikke et særnorsk fenomen, men et resultat av en internasjonal markedsliberalisme, som vil legge alle sider av samfunnet åpent for profittjakt. Den sterke globaliseringa av økonomien krever størst mulig markedsadgang og frihet i forhold til landa i den tredje verden. I tillegg ser vi et stadig økende press for privatisering og nedbygging av offentlig sektor over hele verden.

WTO – internasjonale handelsorganisasjoner

World Trade Organisation (Verdens handelsorganisasjon) er i dag det viktigste organet for de store flernasjonale selskapene. Daværende RV, en av forløperne til Rødt, var det eneste partiet som stemte mot, da Stortinget vedtok norsk tilslutning til WTO 30. november 1994. Gjennom denne organisasjonen, og særlig Gats-forhandlingene, øves det særlig press på landa i sør for å oppgi sin nasjonale kontroll over næringsliv og naturressurser. De flernasjonale selskapene krever at landa må åpne opp for stadig nye markeder.

Rødt tar aktivt del i kampen mot markedsliberalismen både internasjonalt og nasjonalt gjennom deltakelse i organisasjoner som Nettverk mot markedsrett, For velferdsstaten og Nei til EU. Rødt støtter aksjoner som retter seg mot WTO, IMF (Det internasjonale pengefondet) og Verdensbanken.

Offentlig styring og kontroll av økonomien

Rødt går inn for at staten skal føre en aktiv økonomisk politikk for å hindre arbeidsløshet, sikre næringsutvikling også i distrikts-Norge, og fremme den nødvendige omlegginga som klimautfordringa krever. Rødt vil kjempe for å opprettholde viktige velferdsordninger som en god offentlig skole, folketrygda og en god offentlig helse- og sosialsektor. Rødt vil gjeninnføre både sterk offentlig kontroll med kreditt og rentepolitikken, valutarestriksjoner og styring av finansinstitusjonene. Det siste tiåret har Norges Bank fått ei stadig mer løsrevet stilling, inspirert av EUs helt sjølstendige sentralbank. Det å holde arbeidsfolks kjøpekraft i sjakk er blitt viktigere enn hensynet til sysselsetting og næringsutvikling. Rødt mener at både Norges Bank og rentepolitikken skal styres av folkevalgte for å oppnå arbeid til alle og forhindre økte forskjeller mellom rike og fattige i Norge.

Skattlegg de rike

Rødt vil skattlegge de rike og fjerne skatten fra de fattige. Rødt går inn for skattlegging av aksje-, finans- og valutatransaksjoner og støtter kravet om en såkalt tobin-avgift. Rødt vil samarbeide med og støtte Attac, For velferdsstaten og andre aksjoner som slåss for å endre deler av den økonomiske politikken til fordel for folk flest. Rødt vil gjeninnføre tidligere konsesjonslovgivning som sikra norske bedrifter mot oppkjøp fra utlandet. Rødt ønsker å opprettholde og utvikle arbeidsplasser i Norge og støtte alle folks rett til å utvikle sine egne land økonomisk og sosialt.

Rødt arbeider for:

- en sterk offentlig sektor som tar ansvar for og som kan sikre velferdsbehova til barn, eldre, uføre, syke og funksjonshemma på lik linje med arbeidsføres behov
- å stoppe markedsrettinga av offentlig sektor
- at offentlig forbruk skal prioriteres foran privat forbruk
- seks timers normalarbeidsdag
- reell rett til lønna arbeid for alle arbeidsføre
- statlige boligbanklån med fast lav rente og nedbetaling over minst 50 år
- å si opp EØS-avtalen og skjerme strategisk viktig produksjon (mat, energi)
- full åpenhet rundt norske krav og standpunkter i de pågående WTO og Gats-forhandlingene

Kapittel 2: Kvinnefrigjøring

Rødts mål er full kvinnefrigjøring. Likestilling mellom kjønnene er ikke nok. Vi ønsker å sprengte rammene for de trange kjønnsrollene og fjerne alle former for kvinneundertrykking. Kapitalismen er avhengig av kvinners underordning i familien og arbeidslivet. For å oppnå full kvinnefrigjøring er det nødvendig med et totalt brudd med det kapitalistiske systemet. Rødt går inn for tiltak som kan styrke kvinners stilling økonomisk, juridisk og ideologisk, og går mot alle endringer som kan undergrave de rettighetene kvinner har oppnådd.

For økonomisk sjølstendighet

Rødt ser på kvinners økonomiske sjølstendighet som ei forutsetning for kvinnefrigjøring. Familien er i dag en økonomisk grunnenhet og en del av samfunnets økonomiske basis. Fortsatt har kvinnene hovedansvar for omsorgsarbeidet i familien. Dyre barnehageplasser, kontantstøtta og for høye priser på SFO er eksempler på dette. Kvinner tilpasser ofte sin tilknytning til arbeidslivet til sin rolle i familien. Samfunnets kjernefamiliefokus er redusert, men fortsatt usynliggjøres og diskrimineres eneforsørgere, homofile og lesbiske familier og de som velger å bo alene.

Rødt arbeider for:

- kvinners økonomiske sjølstendighet
- samfunnsmessig ansvar for barn, syke og gamle
- lovfesta rett til barnehage fra fødselen av
- gratis barnehager og SFO
- å fjerne kontantstøtta
- å legge til rette for kollektive boformer
- å styrke eneforsørgeres rettigheter
- å gå mot tvunget delt bosted og omsorg ved samlivsbrudd
- å heve overgangsstonaden til eneforsørgere og utvide stønadsperioden
- å endre bidragsregler som skaper fattige kvinner og barn

Kvinnens lønn og inntekt

Kvinnedominerte yrker lønnes dårligere enn mannsdominerte yrker, både i offentlig og privat sektor. Sjøl innen samme yrkesgruppe tjener menn ofte mer enn kvinner. Kvinner lønnes lavere enn menn fordi de er kvinner. Dette er uttrykk for maktforholdet mellom kjønnene, og er vevd inn i det kapitalistiske økonomiske systemet, der kvinners arbeidskraft har mindre verdi.

Rødt arbeider for:

- seks timers normalarbeidsdag med full lønnskompensasjon
- å fjerne all lønnsdiskriminering knytta til kjønn
- å bekjempe lønssystemer som fører til individuelle personlige tillegg
- egen kvinnekott fra regjering/Storting for å utjamne lønnsulikhetene
- å sikre at gravide ikke diskrimineres i arbeidslivet
- at trygde og pensjonsregler ikke skal virke diskriminerende for kvinner
- 8. mars som offentlig fridag

Fødselspermisjon

Rødt ønsker å utvide fødselspermisjonen til 52 uker med full lønn. Mora skal sikres 3 uker før fødsel og 8 uker etter fødsel av helsemessige årsaker. Den andre forelderen får rett til 8 uker. Resten av permisjonen kan benyttes av mor, den andre forelderen eller annen omsorgsperson.

Rødt arbeider for:

- å utvide fødselspermisjonen til 52 uker med full lønn
- sjølstendig opptjening av fødselsstønad for begge foreldre
- at retten til foreldrepenger ved fødsel og adopsjon også skal gjelde for mødre på attføring

Frihet til å velge

Siden 1978 har kvinner sjøl kunnet bestemme om de vil fullføre en påbegynt graviditet eller ikke. Abortloven har stor oppslutning, men allikevel er den utsatt for stadige angrep. Kvinner blir forsøkt påført skyld og skam, helsepersonell kan reservere seg mot å foreta abortinngrep, og abortmotstanderne Amatheia er faste rådgivere på mange sjukehus. I tillegg må kvinner som ønsker abort etter tolvte uke, fortsatt møte for ei nemnd, som skal avgjøre om kvinna får lov til å ta abort eller ikke. Retten til sjølbestemt abort er sentral i kvinners rett til å bestemme over egen kropp og eget liv. Abort er ikke et problem; det er de uønska svangerskapene som utgjør problemet.

Rødt arbeider for:

- jordmødre og helsesøstre skal ha samme rett som leger til å skrive ut p-piller
- midler til forskning på trygg og sikker prevensjon
- å overføre den offentlige støtta fra Amatheia til helsestasjoner for ungdom
- at egenandelen på sterilisering fjernes
- rett til medisinsk abort ved helsestasjon/lokalt legesenter med oppfølging av primærhelsetjeneste
- rett til sjølbestemt abort mellom 12. og 18. svangerskapsuke. Vekk med nemndene.
- å oppheve reservasjonsretten for helsepersonell
- tidsavgrensa rett til farskapstest

Slipp glede og kjærighet løs!

Seksuell frigjøring er frihet til seksuell utfoldelse uten skyld og skam, og uten frykt for vold og tvang. Gratis og lett tilgjengelig prevensjon og retten til sjølbestemt abort er grunnleggende forutsetninger. Rødt vil være med på å fremme mellommenneskelige og samfunnsmessige forhold der seksualitet verken er tabubelagt, syndig eller kommersialisert, men anerkjent som en viktig del av tilværelsen. Et aktivt seksualliv med andre er ikke en menneskerett. Ingen skal kunne kreve at andre skal tilfredsstille deres seksuelle lyster gjennom betaling eller belønning.

Rødt arbeider for:

- å bekjempe maktforholdet mellom kjønna og andre maktstrukturer som muliggjør seksualisert undertrykking
- å knuse puritanismens makt, tabuer og moralisme i debatten om seksualitet
- å bekjempe pornoliberalismen
- kurs i skolen etter modell av "Sett grenser!". Kursene skal bevisstgjøre ungdom på seksuell trakassering og gjøre jenter i stand til å sette grenser.

Knus skjønnhetstyranniet!

Skjønnhetsidealer stjeler kvinners tid, tanker og penger. Rødt går imot propaganda som viser at bare kvinner som ligner reklamebilder er verdifulle, og avviser presset på kvinner om å forandre utseende for å tilfredsstille kommersielle idealer. Mediene må ansvarliggjøres for den viktige rollen de spiller i opprettholdelsen av trange kjønnsroller og et umenneskelig kroppsideal. Rødt vil påpeke medias ansvar for kvinners sjølbilde og helse. Mediene må unngå å fremme skjønnhetsindustriens interesser og ikke bidra til å skape behov for skjønnhetsprodukter.

Rødt arbeider for:

- å anmelde kvinnekriminerende reklame
- holdningskampanjer i skolen om ungdoms forhold til kjønn, kropp og seksualitet
- forebyggende tiltak mot spiseforstyrrelser
- å kreve opprettelse av avdelinger med spesialkompetanse på behandling av spiseforstyrrelser i sjukehus over hele landet
- at mediene ikke omtaler overgrep som sex
- at mediene ikke reduserer kvinner til kropp, og ikke bruker avklede kropper som illustrasjoner
- at mediene tar ansvar for skjønnhetsidealene som presenteres. Alle manipulerte bilder, også i annonser, må merkes.

Bekjemp menns vold mot kvinner

Menns vold mot kvinner er uttrykk for den maktubalansen som finnes mellom kjønna i samfunnet, og er et alvorlig samfunnsproblem. Volden begrenser og ødelegger kvinners liv, og hindrer kvinners fulle deltakelse i samfunnet. Arbeid mot menns vold mot kvinner må ha et allsidig perspektiv: rettslig, sosialt, økonomisk, helserelatert og likestillingsmessig. Rødt skal ha nulltoleranse overfor menns vold mot kvinner. Menn må involvere seg og ta ansvar for menns vold mot kvinner.

Bare en liten del av vold og voldtektssaker mot kvinner blir anmeldt. Blant de sakene som blir anmeldt, er henleggelsesprosenten høy, og bare 10 prosent blir domfelte. Politiet og rettsvesenet mangler kompetanse på og kunnskap om vold mot kvinner. Rettssikkerheten til kvinner og barn i volds og overgrepssaker er for dårlig.

Rødt arbeider for:

- økt støtte og full beskyttelse til voldsutsatte kvinner og barn
- tilgang til voldsalarmer som virker og effektive besøksforbud
- at voldsutøvere skal forlate hjemmet, ikke kvinner og barn
- full statlig finansiering av krisesentrene

- at politi, rettsvesen, sosialkontor og politikere øker sin kunnskap om vold mot kvinner og om konsekvensene for barn som er vitne til vold
- at regjeringa må kartlegge menns vold mot kvinner og beregne omkostningene av volden
- et nasjonalt kunnskapssenter i spørsmål om menns vold mot kvinner
- at "Alternativ til vold" bygges ut over hele landet
- at utlendingsloven håndheves slik at kjønnsbasert forfølgelse gir rett til asyl
- å fjerne treårsregelen og gebyrene for innvandrerkvinner som skal søke oppholdstillatelse
- å fjerne bestemmelser om flytteforbud for mor

Kampen mot kjønnslemlesting

Kampen mot kjønnslemlesting er sentral i kampen for kvinners rett til egen seksualitet og kontroll over egen kropp. I dette arbeidet er Inter African Committee (IAC) ei drivkraft, og Rødt støtter arbeidet i IAC og andre organisasjoner som jobber mot kjønnslemlesting. Rødt ønsker at fokus må være ei varig holdningsendring, og at samarbeid med kvinner som har vært utsatt for kjønnslemlesting, er sentralt for å oppnå dette. Rødt ønsker ikke tvangsundersøkelser av jenter, men økte midler til forebyggende arbeid.

Rødt arbeider for:

- tiltak for personer som er kjønnslemlesta eller blir utsatt for kjønnslemlesting i Norge. Det skal være tiltak som omfatter tilbud om medisinsk, sosial og psykologisk oppfølging både til offer og familie.
- styrking av kompetanse til ansatte i skole, helse- og sosialsektoren slik at de kan tilby kvalifisert hjelp til personer som er utsatt for kjønnslemlesting

Mot salg av kjønn og kropp

Porno og prostitusjon er vold mot kvinner. Rødts mål er et samfunn uten seksualisert undertrykking, og dermed uten porno og prostitusjon. Den internasjonale handelen med kvinner og barn er en av verdens mest lønnsomme industrier. Prostitusjon gir kvinner alvorlige helseskader og hindrer likestilling og utvikling. Menn som kjøper kvinner i prostitusjon, er ansvarlige for at kvinner påføres skade, og er støttespillere for porno- og prostitusjonsindustrien. Halliker og bakmenn etablerer prostitusjon i land der mulighetene for fortjeneste er størst, der myndighetene ikke hindrer etablering, og der det er liberale holdninger til porno og prostitusjon. Kjøp av seksuelle tjenester må derfor være forbudt, og kvinner i prostitusjon må hjelpes ut.

Porno er ikke fiksjon, det er virkelige mennesker som avbildes. Rødt ønsker en lov mot porno som ikke rammer seksuelle skildringer, men kvinneundertrykkende framstillinger. Rødt mener Norge må etterleve internasjonale forpliktelser for å bekjempe handel med kvinner og barn, for å hindre at stadig flere fattige kvinner havner i porno- og prostitusjonsindustrien.

Rødt arbeider for:

- å bekjempe porno- og prostitusjonsindustrien
- en pornolov som retter seg mot kvinneundertrykkende framstillinger, og som blir håndheva

- lovforbud mot kjøp av seksuelle tjenester
- at kvinner i prostitusjon får hjelp til å slutte, at utenlandske kvinner i prostitusjon får oppholdstillatelse eller hjelp til trygg retur og reetablering i hjemlandet
- økt bevisstgjøring om skadene ved prostitusjon gjennom holdningskampanjer og opplæring i skolen
- at ansatte i forsvaret og i organisasjoner og bedrifter med oppdrag i utlandet skal skolerer i spørsmål knytta til skadene ved prostitusjon

Kapittel 3: Velferd og solidaritet

Den norske velferdsstaten er et resultat av arbeiderklassens kamp og sosialdemokratiets forsøk på å skape sosiale velferdsordninger innenfor ramma av en kapitalistisk økonomi. Viktige velferdsordninger er vedtatt med støtte også fra deler av næringslivet, fordi dette samsvarer med deres interesser i en periode av kapitalismens utvikling. Den norske velferdsstaten kjennetegnes av en sterk offentlig sektor med ordninger som skal gjelde for alle. For kvinner har fellesskapsløsninger innen omsorg for barn og eldre ført til muligheter for utdanning og arbeid, som igjen har ført til at mannen er blitt mer delaktig i privat omsorg for egne barn.

Dårligere eller dyrere fellesløsninger vil tvinge den som er dårligst lønna i familien til å slutte i jobb og overta omsorg for barn eller syke familiemedlemmer. Nedbygging av fellesskapsløsninger vil derfor særlig ramme kvinnene.

Privatisering, EØS-avtalen og Gats

For at kapitalismen skal kunne utvikle seg, har den stadig behov for nye markeder. Selskaper, aksjeeiere og andre har et stadig behov for økt profitt. Offentlig sektor forvalter store verdier som kapitaleierne nå vil ha tak i. Derfor trues offentlig sektor stadig oftere av privatiseringsframstøt. EØS-avtalen og Gats-avtalen (WTOs avtale om handel med tjenester) brukes som brekkstang for privatisering og markedsstyring av gjenværende offentlige tjenester.

Stadige effektiviseringskrav og den økonomiske utarminga av offentlig sektor de seinere år har gitt folk et dårligere tilbud. Utviklinga fører til at et økt antall private tjenesteleverandører retter seg mot et kjøpekraftig marked. Dette skaper samtidig et utarma offentlig tilbud for de som ikke har råd til private løsninger. Utviklinga er en bevisst strategi for å få folk til å distansere seg fra det offentlige tilbudet og bane vei for et privat tilbud med kvalitet etter betalingsevne, ei utvikling som står i voldsom kontrast til folks rettmessige krav om høy kvalitet på velferdsgodene og til krava om demokratisk styring av velferdstilbudenes omfang og fordeling. Forskjellene mellom folk blir større og klasseskilla øker.

Kamp for velferdsgoder og et sosialistisk samfunn

Skal vi hindre at velferdsstaten ødelegges, mener Rødt at det er nødvendig med mobilisering på grunnplanet. Dette må skje gjennom lokale initiativ og på tvers av tradisjonelle organisasjonsskiller. Kampen for velferdsstaten er viktig for bevissthet om fellesskap og solidarisk ansvar. Det finnes alternativer til kapitalstyring av velferd. Folk må gis muligheten til å se for seg et sosialistisk samfunn med velferdsgoder som en sjølsagt del av menneskenes omsorg for hverandre. Derfor støtter Rødt enkeltkrav som vil gi folk bedre velferdsgoder. Samtidig mener Rødt at den optimale velferdsstaten bare kan få gode livsvilkår i et sosialistisk samfunn.

Rødt arbeider for:

- en sterk, demokratisk styrt offentlig sektor, som møter folk med respekt og lydhørhet
- offentlig eierskap og styring av kollektivtransport, posttjenester, telenett, kraft og vann
- at tjenester som er privatisert, skal tilbakeføres til offentlig eie og folkevalgt kontroll

- å overføre mer av den samfunnsnyttige tjenesteproduksjonen til offentlig sektor
- gratis tjenester innen helse, omsorg og utdanning
- å utvide helsebegrepet til også å gjelde øyne og tenner gratis tannlege og gratis briller
- at egenandeler på høreapparat fjernes slik at dette blir gratis
- statlig minstesats for sosialhjelp i tråd med anbefalingene fra SIFO (Statens institutt for forbruksforskning) og statlig dekning av sosialhjelpsutgiftene
- å forsvare og styrke folketrygda

Kapittel 4: Fattigdom

Et samfunn er aldri bedre enn hvordan det behandler de svakeste. Forskjellene mellom rik og fattig øker i Norge i dag, og stadig flere opplever på kroppen hvordan det er å være fattig. Rødt vil arbeide for å jevne ut forskjellene mellom fattig og rik i Norge.

I dag er sosialhjelpssatsene altfor lave og varierer i stor grad fra kommune til kommune. Særlig er variasjonen stor i forhold til barnetilleggene. Rødt vil foreslå en nasjonal standard på sosialhjelpssatsene på nivå med SIFOs standardbudsjett for husholdningene. Finansieringa av sosialhjelpssatser på SIFO-nivå må skje ved øremerking av statlige midler.

Rødt arbeider for:

- at sosialhjelpssatsene skal opp på SIFO-nivå (Statens institutt for forbruksforskning)

Bedring av dagpengeordningen

Ordninga der det var mulig å få utbetalt dagpenger i tre år, må gjeninnføres, slik tilfellet var fram til 2003. Med dagens ordning er du bare sikra dagpenger i to år. Dette fører til at mange blir tvunget over på sosialhjelp og ut i unødig fattigdom.

Ferietillegget på dagpengene må gjeninnføres. Å reise på ferie er i dag et gode som ikke alle kan benytte seg av. Tall fra SSB viser at 25 prosent ikke hadde råd til å reise på ferie sommeren 2005. Rødt mener alle skal ha rett til å kunne reise på ferie minst en gang i året, og komme seg vekk fra hjemmet sitt dersom en ønsker dette.

Rødt arbeider for:

- at utbetaling av dagpenger i tre år gjeninnføres og at ferietillegg utbetales

Barnetillegget i trygdeytelsene må økes

Barnetillegget for mottakere av attføringspenger, rehabiliteringspenger og midlertidig uføretrygd skal opp på samme nivå og reguleres i samsvar med barnetillegget for varig uføretrygda. I dag får ikke foreldre som går på attføring eller rehabiliteringspenger, like mye i barnetillegg som varig uføretrygda.

Overgangsstønad til eneforsørgere

Fram til 1998 fikk en overgangsstønad i ti år. Rødt mener at et godt tiltak for at eneforsørgere skal komme seg ut av fattigdom, er muligheten til å ta høyere utdanning. Eneforsørgere er i dag ei av de fattigste gruppene i Norge. Stønadsnivået må økes.

Rødt arbeider for:

- at overgangsstønaden må økes og stønadsperioden forlenges fra tre til ti år

Gratis barnehager

Barnehagen er en del av utdanningssystemet og en viktig faktor for at alle barn skal sikres likeverdige, gode oppvekstvilkår og en god barndom. Gratis, offentlige barnehager for alle barn er en viktig rettighet for å bekjempe et klassesdelt samfunn.

Gratis SFO

Prisen på SFO-plasser varierer enormt. Det skal ikke være bosted og størrelsen på foreldrenes lommebok som avgjør hvilke oppvekstvilkår barn får. Rødt vil arbeide for at gratis SFO-plass innføres.

Sosial boligbygging

Norge trenger ei storstilt sosial boligbygging, der staten og kommunene bygger utleieboliger med lav husleie. I liberaliseringa av boligmarkedet har en tatt hensyn til kapitalen framfor menneskelige behov. Antall boligløse øker, og de fattige er henvist til et kynisk leiemarked.

Rødt arbeider for:

- at Husbankens rente skal tilbake til 2 prosent, og at låna får minst 50 års avdragstid
- at Husbankens lånerammer skal styrkes, slik at den blir en bank for folk flest
- statlig finansiering av ei storstilt kommunal boligbygging
- at offentlige boliger skal være vesentlig billigere enn "gjengs leie"

Like rettigheter for nordmenn, flyktninger, asylsøkere og innvandrere

Dagens regelverk for stønader og trygder ble til i en periode da det nærmest ikke fantes asylsøkere, flyktninger eller innvandrere i Norge. Den norske stat har ikke greid å forandre lover og regler, slik at en tar hensyn til at Norge er en del av en globalisert verden. Rødt vil ha harmonisering av regelverk og lover for å fjerne alle diskriminerende regler mot asylsøkere, flyktninger og innvandrere.

Ingen med fast opphold i Norge skal ha mindre enn minstepensjon som alderspensjonist. Hvis en pensjonist bosetter seg utenfor Norge, får vedkommende med seg pensjon i forhold til reell opptjening og antall år bosatt i Norge.

Rødt arbeider for:

- at asylsøkere må få økonomisk hjelp som tilsvarer minst statens veiledningssatser for sosialhjelp, uansett om asylsøkerne har fått avslag
- at asylsøkere skal ha arbeidstillatelse mens hele saksbehandlinga pågår
- at de samme trygderettigheter som gjelder for nordmenn skal gjelde for flyktninger og innvandrere
- at innvandrere må ha rett til vanlig alderspensjon på minstepensjonsnivå fra folketrygda, sjøl om de ikke oppfyller krava om botid

Egenandeler i helsesektoren

Rødt vil fjerne alle egenandeler i helsesektoren og innføre gratis tannlege. For at alle skal ha mulighet til å benytte seg av velferdsgoder som lege, medisiner, hjemmehjelp og lignende må dette finansieres over skatteseddelen, ikke ved hjelp av egenandeler.

Rødt arbeider for:

- at alle særskatter i form av egenandeler på funksjonshemming, uførhet og sykdom, fjernes
- gratis tannhelsetjeneste

Gebyrer og byråkrati

Det er dyrt å være fattig. Staten er sjøl en av de verste til å øke regningene med purre og inkassogebyrer og går ofte aggressivt løs på fattiges lønnsinntekt, barnetrygd og kontantstøtte for å få dekket sine krav. Det er komplisert å være fattig. Du sendes fra kontor til kontor, og du må brette ut stadig flere sider av livet ditt. Rødt ønsker ei avbyråkratisering og menneskeliggjøring av det offentlige førstelinjetjeneste.

Rødt arbeider for:

- regler som avskjærer det offentlige adgang til å øke sine krav mot enkeltpersoner med egne gebyrer og tilleggsbeløp
- lavere tak for gebyrer for privat innkreving
- plikt for offentlige kontorer til å informere den enkelte bruker om rettigheter og plikter som må antas å ha betydning for brukeren

Kapittel 5: Eldreomsorg

Eldreomsorg dreier seg om å gi gamle mennesker best mulige forutsetninger for å kunne leve et fullverdig liv. Det dreier seg om å gi nødvendig hjelp, slik at fysisk og psykisk slitasje ikke hindrer dem i å utfolde seg som verdifulle, skapende mennesker. Eldre mennesker må sikres en materiell trygghet etter hvert som jobb og deler av ens vanlige sosiale miljø forsvinner. De gamle må få tilfredsstillende helsemessig behandling, rehabilitering og pleie for å redusere og helst bli kvitt sine helsemessige plager. Framfor alt dreier eldreomsorg seg om å sikre menneskelig kontakt og tilrettelegge for sosial utfoldelse i en livsfase der mange etter hvert mister store deler av sitt vanlige sosiale nettverk. Eldre er en *stor* ressurs. De har kunnskaper og erfaringer som er verdifulle for *samfunnet*.

Rødt arbeider for:

- å bygge ut eldresentra, kultur- og undervisningstilbud for eldre og sosialt arbeid for eldre
- dagsentertilbud for aldersdemente i alle kommuner, slik at det legges til rette for at de som ønsker det kan bo lenger hjemme
- gratis tekniske og praktiske hjelpemidler til eldre, også gratis trygghetsalarm til de som trenger dette
- økt transportstøtte, flere gratis drosjeturer
- å forsvare folketrygda mot alle kuttforslagene i pensjonsreformen. Minstepensjonen må heves til 3G (G=grunnbeløpet i folketrygda), og pensjonene må hvert år justeres i takt med lønnsutviklinga. For innvandrere og flyktninger må det inngås pensjonsavtaler med opprinnelsesland.
- å bygge ut systemet med reduserte priser for pensjonister på reiser og kulturtilbud
- å støtte eldres interesseorganisasjoner med ressurser
- at det opprettes ambulerende team i alle kommuner for å lære opp ansatte ved sykehjemma og i hjemmetjenesten og hjemmesykepleien i innsetting og vedlikehold av høreapparater og andre hjelpemidler

Offentlig utbygd eldreomsorg

Rødt tar avstand fra det rådende politiske synet som framstiller eldre mennesker først og fremst som en utgiftspost. Det er et mål å utvikle samfunnet slik at helsestandarden og levekåra bedres for alle. En konsekvens av dette er at folk lever lengre. For at dette skal bli et gode alle har glede av, må ressursbruken i samfunnet planlegges slik at eldre får et trygt og innholdsrikt liv. En godt utbygd offentlig eldreomsorg er ei forutsetning for dette.

Offentlig omsorg er i ferd med å privatiseres pga. kommuneøkonomien. Kommunenes mangel på midler tvinger dem til å legge ned sykehjem, skjære ned spesielt på praktisk bistand i hjemmet og stoppe med alt som ikke er lovpålagt, f.eks. rehabilitering.

Omsorgstrengende føler at trygghet er det viktigste: trygghet for å få den omsorg de trenger, når de trenger det.

Det er i dag i hele landet en tendens til å framstille "omsorgsboliger med heldøgns tilsyn" som likeverdig med sykehjem, fordi kommunene da slipper utgifter, som de velter over på de omsorgstrengende sjøl og noe på staten.

Også innen eldreomsorgen blir "innsatsstyrt finansiering" til et plussord, som gjør den nødvendige omsorgen til en markedsstyrt størrelse, klar for konkurranseutsetting.

I dag må pleierne løpe fortere og gå av jobb full av dårlig samvittighet for alt de ikke har rukket å gjøre i løpet av arbeidsdagen.

Rødt arbeider for:

- at det skal være et offentlig ansvar å utføre nødvendig omsorg av eldre i en kjede
- at eldre skal kunne føle seg trygge på at de vil motta den omsorgen de til enhver tid har behov for
- at faglige, ikke økonomiske, grunner skal ligge til grunn også for sykehjemstilbud når det kreves
- å styrke den offentlige eldreomsorgen – nei til all privatisering og egenandeler
- å sikre et differensiert pleie- og omsorgstilbud, der det finnes både sykehjem, aldershjem og omsorgsboliger samt særskilt innretta tilbud til demente
- at omsorgsboliger ikke skal erstatte sykehjemsplasser
- at antall sykehjemsplasser må økes kraftig, slik at dekningsgraden tilsvarer det statlige minstekravet på 25 prosent av antall eldre over 80 år i alle kommuner
- at god dekning av behovet for leger, pleiepersonell, aktivitører, ergoterapeuter og fysioterapeuter til den eldre delen av befolkninga må sikres
- tilrettelegging for eldre med innvandrerbakgrunn både på institusjoner og i hjemmebasert omsorg
- at de eldre må sikres varm, nylaga næringsrik middag hver dag, og det må avsettes tid til at den enkelte kan innta måltidene sine på en tilfredsstillende måte. Nei til fabrikkmat i eldreomsorgen.
- at eldre hjemmeboende må tilbys å leie tilpassa omsorgsboliger
- at Husbanken må ha egne midler for å sikre bygging av omsorgsboliger og refinansiering av markedsfinansierte omsorgsboliger
- at Stortingets løfte om å finansiere 3/4 av nye sykehjem og omsorgsboliger over statsbudsjettet må innfris
- at kommunene må tilføres kraftig økte statlige tilskudd for å dekke driften av eldreomsorgen
- lovfesta rett til sykehjemsplass

Helsetjenester

Det er en sentral oppgave for kommunen å sørge for at alle innbyggere får de helsetjenester og omsorgstjenester de har behov for. Egen eller familiens økonomi skal ikke avgjøre om funksjonshemma, syke og gamle får den hjelp de har krav på. Den kommunale hjemmetjenesten skal styres ut fra hva folk har behov for. Dette gjelder også legetjenester, sykehjemsplasser og tilbud om rehabilitering.

Rødt arbeider for:

- styrking av den kommunale ikke-kommersielle hjemmetjenesten. Hjelpen til eldre i hjemmet må stå i forhold til eldres allsidige behov. Stans stoppeklokkeomsorgen og samlebandstenkninga.
- å avvise stykkprisfinansiering i helsesektoren, fordi den fører til at eldres behov nedprioriteres

- at økninga i forventa antall eldre pleietrengende møtes med planer for sterk ressursøking til den offentlige helsesektoren
- å avvikle bestiller-utfører-modellen for omsorgstjenester

Kvinner

Eldreomsorgen er av stor betydning for kvinnene i Norge. Av de 605 000 som er 67 år og eldre, er nesten 60 prosent kvinner. Andelen stiger til 75 prosent hos dem som er 90 år og eldre. De aller fleste som jobber innenfor eldreomsorgen er lavtlønte kvinner. Bare innen hjemmebaserte tjenester jobber ca. 90 000 ansatte.

Av landets 250 000 minstepensjonister er 89 prosent kvinner.

Rødt arbeider for:

- at de ansatte i eldreomsorgen må gis tid til å ivareta behovet for menneskelig kontakt og utfoldelse
- å sikre behovet for fagfolk. I framtidens eldreomsorg må lønns- og arbeidsforholdene forbedres drastisk.
- at arbeidslivet må ta hensyn til at yteevne reduseres med alderen. Folk skal ha rett til redusert arbeidstid når kreftene blir mindre.

Kapittel 6: Kommuneøkonomi

Kommunene har det daglige ansvaret for de fleste offentlige velferdstjenestene. Gjennom mange år har stadig flere oppgaver blitt overført fra statlig nivå til kommunene, likeså har kommunene gjort store og nødvendige investeringer i barnehager, sykehjem, omsorgsboliger og skoler. Dette har medført svært store gjeldsbelastninger, uten at staten har kompensert verken for dette eller gitt tilstrekkelige driftsmidler.

Kommunene må få en større del av kaka

Rødt krever at kommunene og fylkene må få en større del av verdiskapinga i samfunnet til offentlig velferd. Den mangeårige reduksjonen av bruttonasjonalproduktets (BNPs) andel til offentlig velferd må snus. Lokalpolitikernes gjennomføring av partifellenes nedskjæringsvedtak på Stortinget er uansvarlig overfor befolkninga.

Folkestyre

Rødts politikere ser det som sin viktigste oppgave å arbeide for vanlige folk sine interesser. Vi vil være talsmenn og -kvinner, som ikke glemmer valgprogrammet dagen etter valget. Rødt jobber aktivt for å mobilisere til og delta i lokal aktivitet og motstand. Dette skjer gjennom mange ulike typer samarbeid med enkeltpersoner, lag, interesseorganisasjoner, andre partier og fagforeninger.

Rødt arbeider for:

- at statlige overføringer skal økes, slik at de dekker kommunenes og fylkenes kostnader til en fullverdig velferdstjeneste
- at kommunenes og fylkenes andel av skatteinntektene økes
- at kommunene vedtar budsjett basert på befolkningens behov for tjenestetilbud
- å stanse privatisering og markedsretting av kommunal forvaltning
- at bestiller-utfører-modellen utelukkes i kommunene
- tilbakeføring av kommunal virksomhet som er privatisert
- ei demokratisering av kommunal virksomhet bygd på brukernes behov og de ansattes deltakelse
- åpne budsjetthøringer i kommunene
- at politikerlønninger i kommunene fastsettes ut fra gjennomsnittslønn i KS-området
- å tilrettelegge for representasjon for innvandrere i folkevalgte organ

Kapittel 7: Lokaldemokrati

For å få et levende lokaldemokrati trengs lokal handlefrihet fra statlig styring og kontroll. Det er nødvendig med statlig fullfinansiering av oppgaver som legges til kommunene.

Rødt arbeider for:

- at staten fullt ut skal dekke kostnadene for lovpålagte oppgaver gitt til kommunene
- at staten skal slette gjelda kommunene og fylkeskommunene har opparbeida seg gjennom flere år med sulteforing og stadig flere tildelte oppgaver fra staten
- –større grad av frie inntekter som kan gi rom for lokale prioriteringer og reduserer avhengigheten og klientforholdet fra lokale myndigheter til sentralmakta
- nøkler for fordeling av statlige midler til kommunene, som mye bedre enn i dag tar hensyn til de lokale forholda og kommunenes reelle kostnader

Levende lokaldemokrati

Demokratiske prosesser som leder mot politiske vedtak, skal foregå med og blant folk i alle aldre, som må gis anledning til å påvirke beslutninger som berører hverdagen deres. Målet bør være lokale løsninger tilpassa lokale behov. Dette innebærer fokus på retten til likeverdige tjenestetilbud over hele landet med reelt rom for lokale variasjoner som befolkninga sjøl aktivt deltar i utviklinga av. De gode initiativene til forbedring av samfunnet kommer fra lokalsamfunnets innbyggere, og verken oppstår eller løses i et isolert politisk vakuum. Folk må derfor gis anledning til å engasjere seg, kjempe for saker og ikke gi opp krav som peker mot en mer solidarisk og rettferdig verden.

Rødt arbeider for:

- at det etableres aktive lokaldemokratiske organ hvor barn og unge får rett og mulighet til reell innflytelse på saker som behandles
- tiltak som gjør politiske beslutningsprosesser mer tilgjengelige og åpne for alle innbyggere
- tiltak som involverer innbyggere, tillitsvalgte, organisasjoner, brukere og pårørende i utvikling av kommunale tjenester, og at de gis mer direkte innflytelse på saksbehandlingsprosesser fram mot lokalpolitiske vedtak
- å tilrettelegge for at lag og organisasjoner som samarbeider med kommunen om tjenesteutvikling, gis vilkår som gjør det mulig å være reelle deltakere
- at 16-åringer får stemmerett ved kommunevalg

Kommunens ansatte

Rødt anser kommunen og eventuelle kommunale selskaper som innbyggernes egen eiendom og verktøy for å kunne yte gode og likeverdige tjenester for alle som trenger det. Operatørene av dette verktøyet er kommunens egne ansatte. Ansatte i norske kommuner er avgjørende viktig for å sikre tilbudene som vedtas av lokaldemokratiet, samtidig som de folkevalgte har en kollektiv arbeidsgiverrolle i denne sammenhengen.

Rødt arbeider for:

- at organisasjonsutvikling i kommunen skjer i samarbeid med ansatte på alle nivå
- tiltak som forkorter veien fra ide til vedtak, når det gjelder forslag fra ansatte som kan bidra til forbedringer av arbeidsmiljø og arbeidsrutiner ved den enkelte arbeidsplass
- at deltidsstillinger erstattes med 100 prosent-stillinger i kommunene ut fra prinsippet heltid en rettighet, deltid en mulighet
- at det igangsettes forsøk med sekstimersdag i kommunene

Stat, fylkeskommuner og kommuner (styringsnivå)

Oppgaver og ansvar bør desentraliseres, slik at de løses nærmest mulig brukerne av velferdstjenestene. Oppgaver som krever stor grad av samordning mellom flere kommuner, bør løses gjennom interkommunalt samarbeid uten at dette må gå på bekostning av folkevalgt styring. Statlige oppgaver som i dag ligger hos fylkesmannen, bør vurderes overflytta til fylkeskommunen eller til kommunen, med unntak av oppgaver som handler om tilsyn og kontroll.

Fylkeskommunen bør styrkes til å bli en reell regional utviklingsaktør. Framtida for fylkeskommunen avgjøres nå. Rødt ønsker en direkte valgt fylkeskommune, som har flere og tydeligere oppgaver. Det er behov for tre styringsnivåer; ei utvikling mot en tonivåmodell med kommuner kombinert med statlige regioner vil etter Rødts syn svekke demokratiet og folkevalgt styring.

Rødt arbeider for:

- desentraliserte oppgaver og overføring av ansvar fra stat til kommune/fylkeskommune
- utvidelse av fylkeskommunens arbeidsoppgaver
- å forhindre tvangssammenslåing av kommuner og fylker
- opprettholdelse av antallet folkevalgte representanter i kommunestyre og fylkesting

Kommunale selskaper

Det er innbyggernes behov som skal ligge til grunn for driften av all kommunalt eid virksomhet. Debatter og diskusjoner bak lukka dører blir snevre og hindrer utvikling med fokus på hva som er viktig for innbyggerne i lokalsamfunnet. For å sikre demokratisk og deltakende utvikling av de kommunale tjenestene må derfor beslutningene løftes ut av lukka styrerom og inn i kommunestyre og fylkesting.

I kommuner der kommunale foretak og aksjeselskaper er etablert, arbeider Rødt for tiltak som sikrer åpenhet, ryddighet, folkevalgt kontroll og styring, samtidig som vi arbeider for avvikling av slike selskap.

Rødt arbeider for:

- avvikling av alle kommunale foretak (KF) og aksjeselskap
- at kommunestyre/fylkesting evt. formannskap skal utgjøre generalforsamlinga for heleide kommunale aksjeselskaper
- at folkevalgte skal utøve eierskapsstyring gjennom generalforsamling
- at kommunestyre/fylkesting etablerer retningslinjer for god virksomhetsstyring av selskapene

- at det etableres etiske retningslinjer for selskapene, herunder retningslinjer som angår miljø
- at det etableres skriftlige rapporteringsrutiner mellom generalforsamling og kommunestyre/fylkesting, der hvor disse ikke utgjør generalforsamling
- at det etableres retningslinjer for anskaffelser for selskapene
- at det gjennomføres regelmessige eierskapskontroller av selskapene

Kapittel 8: Demokratiske rettigheter

Rødt ser på kampen for demokratiske rettigheter som svært viktig i et samfunn. Rødt støtter organisasjoner som kjemper for demokrati og mot byråkratisering, f. eks. fagbevegelsen, kvinnebevegelsen, miljøbevegelsen og andre interesseorganisasjoner.

I den norske lovgivninga er det nedfelt en rekke lover og regler som uttrykker rett til å motvirke maktforholdene. Det omfatter tale-, trykkeog organisasjonsfrihet, og stemmerett ved hemmelige valg der en kan velge mellom flere partier. Også prinsippene i offentlighetsloven, forvaltningsloven, streikeretten og rettssikkerheten er grunnleggende demokratiske rettigheter. Dette er lover og forskrifter som må forsvares. Det sterkeste angrepet på folks demokratiske rettigheter i Norge er forsøket på å få Norge inn i EU. Et annet angrep er nye og vagt formulerte lover mot terror, som åpner for økt overvåkning og forfølgelse av folk. EUs datalagringsdirektiv er et ledd i dette og Stortinget må derfor benytte reservasjonsretten i EØS-avtalen og legge ned veto.

Ved valg i ukontrollerte omgivelser, for eksempel over internett, kan man ikke garantere frie og hemmelige valg. Valg over internett vil også gjøre hele valgprosessen mindre gjennomiktig for den vanlige borger.

Rødt arbeider for:

- fullt innsyn i politiets og forsvarets politiske overvåking etter 1945 og avskaffelse av dagens overvåkingspoliti. De ansvarlige for overvåkinga må stilles til ansvar. Berørte personer må bes om unnskyldning.
- at det vedtas en permanent innsynslov
- at lovgivninga for arbeidsmiljø og streikerett ikke skal uthules
- at alle ansatte har full yringsfrihet om sitt arbeidsforhold og innsynsrett i alle forhold som angår arbeidsplassen, bortsett fra slikt som kommer inn under vanlig taushetsplikt
- en lov om arbeiderkontroll i både offentlige og private bedrifter
- at tillitsvalgte skal ha rett til å undersøke alt som gjelder økonomi og regnskap hos arbeidsgiveren
- det skal være straffbart for en arbeidsgiver å mobbe eller trakassere dem som gjør bruk av denne retten
- veto mot EUs datalagringsdirektiv
- at valg i Norge ikke skal gjennomføres over internett

Privatisering

Omdanning av offentlig virksomhet til foretak og aksjeselskap, samt privatisering og salg av offentlig eiendom og ressurser, er innskrenkinger av demokratiet. Beslutninger overføres fra politiske organer til lukka styrerom. Rødt mener at den omfattende liberaliseringa og privatiseringa av statlige selskap og kommunale tjenester er et grunnleggende demokratisk problem. Privatisering innebærer at kontrollen forsvinner fra folkevalgte organ.

Korrupsjon

Korrupsjon i forvaltninga har i dag i hovedsak karakter ved at høytlønna byråkrater og topp-politikere utvikler et tett samarbeid med lobbyister og utrednings- og konsulentfirma som kjøper seg fordelaktige vedtak og medvirkning til vedtak. De siste åra har vi også sett flere eksempler på at folk i høye offentlige stillinger har misbrukt stillingene til å berike seg sjøl.

Rødt arbeider for:

- åpne møter i alle offentlige styringsorgan og utvalg med unntak for behandling av personsaker
- full offentlighet om alle styreverv, aksjeposter, økonomiske godtgjørelser og organisasjonsverv for alle politikere i kommunestyre, fylkesting, Stortinget og regjeringa

Monopolisering av mediene

Mediene og kulturelle institusjoner kjøpes opp gjennom omdanning til aksjeselskap, ved reklamefinansiering og sponing. Størst fare for ytringsfriheten og ytringsmulighetene er monopoliseringa av eierskapet i massemediene og angrepet på produksjonsstøtte til aviser. Også kravet til lønnsomhet og forretningsdrift av kulturelle institusjoner er en overhengende fare.

Rødt arbeider for:

- økt pressestøtte som sikrer mangfoldet
- offentlig støtte til nærradiostasjoner
- alle landsomfattende partier som stiller lister i stortings-, kommune- og fylkestingsvalg, må sikres god dekning i riksdekkende radio og tv

Statlig rasisme og politimakt

Innvandrings- og asylpolitikken norske myndigheter fører, er ei sterk innskrenking av de demokratiske rettighetene. Politiets aksjoner mot innvandrere for å kontrollere om de har oppholds- og arbeidstillatelse, er – i tillegg til å være grove rasistiske overgrep – også en trussel mot de demokratiske rettighetene i hele samfunnet. Politiets brutale aksjoner mot demonstranter og høye bøter for ulovlige demonstrasjoner er angrep på ytringsfriheten, og vil få alvorlige følger om de får fortsette.

Rødt arbeider for:

- utvida rett til demonstrasjoner. Ingen avgrensinger av hvor mange demonstranter som er tillatt. Bøteterroren mot demonstranter må stoppes.

Religions- og livssynsfrihet

Norge er i dag et flerkulturelt og flerreligiøst samfunn. Rødt er for full religionsog livssynsfrihet. Dette står i motsetning til å ha en offentlig statsreligion. Vi går derfor inn for skille mellom stat og kirke. Staten skal være religiøst og livssynsmessig nøytral og beskyttende. Det er ikke et spesielt statlig ansvar at tros- og livssynssamfunn skal ha et økonomisk grunnlag for sin virksomhet. De må behandles på lik linje med andre frivillige organisasjoner som søker støtte til sin virksomhet. Rødt anerkjenner ethvert trosog

livssynssamfunns rett til å etablere seg, men kan ikke akseptere aktiviteter som bryter med norsk lov, slik som f.eks. likestillingsloven.

Rødt vil ha et filosofi-, livssyns- og religionsfag som ikke favoriserer noen trosretninger. Elevene i grunnskolen må få ei nøytral opplæring om forskjellige ideologier og religioner. Innen et slikt fag er etablert, må det innføres full fritaksrett. Rødt vil ha en religions- og livssynsnøytral skole.

Likebehandling

Det må bli reell likestilling når det gjelder tilgang til religiøs og livssynsmessig omsorg ved store ulykker, på sykehus, i fengsel og i forsvaret. Kommunene må disponere lokaler der det er mulig å tilrettelegge for seremonier tilpassa de ulike tros- og livssynssamfunns behov. Rødt mener at Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, som representerer de fleste tros- og livssynssamfunn i Norge, er en viktig samarbeidspartner, ikke bare for Kirke- og kulturdepartementet, men også for Utenriksdepartementet i religiøse spørsmål.

Rødt arbeider for:

- å fjerne den kristne formålsparagrafen i skolen
- å skille stat og kirke

Innfør republikk

Rødt mener at kongedømmet er en forhistorisk overlevning og er derfor for å avskaffe kongedømmet og innføre republikk.

Kapittel 9: EU og EØS

De siste tiåra har det vokst frem regionale frihandelsområder i alle deler av verden som ledd i den kapitalistiske globaliseringa. Utviklinga blir støtta opp av et overnasjonalt nettverk og mektige internasjonale institusjoner, som Verdens handelsorganisasjon (WTO), Verdensbanken og Det internasjonale pengefondet (IMF). I praksis er det et regelverk basert på nyliberalisme, dvs. frie kapitalog varebevegelser og minst mulig folkevalgt styring. I Europa er det Den europeiske unionen (EU) som er det viktigste uttrykket for dette.

Rødt arbeider for:

- at Norge ikke blir medlem av EU

EØS-avtalen

EU arbeider for å skape et grenseløst marked og å gjennomføre regionalt det de andre institusjonene gjør globalt. EUs utvidelse til Øst-Europa er viktig for å nå dette målet. EØS-avtalen ble vedtatt av Stortinget i mai 1993, uten at avtalen ble lagt fram i stortingsvalg. EØS-avtalen er en avtale med en dynamikk som innfører stadig mer av EUs lovgivning i Norge og bryter ned folks rettigheter på alle nivå i forfatninga.

Som følge av EØS-avtalen er også Norge tvunget til å innføre alle lover som gjelder EUs indre marked. Skiftende norske regjeringer støtter aktivt opp om nyliberalisme og kapitalistisk globalisering, ikke minst gjennom EØS-avtalen. De støtter også den samme politikken gjennom WTO i likhet med andre land i Europa. Den norske stor koalisisjonen i EU-saken, Arbeiderpartiet og Høyre, støtter interessene til de største kapitalgruppene. Utmelding av EØS er nødvendig for å ta tilbake nasjonal styring på viktige områder og for å forsvare den nasjonale sjølråderetten.

Rødt arbeider for:

- å få sagt opp EØS-avtalen

Sjølråderetten

I tillegg til å være et frihandelsområde tar EU stadig mer form av en superstat med egen domstol, regjering og militærvesen. De håndhever sine økonomiske og politiske interesser i skarp konkurranse med alle andre økonomiske stormakter, ikke minst USA og Japan. Dette er en trussel mot sjølråderetten til alle EUs medlemsland som er mindre enn de tre store: Tyskland, Frankrike og Storbritannia. Privatisering og angrep på faglige rettigheter gjennomføres med bakgrunn i EU-vedtak. Muligheten til å slå tilbake disse angrepa gjennom å legge press på nasjonale politikere blir mindre og mindre. Rødt vil samarbeide med alle som vil gjenerobre og forsvare den norske sjølråderetten.

Rødt arbeider for:

- å gjenerobre og forsvare norsk sjølråderett
- å kjempe mot angrep på faglige rettigheter med bakgrunn i EU-vedtak
- å hindre norsk tilknytning til euroen

Schengen

Gjennom Schengen og andre tilslutningsavtaler er Norge underlagt store deler av EUs felles justispolitikk. I Schengen finnes ingen vetorett, her må Norge godta alt EU bestemmer, ellers blir avtalen oppsagt. Dette har ført til en skremmende taushet om Schengen, både på Stortinget og i den offentlige debatten. Schengens personregistre tjener både til å overvåke og kontrollere politisk opposisjon innad og til å stenge flyktninger ute. SIS-registeret inneholder millioner av personopplysninger. Det overveldende flertallet av dem som er registrert, er det EU kaller uønska utlendinger, og ikke kriminelle, slik Schengen-tilhengerne vil ha det til. Schengen-registrene brukes blant annet til å kontrollere politiske aktivister som krysser grenser til EU og Schengen-land. Rødt vil derfor bidra til å sette søkelys på de demokrati- og rettsikkerhetsproblemene Schengen innebærer.

Rødt arbeider for:

- å si opp Schengenavtalen

Europol

Norge tilsluttes stadig nye deler av justispolitikken til EU, uten debatt. I 2001 gikk Stortinget enstemmig inn for norsk tilslutning til EU-politiet Europol. Gjennom tilslutning til Dublin-konvensjonen legger også EU sterke føringer på den norske asylpolitikken. Prinsippet her er at avslag i ett land betyr at asylsøknaden ikke skal vurderes i andre land.

De nye bevegelsene

Rødt ser også på kampen mot EU som en del av kampen mot den internasjonale kapitalismen, inkludert kapitalismen i Norge. Ved inngangen til det 21. århundre har det vokst frem en global og grenseoverskridende bevegelse mot nyliberalismen. Rødt ser det som en viktig oppgave å knytte denne bevegelsen opp til kampen mot EU og EØS-avtalen for å få nye grupper med i nei-fronten. Samtidig vil vi kombinere aktivt arbeid i Nei til EU med kritikk av kapitalisme og imperialisme.

Nei til EU

Nei til EU er det organiserte uttrykket for EU-motstanden i Norge. Rødt støtter og deltar aktivt i Nei til EU og mener det er viktig å styrke denne organisasjonen.

Samtidig vil vi delta i organisasjoner som reiser motstand mot nyliberalismen mer generelt, og knytte dette arbeidet opp til kampen mot EU. Å melde Norge inn i EU er i strid med Grunnloven. I tråd med dette vil Rødt på Stortinget stemme nei til medlemskap uavhengig av resultatet ved folkeavstemning.

EUs grunnlov

EU har vedtatt ny grunnlov som nå skal ratifiseres (godkjennes) i EUs medlemsland. EU-grunnloven er det avgjørende skritt for å skape en superstat. Markedsliberalismen grunnlovsfestes og gir Brussel enda større makt på bekostning av nasjonalstaten. Rødt krever norsk oversettelse av EU-grunnloven. Når Arbeiderpartiet og Høyre vil ha oss inn i EU, så er det et minstekrav at folket sjøl kan lese hvilket EU vi da skal inn i.

Rødt arbeider for:

- å hindre norsk tilknytning til den europeiske sikkerhets og forsvarspolitikken gjennom ESDP (European Security and Defence Policy)
- å styrke organisasjonen Nei til EU
- å bygge allianser med andre nei-organisasjoner i Norge
- å delta i TEAM-samarbeidet (The alliance of EU-critical movements)
- å utvikle faglige og andre kontakter med EU-motstandere i EU og i de nye søkerlanda
- å ta opp EU og EØS i valgkamper
- at EUs grunnlovsutkast blir oversatt til norsk

Kapittel 10: Skatt

Dagens byråkratiske og innfløkte skattesystem er skreddersydd for det rikeste mindretallet. For å sikre at de slipper billig unna, er det innført ordninger som er ekstremt kompliserte og kostbare å administrere og som åpner utallige smutthull. Et nytt eksempel på dette er de nye skattereglene for aksjonærer og aksjeselskaper, som bl.a. omfatter ordninga der alle aksjeselskaper er fritatt for skatt på aksjeinntekter.

Formueskatten er lagt opp slik at lønnstakere og pensjonister med noen sparekroner i banken blir kontrollert til siste krone, mens de med høye formuer og gode skatterådgivere i praksis kan betrakte den som en frivillig skatt.

Rødt vil i stedet ha et enkelt og progressivt skattesystem, med hovedvekt på direkte skatt på inntekt og formue. Inntektsskatten bør senkes for lave inntekter, samtidig som de med svært høye inntekter bør betale høyere skatt enn i dag. Aksjeutbytte må beskattes fullt ut. Kapitalistenes ulike inntekter fra det arbeidet andre har utført, kalles kapitalinntekt. Rødt mener at slike inntekter bør skattlegges hardere enn inntekt fra eget arbeid. Skattesystemet må utformes slik at det ikke lenger lønner seg å drive med finans- og eiendomsspekulasjon fremfor å investere i nyttig produksjon og tjenesteyting.

Som et første steg vil Rødt endre skattelovgivninga slik at aksjeutbytte og andre former for kapitalinntekt må skattlegges etter samme regler som gjelder for lønnsinntekt fra eget arbeid. Det betyr at alle former for skattefrie "skjermingsfradrag" på kapitalinntekt fjernes fra skattelovgivninga, og at det blir progressiv beskatning også av kapitalinntekt. Skattereglene i Norge er særlig innretta på å favorisere de passivt snyltende kapitalistene. Blant annet har Ap og Høyre bokstavelig talt konkurrert om å skreddersy de beste oppleggene for at norske skipsredere skal slippe å betale skatt.

Innrettinga av skattesystemet avspeiler klasseinteressene til den herskende klassen. Gjennom mange år har det skjedd ei omlegging fra skatt på inntekt og formue til en skatt på forbruk. Skatt på forbruk rammer spesielt hardt dem som har dårlig råd, fordi de må forbruke hele inntekten – og mer til. Selv med stort personlig forbruk vil de fleste rike bare forbruke en liten del av inntekten sin, og derfor er det gunstig for dem å beskatte forbruk i stedet for inntekt. Skattesystemet bør først og fremst baseres på skatt på inntekt og formue. Rødt vil avskaffe merverdiavgiften på tjenester og vanlige husholdningsvarer. Rødt er for avgifter på reklame. Avgifter kan også vurderes brukt for å fremme miljø- og helsepolitikk.

Eiendomsskatt er en hensiktsmessig skatteform når den rettes inn mot rikfolks eiendommer. Samtidig er det viktig å hindre at eiendomsskatt blir en boligskatt som først og fremst gir folk flest høyere bølgegifter. Å innføre slik boligskatt er et galt svar på en dårlig kommuneøkonomi, som i stedet må sikres gjennom større overføringer. En riktig profil på eiendomsskatten kan oppnås ved å legge inn et stort bunnfradrag, slik at boliger av vanlig standard faller utenfor eiendomsbeskatninga.

Rødt ser på egenandelene på hjemmetjenester, legehjelp m.m. som særskatt på sykdom, alderdom og funksjonshemming. Rødt vil derfor fjerne alle slike særskatter.

De etatene som krever inn skatt må styrkes, og innsatsen deres må rettes mot de rikes skattesnyteri.

Rødt arbeider for:

- at folk som tjener under 3G (ca 210 000 kroner i 2008) ikke skal betale skatt. Da økes også frikortgrensa til 210 000 kroner.
- at også kapitalinntekt skal beskattes med toppskatt og trygdeavgift
- at alle former for "skjermingsfradrag " fjernes på aksjeutbytte og annen kapitalinntekt
- at høyeste trinn på toppskatten skal ramme inntekt over 600 000 kroner, og at satsen økes fra 12 prosent til 25 prosent
- at fagforeningskontingent skal være fradragsberettiga fullt ut, uten beløpsbegrensning
- å fjerne bestemmelser og praksis som gir rikfolk mulighet til å sno seg unna formueskatt, og å heve nedre grense slik av vanlige arbeidsfolk ikke formuebeskattes
- å innføre (eller skjerpe) eiendomsskatt på luksusboliger og på næringsbygg, og innføre bunnfradrag som fjerner eiendomsskatten på boliger med vanlig standard
- å beskatte aksje-, finans- og valutatransaksjoner, blant annet såkalt tobin-avgift, som er foreslått til 0,1 % av alle valutahandler
- å fjerne merverdiavgiften på tjenester og vanlige husholdningsvarer
- å fjerne all særskatt på funksjonshemming, uførhet og sykdom (såkalte "egenandeler")

Kapittel 11: Naturressurser

Den relative rikdommen og velferden vi har i Norge, har hatt som ei viktig forutsetning at de store energiresursene har blitt forvalta ut fra et ønske om å bygge landet, og ikke bare gjøre raske penger. Dette har vært basert i ei sterk nasjonal, politisk styring av utviklinga av først vannkrafta, og så de store petroleumsressursene.

Det er Rødts prinsipielle syn at de enorme energiresursene er menneskehetens felleseie, og at de skal forvaltes til fellesskapets beste. De ressursene som tilfeldigvis befinner seg i vårt land, er det vårt ansvar å sikre at blir forvalta med sikte på økologisk bærekraft, og å sikre utvikling og velferdsgoder for folk flest. Dette står i klar kontrast til å sikre maksimal profitt for storselskaper. I tillegg har vi et ansvar for å sikre også den samiske nasjonens rett til innflytelse på forvaltninga av naturressursene.

Mot markedsstyring

I dag er den demokratiske forvaltninga av både vannkrafta og olje- og gassforekomstene under angrep. Vannkrafta selges på europeiske kraftbørser, og Statoil har blitt delprivatisert. Konesjonslover er avvikla eller svekka, og den nasjonale kontrollen over energiresursene er under hardt press. For Rødt er det en sentral oppgave å jobbe for folkelig kontroll og mot privatisering og markedsstyring av energisektoren. Liberaliseringa får også alvorlige følger for forbrukerne, gjennom økte og mer ustabile priser, også på helt nødvendig energiforbruk.

Rødt arbeider for:

- nasjonal, demokratisk kontroll av energiresurser, inkludert vannkraft og petroleumsproduksjon
- stans i store nye utbygginger av vannkraft, i stedet ei nasjonal satsing på opprustning av eksisterende kraftverk og linjenett
- tilbakekjøp av solgte kraftverk og energiselskaper. Vi vil underlegge StatoilHydro nasjonal kontroll.
- at inntil EØS-avtalen er sagt opp, må Norge kreve unntak for hele energisektoren. Forsøk på å undergrave hjemfallsretten må avvises.

Slutt å brenne opp olja!

Norge framstår som en miljøversting gjennom oljeproduksjonen som norske selskap driver i utlandet og gjennom det høye utvinningstempoet på norsk sokkel. Profittbegjæret kjenner ingen grenser. Denne utviklinga må stoppes.

Nå kaster oljekapitalen inn store ressurser for å få sette i gang i områdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja. Disse områdene er spesielt viktige og sårbare områder for fiskerinæringa. Derfor er den viktigste miljøsaken for Rødt nå å stoppe seismikkskyting og oljeboring i disse områdene. Gjennom et bredt, tverrpolitisk samarbeid i bl.a. "Folkeaksjonen oljefritt Lofoten, Vesterålen og Senja" kan denne kampen vinnes!

Energiproduksjon medfører store miljøproblemer, både i form av inngrep og i form av utslipp, både direkte i produksjonen, og gjennom klimagassutslipp som følge av oljeog gassproduksjon. Rødt mener økologiske hensyn må ha forrang foran reine økonomiske hensyn i forvaltninga av energiresursene. For å møte klimatrusselen er det avgjørende å satse

på utvikling av miljøvennlig, fornybar energiproduksjon. Rødt vil ha ei storsatsing på dette, og vi går inn for at det settes av 100 milliarder kroner til forskning, utvikling og bygging av kraftverk, vindkraft og andre kraftproduserende enheter innen ulike former for fornybar energiproduksjon.

Rødt krever videre ei opprustning av linjenettet og utvida kraftproduksjon i eksisterende regulerte vassdrag, ved bygging av nye kraftstasjoner og modernisering av eksisterende. Rødt mener gasskraftverk er unødvendig og miljøskadelig, og vi går mot bygging av slike verk. Dersom de likevel bygges, må det være et ufravikelig krav om fullskala CO₂-rensing og deponering.

Bruk av agro-og biodrivstoff skal ikke fortrenge andre lands matproduksjon. Det må lages langsiktige risikoanalyser som helhetlig miljøregnskap, om inngrep i naturen og urfolks rettigheter.

Brenning av agrodrivstoff fører ikke til betydelig økning av CO₂ i atmosfæren, men klimagassutslipp kan forekomme i verre grad når bruken av et landområde endres. For eksempel blir det frigjort store mengder CO₂ når en hogger skog og erstatter området med dyrka mark.

Rødt arbeider for:

- at Norge må redusere oljeog gassproduksjonen vesentlig. Ingen nye lete- og utvinningstillatelser.
- en langsiktig plan for utvinning av olje og gass i Nordsjøen som reduserer utvinningstempoet, og sikrer stabile leveranser til fastlandsindustrien
- å elektrifisere plattformene på norsk sokkel.
- petroleumsfrie områder **utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja, i Barentshavet** på Mørkysten og i Farsundsbassenget at TFO (tildeling i forhåndsdefinerte områder)-ordninga avvikles
- ingen seismikkskyting eller oljeboring utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja
- å overføre forskningsmidlene fra atomkraft til miljøvennlig energi og avvise alle planer om å bygge atomkraftverk i Norge
- økte statlige tilskudd til enøk-tiltak som varmepumper og bedre isolering
- økte statlige tilskudd for å bruke vannbåren varme i alle nye boligfelt og offentlige bygg
- ingen store nyutbygginger av vannkraft
- offentlig utbygging av mini- og mikrokraftverk, der dette ikke er i strid med nasjonale og lokale interesser
- utvikling av bølgekraftverk, samt flo- og fjærekraftverk
- topssystem for strømleveranser til husholdningene, med rimelig strøm til basisforbruk og dyr strøm til overforbruk

Kapittel 12: Fisk

Fiskeressursene utenfor kysten vår er en av verdens viktigste maritime matressurser. De er grunnlaget for vår største eksportnæring basert på en fornybar ressurs. Norge forvalter et av verdens beste oppvekstområder for fisk. Derfor har vi et internasjonalt ansvar for å bevare flere av de viktigste matfiskene i verden. Det forutsetter full nasjonal kontroll over fiskeressursene i våre havområder. Den internasjonale havfiskeflåten vil fiske uhemma på alle hav. Derfor må Norge i samarbeid med andre kyststater gå til utvidelse av den økonomiske sonen, slik at smutthav og smutthull tettes igjen og underlegges full kontroll.

Regulert fiske

Rødt vil trygge et økologisk forsvarlig fangstnivå for å bevare villfisken. Det fiskeripolitiske målet til Rødt er å opprettholde kystflåten som ryggraden i norsk fiskerinæring og sikre ei desentralisert videreføring av fisken langs hele kysten. Fabrikkskipa skal bort fra våre farvann. Havfiskeflåten skal bygges ned, men samtidig ha leveringsplikt til de nærmeste fiskemottakene. Rødt vil strengt regulere oppdrett og akvakultur, slik at disse ikke fortrenger eller svekker de ville fiskebestandene. Oppdrettsnæringa har en svært sterk kapitalkonsentrasjon, og noen få konsern kontrollerer nå hele næringa. Den er ikke lenger kystens næring, men styres fra Børsen og Aker Brygge.

Rødt går mot omsetting av fiskekvoter, men fisket må reguleres for å sikre bærekraftige ressurser. For båter over 15 meter krever Rødt at regulering også skjer gjennom konsesjonstildeling.

Kampen mot privatisering av fiskeressursene

Den største trusselen mot fiskeressursene er investeringspresset og høye krav til kapitalistisk avkastning, og ikke at det er for mange fiskere eller sjarker. Rødt slåss mot den rådende fiskeripolitikken, som går ut på å rane ressursene fra kyst- og fjordbefolkninga. Profittjaget truer både naturressursene, kystfiskerne, distriktene og miljøet. Framover utgjør olje- og gassvirksomheta i Barentshavet en økende trussel mot fiskeressursene.

Rødt gir full støtte til kystfiskeutvalgets forslag for fiskeriene i Finnmark.

Rødt arbeider for

- full nasjonal kontroll over fiskeressursene
- at allemannsretten på havet må sikres mot uthuling og salg/kjøp av høstingsretten
- at konsesjoner og kvoteordninger må fordeles etter distrikt og forankres der
- å stoppe alt fiske i vernesona rundt Svalbard for å sikre oppvekstområdene for fisk
- å styrke kystvakta, øke seilingsdøgn i Barentshavet
- å styrke flyovervåking av havområdene
- at tildelte kvoter tilbakeføres til fellesskapet ved salg eller kondemnering av fartøyet
- ei streng regulering av trålerflåten. Kvoter må overføres til kystfiskeflåten.
- å stanse all eksport av rundfrossen fisk fra fryselaagene
- at staten må bidra med oppbygging, fornying og sikring av mottaksanlegg i kyst- og fjordområdene
- større samisk representasjon i Reguleringsrådet

- at Sametinget må delta som part når fjordfisket reguleres

Kapittel 13: Klima og miljø

Kortsiktig økonomisk tenkning og planlegging preger dagens samfunn. Med en produksjon basert på maksimal profitt kommer hensynet til miljø og bærekraftig utvikling aldri i første rekke. Internasjonale miljøavtaler følges ikke opp, føre-var-prinsippet settes til side, og ikke-fornybare ressurser brukes opp uten tanke for framtidige generasjoner. Rødt mener klimaendringene viser nødvendigheten av ei dyptgripende samfunnsendring, en revolusjon, for å trygge livsgrunnlaget på jorda. En slik revolusjon er mulig og vil være den mest omfattende i menneskenes historie. Det haster med å bringe forbruket av naturressurser og energi i balanse med bæreevna til det globale økosystemet.

Den rike delen av verden må redusere sitt ressursforbruk, samtidig som den fattige delen av befolkninga i den tredje verden øker sitt. Rike land, som har hovedansvaret for miljøproblemene vi i dag står ovenfor, må satse tungt på utvikling av ny miljøteknologi og omlegging til fornybare og alternative energikilder. Denne miljøvennlige teknologien må deles fritt og uten vederlag, slik at det blir mulig for oss å leve på jorda uten å ødelegge den.

Energi og miljø

Rødt mener at Norge, med sin rike tilgang på naturressurser, har en internasjonal forpliktelse til å satse på forskning og utvikling innen energi- og miljøteknologi. Norges høye energiforbruk er verken bærekraftig eller solidarisk, og det påfører oss store framtidskostnader. Et høyt og økende energiforbruk medfører for stor forurensning og skadelige naturinngrep. Fossil brensel som olje bidrar til klimaendringer og sur nedbør.

Rødt arbeider for:

- at norsk kunnskap om miljøproblemer og miljøteknologi må stilles vederlagsfritt til rådighet for land i den tredje verden
- at miljøaspektet skal inn i all teknisk forskning
- at forsøka med atomkraft i Norge må stoppes
- å stoppe bygginga av forurensende gasskraftverk
- forskning på og videre utvikling av gasskraftteknologi med CO₂-rensing
- at det norske energiforbruket må reduseres vesentlig, elektrisk kraft og stasjonær oppvarming må dekkas av fornybare kilder
- at det må stilles strengere krav til energibruk ved nybygg, vedlikehold av bygninger og utbygging av nye boligfelt
- ei kraftig styrking av statlige økonomiske støtteordninger og stimuleringsiltak til kommunene for bruk av vannbåren varme og annen alternativ energi

Kyoto-avtalen

Kyoto-avtalen er et eksempel på hvordan Norge fullstendig overser internasjonale avtaler. Verden står overfor dramatiske, menneskeskapte klimaendringer. Dette er både et sosialt problem og et miljøproblem. Det er de fattige som rammes hardest. Kyoto-avtalen er blitt ratifisert, men det finnes ennå ikke en konkret plan for hvordan de avtalte måla skal nås. I stedet for at norske utslipp har blitt trappa ned, har de økt drastisk, og det ser ut til at situasjonen stadig blir verre. Dette er både usosialt og politisk gambling med framtid

generasjoner. Rødt mener at Norge må ta klimaendringene på alvor, og at klimagassutslippa må reduseres utover våre Kyoto-forpliktelser.

Rødt arbeider for:

- at Norge skal redusere klimagassutslipp utover forpliktelsene i Kyoto-avtalen
- økt satsing på forskning og utvikling av energisparende teknologi og nye fornybare energikilder
- at Norge skal basere sine utslippskutt på reelle kutt i industri og forbruk, ikke på å handle klimakvoter fra utviklingsland, som er en metode som er både usolidarisk og nyimperialistisk i sin grunntanke

Avfallshåndtering

Rødt arbeider for:

- reduksjon av avfallsmengder gjennom krav til emballasjereduksjoner og avgifter på produkter med unødig og miljøfarlig emballasje
- tilrettelagt sortering og innsamling av avfall i alle kommuner
- holdningsendrende tiltak mot forsøpling av det offentlige rom, tilstrekkelig mengde arbeidskraft og effektive straffetiltak, som bøter

Biologisk mangfold

Rødt arbeider for:

- å sikre levedyktige norske bestander av de store rovdyra, som er en del av det biologiske mangfoldet
- at norske naturressurser må forvaltes slik at artenes mangfold og evne til opprettholdelse ikke reduseres

Verneinteresser

Rødt arbeider for:

- at norske naturressurser og det biologiske mangfoldet må forvaltes på en bærekraftig måte som gjør det mulig å opprettholde og utvikle næringsog livsgrunnlag i lokalsamfunn i distrikts-Norge
- at norske villmarksområder må beskyttes for storstilt hyttebygging utenfor allerede bebygde områder
- å sikre vern av viktige områder langs kysten ved å utarbeide plan over områder som bør vernes mot utbygging av vindkraft, bølgekraft, saltkraft og andre energikilder, tilsvarende samla plan for vassdrag
- full etableringsstopp for golfbaner inntil det er utarbeida et nasjonalt planverk, som forviser golf til arealer som har liten betydning for matproduksjon og naturvern

Kapittel 14: Landbruk

Rødt er for et sterkt landbruk som baserer seg på lokale ressurser i distrikts-Norge og som driver innenfor økologisk forsvarlige rammer. Et slikt landbruk er ei forutsetning for å brødfø alle som bor på jorda. Det er også nødvendig for å unngå ressursødelegging og de helse- og dyrevernproblemene som systematisk følger i kjølvannet av industrijordbruk og frihandel med mat. Landbruket må i større grad enn i dag baseres på lokale ressurser. Dette er også nødvendig for å trygge bosetting i distriktene og nasjonal sjølråderett. Bruk av kunstgjødsel, kraftfôr, antibiotika og biocider må reduseres. Innenfor økologisk forsvarlige rammer bør dyrka areal og tallet på bruk økes. Den norske utmarka er en ressurs og en nøkkel for å kunne ha lokal kjøttproduksjon i distriktene. Målet om å bevare det biologiske mangfoldet må ikke fortrenge lokale saueog geitebønder, men kan stille krav til endra driftsformer.

Rødt arbeider for:

- å stoppe nedskjæringene i overføringene til landbruket
- at landbruksoverføringene over landbruksavtalen må være for arbeidet bonden gjør, og ikke gå til profitt for landbruksmonopol, maskinbedrifter og gjødselsgiganten Yara
- at støtteordningene bør fremme kombinasjonsdrift landbruk i kombinasjon med andre næringer
- at økologisk jordbruk, skogbruk og reindrift må bli oppmuntra gjennom særskilte støtteordninger
- at kjøttproduksjonen i større grad må bygge på lokale ressurser og mindre kraftfôr

Konsesjonsloven

En stor del av det norske arealet er landbrukseiendom. Lovene som regulerer eiendomsrett i landbruket, er for tida under press. Formålet med konsesjonsloven og andre lover som regulerer jordeiendom, er å sikre at ressursene skal være tilgjengelig for de som bor på stedet og utnytter ressursene. Et allsidig jordbruk er nøkkelen til lokal ressursforvaltning. Rødt vil gå mot at lokal eiendomsrett og bruksrett fortrenses til fordel for fritids- og ferieformål, og vi vil arbeide for å styrke lovverket som regulerer jord- og skogeiendom.

Rødt arbeider for:

- å styrke lovverket som regulerer eiendomsrett til jord, slik at lokal eierskap og ressursutnytting sikres
- å sikre statlige støttetiltak som kompenserer for bøndernes tap ved opprettholdelse av levedyktige rovdyrbestander
- at sjølbergingsgraden opprettholdes
- at Sametinget fastsetter et øvre reintall per distrikt per driftsenhet ut fra bæreevna til naturen

Samvirkene

Tradisjonelt har landbruks- og skogbruksnæringene i Norge vært styrt som en planøkonomi, med monopolstilling til sterke, produsenteide samvirkevirksomheter. Rødt vil arbeide for rammevilkår som i størst mulig grad sikrer samvirkene makt i markedet og like vilkår for primærprodusentene i jord- og skogbruk.

Rødt arbeider for:

- å sikre primærproduzentenes markedsrett gjennom samvirke
- å hindre sentralisering av meieri og slakteri for å ta vare på arbeidsplassene i distriktene og redusere langtransporten
- å fjerne moms på norsk mat

Trygg mat

Gjennom veterinæravtalen har EU-tilhengerne sikra at norsk landbruk helt unødvendig blir utsatt for sjukdommer et grensevern enkelt vil forebygge. Rødt vil arbeide for ei gjeninnføring av grensevernet for mat og levende dyr, siden dette er den eneste løsnings som gir forsvarlig trygghet på sikt.

Rødt arbeider for:

- å stoppe nedbygginga av importvernet på matvarer nei til WTO- og EU-tilpasning
- å si opp veterinæravtalen med EU og gjeninnføre grensevernet for mat og levende dyr

Kapittel 15: Dyrevern

Pelsdyroppdrett

Det finnes ca. 600 pelsdyrfarmer i Norge og ca. 700 000 pelsdyr innenfor pelsdyrindustrien. Disse lever under forhold som fører til stor belastning for dyra og har i mange land blitt kategorisert som dyremishandling.

Farmene fører til store forurensinger fra avrenninger (ekskremerter) og dumping av dyreskrotter. Næringa mottar ca. 70 millioner fra staten hvert år, sjøl om næringa har få arbeidsplasser. Rødt vil fjerne all statlig støtte til pelsdyrindustrien og jobbe for ei kraftig forbedring av forholdene på farmene, både for dyrenes og miljøets skyld. I dagens samfunn finnes det gode og også bedre alternativer enn pels.

Dyremishandling

Rødt er for at rettssystemet skal slå hardere ned på dyremishandling både privat og i industrisammenheng.

Dyreforsøk i kosmetikkindustrien

Rødt er mot kosmetikkindustriens forsøk på dyr.

Kapittel 16: Næringsliv

Norsk næringsliv er av historiske årsaker prega av industri bygd rundt vannkraft og foredling av råvarer fra land og hav. Dette er ikke tilstrekkelig grunnlag for å videreutvikle Norge som industrinasjon. Ei styrking av industrien er avhengig av en overordna nasjonal plan for en allsidig, økologisk vareproduksjon og industriutvikling, som bygger både på de menneskelige og naturgitte forutsetningene vi har i landet.

Forskning og utvikling

Rødt ønsker å satse på forskning og produktutvikling. Den kunnskapen arbeidsfolk har om produkter og produksjonsprosesser, må tas i bruk. Moderne teknologi må brukes for å fjerne ensformig og tungt arbeid, for å minimalisere forurensning, og for å gi arbeiderne innsyn i og makt over produksjonsprosessen. Norge vil i mange år være leverandør av olje og gass. Det er derfor viktig å ha flere underleverandører for teknologi og tjenester til oljevirkosomheten i Norge, for å opprettholde og videreutvikle kompetanse og arbeidsplasser.

Rødt arbeider for:

- kraftig utbygging av infrastruktur innen miljøvennlig transport, forskning og utdanning

Konsesjonslovgivning

Med tilslutninga til EØS-avtalen er norske konsesjonslover blitt undergravd. Konsesjonslovene var et redskap som kunne brukes politisk, både til kontroll med hvem som kjøpte industrien og for å sette vilkår for et eventuelt oppkjøp. Med fjerning av disse lovene er viktige styringsredskaper ødelagt og muligheten for folkevalgt kontroll undergravd. Norsk industri er dermed åpent for oppkjøp fra utenlandske selskaper. I stedet for å ha offentlig kontroll og styring for å sikre kunnskap og arbeidsplasser i Norge lar myndighetene markedet styre. Rødt ønsker offentlig eierskap i og styring med norsk industri.

Rødt arbeider for:

- offentlig eierskap underlagt politisk styring av norsk industri
- statlig investering i industrien for å sikre arbeidsplasser og ei god samfunnsutvikling i Norge

Kraftkrevende industri

Rødt er for ei videre satsing på kraftkrevende industri i Norge. Vannkraft har vært og må fortsatt være grunnlaget for denne industrien. Industrien må jobbe aktivt med energisparende tiltak. Rødt mener prinsipielt at konkurransevilkår i Norge ikke må forverres.

Rødt arbeider for:

- at norske myndigheter skal stå mot presset fra ESA om at denne industrien skal betale el-avgift

- at norske myndigheter sikrer at rimelig elektrisk kraft skal være et industripolitisk virkemiddel for å opprettholde og utvikle denne industrien

Verkstedindustrien

Rødt støtter krava som nå blir reist for å bevare og videreutvikle verkstedsindustrien. Det er helt nødvendig at regjeringa bruker den økonomiske politikken til å skape gode rammevilkår og sikre arbeids plasser. Det er helt nødvendig at regjeringa bruker den økonomiske politikken til å skape gode rammevilkår og sikre arbeidsplasser.

Statlig investeringsfond

Rødt støtter kravet om et statlig investeringsfond knytta til oljefondet. Investeringsfondet skal ved hjelp av konsesjonslovgivning brukes til oppkjøp og utvikling av lønnsom norsk industri- og næringsvirksomhet. Dette skal sikre et allsidig industri- og næringsgrunnlag, nyinvesteringer og fortsatt norske eierskap i industrien.

Rødt arbeider for:

- at oljefondet må brukes på forskning og utvikling av norsk industri, samt utbygging av infrastruktur som høyhastighetstog, bredbånd og oppgradering av kraftproduksjon og distribusjon

Kapittel 17: Distriktpolitikk

Primærnæringer og industri, basert i hovedsak på lokale naturressurser, har vært grunnlaget for ei desentralisert bosetting i Norge. Sterke lokalsamfunn, der folk har kontroll over ressursene og verdiskapinga, er den beste garantien mot miljøskadelig virksomhet og sentralisering. Forskjellene mellom by og land øker i dag. Storbyene vokser, og med det fattigdomsproblemet knytta til dem. Byer og større tettsteder blir sterkere, mens distriktene utarmes, fordi de tappes for arbeidskraft og menneskelige ressurser. Med økt press på byene øker energibruk og forurensing stikk i strid med offisielle mål. Samfunnsmessig styring av energi og priser, som muliggjør miljøvennlig industriproduksjon og verdiskaping, er et nøkkelspørsmål mange plasser i distrikts-Norge i dag.

Rødt arbeider for:

- at lokale ressurser fortrinnsvis skal danne grunnlag for arbeid og produksjon i den delen av landet ressursene
- at energiloven oppheves og at all energiproduksjon og -distribusjon underlegges samfunnsmessig styring
- at ressursene i utmark forvaltes i et samarbeid mellom staten og lokalsamfunnet som utnytter dem
- at samiske interesser må høres og ivaretas når statlig, fylkeskommunal og kommunal planlegging får virkning for samiske områder

Arbeidsplasser og infrastruktur

Å opprettholde livskraftige distrikter, der folk kan fortsette å bygge og bo, krever at en del forutsetninger er på plass: Infrastruktur med gode transportforhold, offentlige tilbud og post-, tele og datatjenester med samme priser over hele landet for å opprettholde og utvikle ulike typer arbeidsplasser. Disse tjenestene må være underlagt samfunnsmessig styring, og staten må sikre at utbygging av bredbånd fullføres over hele landet. Rødt støtter også interkommunal og fylkeskommunal satsing på dette området.

Rødt arbeider for:

- at post-, tele- og datatjenester skal underlegges samfunnsmessig styring
- at folk skal ha skole- og utdanningstilbud der de bor – nei til skolenedleggelse
- at det fortsatt skal finnes postkontorer og andre offentlige etater i distriktene
- at nye statlige institusjoner og forvaltningsorgan blir plassert utenfor de store byene
- at ingen statlige arbeidsplasser i distriktene skal nedlegges uten at det blir etablert alternativer

EU-tilpasning

EU-tilpasning og markedliberalisme rammer distrikts-Norge og Nord-Norge spesielt. Gjennom mange år har EU-tilhengerne i NHO, statsapparatet og mediene kjørt en kampanje for å kutte overføringene til jordbruket, bygge ned kystflåten, legge ned eller flytte industriproduksjon og generelt bygge ned velferden i distriktene. Kystbefolkninga har vært og er sterkt trua av den langvarige rovdrifta på fiskeressursene som den norske og internasjonale trålerflåten står bak. EØS-avtalen og tilpassing til WTOs regler for fri omsetning av

jordbruksprodukter vil akselerere denne utviklinga. Derfor er det ei forutsetning for et livskraftig distrikts-Norge at vi fortsatt holder oss utenfor EU og melder oss ut av EØS.

Kapittel 18: Sykehus

Alle skal ha rett til gratis behandling på sykehus når de trenger det. Sykehusa skal være en del av det offentlige velferdstilbudet, og de skal reguleres og styres gjennom lover som setter krav til bl.a. tilgjengelighet, likeverdighet, kvalitet og sikkerhet. Med dagens bedriftsøkonomiske foretaksmodell er det umulig å oppfylle disse krava. Nedskjæringer, reduserte tilbud, rovdrift på de ansatte og utarming av fagmiljøet truer eksistensen til mange lokalsykehus. Mange lokalsamfunn har mista eller kan miste tilgang til fødeavdeling og kirurgisk akuttberedskap. Det er bare tverrpolitiske forsvarsaksjoner som har hindra, og kan hindre, kutt i tilbud og at lokalsykehus nedbygges eller legges ned.

Sykehusreformen, som ble innført i 2002, erstatta folkevalgt styring med såkalte profesjonelle styrer og bedriftsøkonomiske prinsipper. Hovedmålet var å tilrettelegge for sentralisering, økt konkurranse og privatisering. Rødt arbeider for å stoppe denne utviklinga, bl.a. gjennom å delta i lokale sykehusaksjoner. Vi støtter også arbeidet til den landsomfattende Folkebevegelsen for lokalsykehusa. Hovedoppgaven nå er å fjerne foretaksmodellen. Sykehusa må igjen bli en del av den offentlige forvaltninga med tradisjonell offentlig regnskapsførsel, og må styres av folkevalgte politikere. Sykehusa er bygd opp av det norske folk og tilhører folket gjennom sine folkevalgte, ingen andre!

Rødt arbeider for:

- å avvikle foretaksmodellen og ta sykehusa tilbake til offentlig forvaltning og demokratisk styring

Sykehusreformen

Sykehusreformen, som Arbeiderpartiet gjennomførte raskt og brutalt med støtte fra Høyre og Frp, var et langt skritt på veien til å omdanne sykehusa til markedsstyrte bedrifter. Et markedsstyrt helsevesen fører til at det på noen fagfelt vokser fram kostbare, men gode private tilbud til dem som kan betale. Andre må vente i kø på de offentlige sykehusa. Markedskreftene samler ut fra sin egen innebygde logikk ressursene rundt fagfelt og sykdomstilstander som er forholdsvis enkle å behandle og prissette, mens sykdommer som er vanskeligere å diagnostisere, blir nedprioritert.

Stykkprisfinansiering (ISF, innsatsstyrt finansiering) fører til at tjenestetilbudet dreies mot det som er mest lønnsomt i stedet for mot det som bør ha helsefaglig prioritet. Sykehus er ikke butikk, derfor kan ikke markedet styre helsesektoren. Vi er imot alle tiltak som gjør sykehus og andre helseinstitusjoner mer markedsstyrt, enten det blir kalt privatisering, konkurranseutsetting, offentlig-privat samarbeid eller det dukker opp andre ord og begrep.

Rødt arbeider for:

- at markedsstyring og konkurranse i sykehussektoren avskaffes

Ny sykehuslov

Rødt vil oppheve lov om helseforetak og erstatte den med en ny lov som slår fast at hver enkelt innbygger har rett til gratis sykehusbehandling. Det er statens plikt å sørge for de

sykehusa og tilbudene som befolkninga har behov for, og statens finansiering må dekke dette. Vi vil ha en finansieringsmodell som i all hovedsak er rammebasert, og der fordelinga av midlene skjer på grunnlag av en nasjonal helseplan med politisk vedtatte planer om bl.a. sykehusstruktur og funksjonsfordeling.

Rødt arbeider for:

- en rammebasert finansieringsordning uten stykkpris
- at regnskapsloven erstattes med budsjett- og regnskapssystemer tilpassa offentlig drift

Lokalsykehus

Lokalsykehusa er en hjørnestein i norsk helsevesen og i infrastrukturen i mange lokalsamfunn i distrikts-Norge. De er svært viktige for folks trygghet, og de har stor betydning for bosettinga og for å opprettholde og etablere næringsliv og arbeidsplasser. I tillegg er de viktige kvinnearbeidsplasser i distriktene.

Det beste for alle er at en pasient behandles på laveste effektive omsorgsnivå – det såkalte leon-prinsippet i norsk helsevesen. Undersøkelser viser at 50–70 prosent av alle tilfeller av øyeblikkelig hjelp kan behandles på lokalsykehus. Behandling av vanlige lidelser ved innleggelse i spesialiserte sykehus og på spesialiserte enheter er et dårligere og dyrere tilbud.

Kampen for å opprettholde fullverdige lokalsykehus krever ei omlegging av legeutdanninga, slik at utdanninga av generalister, spesielt innenfor kirurgi, styrkes og at en del av spesialistutdanninga foregår på lokalsykehus. Det er også nødvendig å bedre bemanninga og lønnsvilkåra i de underordna stillingene.

Rødt arbeider for:

- å forsvare lokalsykehus og sykestuer mot nedlegging
- å avvikle klinikkorganiseringa
- utbygging av jordmortjenesten og desentralisering av sykehustjenester
- medisinsk og kirurgisk akuttberedskap hele døgnet og gode fødetilbud på alle lokalsykehus
- å få omgjort vedtak som har fjerna kirurgisk akuttberedskap og redusert fødeavdelinger til fødestuer
- økonomiske rammer som opprettholder og styrker lokalsykehusa
- å bygge og styrke faglige nettverk mellom små og store sykehus for å sikre kvalitet og bemanning – lage hospiteringsordninger
- omfordele oppgaver og la små sykehus gi nye behandlingstilbud
- styrke generalistutdanninga av leger
- å kreve to års praksis i lokalsykehus for å få godkjent spesialistutdanning
- at gjestepasientordninga og utgiftene til pasientenes frie sykehusvalg skal betales av staten, ikke av sykehusa

Kapittel 19. Psykisk helse

Alle har ei psykisk helse,

og holdningene i samfunnet og psykiatrien må forandres, slik at ikke mennesker med psykiske helseproblemer diskrimineres. Som for alle andre mennesker, må mennesker med psykiske helseproblemer ha avgjørende innflytelse på sin egen behandling. Behandlingsfilosofien må bygge på dialog og respekt, og ikke "ovenfra og ned"-behandling. Det er menneskene som har de psykiske helseproblemene, som er eksperter på eget liv, og Rødt krever at bruker- og pårørende-organisasjonene og enkeltpersonenes kompetanse tas på alvor. En aksept av denne erfaringsbaserte kunnskapen som disse sitter med, er ei forutsetning for ei vellykka behandling. Manglende forståelse for dette, sammen med psykiatriens makt til å bestemme hva som er riktig behandling (psykiatriens definisjonsmakt), har fått tragiske konsekvenser opp gjennom historia.

Voksenpsykiatrien

Rødt mener at det viktigste for å løse krisa i det psykiske helsetilbudet for voksne er at en ser det lokale hjelpeapparatet i kommunene, distriktpsykiatriske sentre (DPS) og sykehustilbudet i sammenheng. Rødt vil arbeide mot enhver nedbygging av døgnplasser på de psykiatriske sykehusa, før en har gjennomført ei tilstrekkelig oppbygging og kvalitetssikring av kommunenes psykiske helsevern. For å bli kvitt køene i psykiatrien trenger en både ei styrking av det forebyggende arbeidet, ulike typer lavterskeltilbud, flere akuttdøgnplasser og bedre oppfølging etter utskriving. Det trengs også flere bostedstilbud for mennesker med psykiske helseproblemer, som i dag må bli værende på institusjoner i påvente av å få en tilrettelagt bolig.

Tilrettelagte boliger

Mennesker med psykiske helseproblemer har den samme retten som alle andre til å bo i sin egen leilighet, og til å ha den samme hjelp og tilrettelegging som fysisk funksjonshemma og eldre. Rødt ønsker at flest mulig skal ha mulighet til å bo i egen bolig, men som et supplement må det opprettes flere bokollektiver med ulik grad av tilrettelegging for mennesker med psykiske problemer i kommunene. En trygg og forutsigbar boligsituasjon er ei viktig forutsetning både for integrering i lokalsamfunnet og for å kunne bli yrkesaktiv. Bokollektiver bør brukes som en mellominstans for mennesker som har vært innlagt, slik at overgangen til å komme seg ut igjen i samfunnet blir mykere, og dermed minsker en sjansen for å få tilbakefall. I tillegg er slike kollektiver et alternativ for mennesker som trenger oppfølging permanent, men det er viktig at boligene ikke skal være et "mini-asyll". Rødt vil foreslå øremerka midler fra staten til kommunene til boligbygging, styrking av kompetansen i kommunenes førstelinjetjeneste og utbygging av flere og sterkere distriktpsykiatriske sentre. Det kan også være et alternativ å opprette psykiatriske krisesentre.

Mennesker i krise

Rødt mener at en av de viktigste jobbene en kan gjøre for å hindre langvarige psykiske helseproblemer hos mennesker, er å følge opp dem som er i ei livskrise eller som har opplevd traumer, på et mye tidligere tidspunkt. Det gjelder blant annet flyktninger og asylsøkere, mennesker som har blitt mishandla eller utsatt for seksuelle overgrep. Det gjelder soldater

som har vært i krig, og mennesker som har fått sin livssituasjon snudd på hodet ved samlivsbrudd eller tap av inntekt som følge av arbeidsledighet, og ikke minst rusmisbrukere. Dette gjelder også mennesker som har vært utsatt for krenkelser og overgrep som pasienter i psykiatrien. Medisinering, ofte med store og skadelige bivirkninger, er en dominerende behandlingsform i dagens psykiatri. Rødt mener at det må komme et paradigmeskifte innenfor psykiatrien, som forebygger og tar utgangspunkt i traumebehandling på et tidligere tidspunkt enn i dag. Det må derfor opprettes kriseteam og krisesentre, der mennesker kan få hjelp til bearbeiding av traumer på et frivillig grunnlag og med utgangspunkt i traumene som er opplevd, og hvor hovedregelen er at pasienten sjøl velger om han/hun skal ta medisin.

Tvang

Rødt mener at sammenblandinga mellom tvangsbruk og behandling er problematisk for mennesker i livskrise. Psykiatriens behandlingsmetoder og omfattende bruk av tvang og frihetsberøvelse er en krenkelse av integriteten og menneskeverdet. Tvangsbruk bør bare brukes mot mennesker som er en åpenbar fare for seg sjøl eller andre, men slik er det ikke i dag. Tvangsbruk begrunnes hovedsaklig med behandlingskriteriet (tap av bedringsmuligheter). En slutt på sammenblandinga av tvang og behandling vil kreve lovendring.

Mange innleggelse av mennesker i krise som sjøl ber om hjelp, skjer i dag ved bruk av uniformert politi, politibil, håndjern og fotlenker, noe som påfører pasient og pårørende store belastninger og traumer. Denne praksisen er kritisert av den europeiske torturkomiteen, men fortsetter sjøl om de nye retningslinjene for samarbeid mellom politi og helsevesen slår fast at politiet ikke skal brukes til rein transporttjeneste. En slik bruk av samfunnets ordensmakt innebærer også ei kriminalisering av hjelpetrengende mennesker.

Menneskerettigheter må følges i psykisk helsevern

Alt tyder på at det skjer krenkelser og overgrep i psykisk helsevern, som er brudd med menneskerettighetskonvensjoner Norge har underskrevet. Dette er ulovlige handlinger, og menneskerettighetene må nå bli retningsgivende for psykiatrisk praksis. Helsemyndigheter og politikere er forpliktet til å ta i bruk virkemidler som sikrer pasienter i psykisk helsevern et effektivt menneskerettighetsvern.

Rødt støtter brukerorganisasjonenes krav:

- Sett menneskerettigheter på dagsorden i psykiatrien
- Vurder grunnlaget for behandlingskriteriet
- Stans bruken av uniformert politi og håndjern ved transport av mennesker med psykiske lidelser
- Spre kunnskap og diskusjon om krenkelser i tvungent psykisk helsevern
- Vi krever ei helhetlig, kritisk vurdering av tvungent psykisk helsevern i Norge

Spiseforstyrrelser

Rødt vil på Stortinget foreslå en særskilt nasjonal tiltaksplan mot spiseforstyrrelser. Dette er en psykisk plage som ikke er tatt alvorlig nok, og som Rødt ønsker å løfte fram. I tillegg til lettere tilgang på psykologhjelp/psykiatrisk behandling er det viktig å arbeide forebyggende.

Organisasjoner som arbeider med dette spørsmålet og med spørsmål knytta til psykisk helsevern, må sikres finansiering gjennom statlige tilskudd.

Barn og ungdom

Rødt krever at barn og ungdom i livskriser og med akutte psykiske lidelser blir behandla umiddelbart og ved behandlingsinstitusjoner som er tilpassa barn og ungdom, ikke på avdelinger for voksne med psykiske helseproblemer. Det må gis mer midler til barn og ungdom med psykiske helseproblemer, spesielt lavterskeltilbud. Rødt arbeider for at det ved alle skoler er tilknytta helsesøster, som har nært samarbeid med psykolog, både i videregående og i grunnskolen. Det tverrfaglige samarbeidet må styrkes mellom skole, PP-tjenesten, barnevern og andre offentlige etater.

Flyktninger og asylsøkere

Flyktninger og asylsøkere som har flykta fra krig, terror og overgrep, trenger ofte skreddersydd oppfølging. Rødt mener at staten har et særlig ansvar for denne oppfølginga og tilrettlegginga for at alle, uavhengig av oppholdsstatus, skal kunne leve et fullverdig liv.

Rødt vil på Stortinget foreslå å avskaffe asylfengsel. Rødt sier nei til tvangsmidler som ransakelse, beslag, pågripelse, varetekt og deportasjoner uten rettssak. Vi vil arbeide for at asylmottak skal organiseres desentralisert i vanlige boliger i lokalmiljøet. Rødt vil at asylsøkere skal ha tilgang på tilpassa helsetjenester, og arbeider for at kompetansen innenfor traume- og krisebehandling må styrkes i kommunenes førstelinjetjeneste.

Rødt arbeider for:

- en ny nasjonal strategiplan for hvordan en skal kunne få bygd tilstrekkelige sengeplasser innenfor psykiatrien; særlig er det antall akuttsengeplasser en trenger å øke
- tilstrekkelige behandlingsplasser innenfor psykiatrien
- en ventelistegaranti på fire uker for voksne
- en ventelistegaranti på to uker for barn og ungdom for å få psykiatrisk hjelp. Dette betyr at alle skal få tilbud om tilrettelagt hjelp av kommunene eller av barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikker.
- at de rettigheter som gjelder for nordmenn, også skal gjelde for flyktninger og asylsøkere
- det vil si at de skal ha de samme tilbudene til hjelp som alle andre
- at tvangsbruk bare blir brukt unntaksvis, og bare når en er en fare for seg sjøl og andre, og ikke som i dag
- menneskerettighetene må følges i psykisk helsevern
- det må etableres flere boliger og bokollektiver for mennesker med psykiske lidelser
- økt utdanningskapasitet for psykisk helsearbeidere i distriktene – det er stor mangel på kompetente menneskelige ressurser
- program for oppfølging og oppgradering av det psykiske helsearbeidet i kommunene
- fortsatt finansiering gjennom øremerka midler
- å sette søkelys på sammenhengen mellom psykisk helse og samfunnsutviklinga

Kapittel 20: Samferdsel

Norge er et land med store variasjoner i geografi, klima, reiseavstander og bosetting. En framtidsretta og miljøvennlig samferdselspolitikk betyr at samfunnet må planlegge for mindre transport. Arbeidsplasser, butikker, skoler og barnehager i byer og tettsteder må i størst mulig grad legges i nærmiljøet der folk bor. I byene må kollektivtrafikk og gang/sykkelveier prioriteres. Nødvendig transport må vektlegge energiøkonomisering og miljøvennlige transportmidler. Trailertrafikken må reduseres kraftig, og tog må bli det viktigste transportmiddelet over lange avstander både for gods og personer.

Byer og tettsteder

For å gi folk et reelt alternativ og redusere bilbruken til et minimum, må kollektivtransporten i byer og tettbygde strøk bli gratis og være offentlig eid og drevet. Rutenett og transportmidler må være mer fleksible enn i dag, slik at folk får reelle alternativer til bilen.

For å sikre økonomien til utbygging av effektiv og miljøvennlig kollektivtransport i de store byene, ønsker vi å innføre en kollektivskatt på arbeidskraft etter modell fra Frankrike. Vi vil også ta i bruk ny kunnskap og teknologi som gir et mer klima- og miljøvennlig transporttilbud.

Rødt arbeider for:

- gratis kollektivtrafikk i de store byene kombinert med restriksjoner på biltrafikken
- at rushtidsavgift innføres og øremerkes utbygging av kollektivtrafikken
- at prisene på drivstoff differensieres, slik at drivstoff blir billigere i distriktene enn i de store byene
- flere bussavganger og halvering av prisene i mindre byer og tettsteder
- billige månedskort for ungdom og studenter, som gir rett til ubegrensa antall reiser med all kollektivtransport
- sammenhengende sykkelveinett i byer og tettsteder
- ordninger med sykler til fri eller billig bruk ved holdeplasser og stasjoner
- satsing på skinnegående transport i de store byene
- å gjennomføre et prøveprosjekt med Skytran

Trafikkulykker

Trafikkulykker på veiene er et stort samfunnsproblem. Forskning viser at halvering av trafikken betyr halvering av tallet på ulykker. Den økte godstransporten på veiene har, sammen med mange dårlige og farlige veistrekninger, ført til redusert trafiksikkerhet og flere ulykker. Rødt vil prioritere å utbedre farlige veistrekninger og ulykkespunkter på E6 først og fremst i distrikts-Norge. Ei slik opprustning og utbedring av E6 og andre nødvendige samferdselsprosjekt i distrikts-Norge skal fullfinansieres av staten. Det går likevel ikke an å investere seg ut av trafikkulykkene. Den viktigste faktoren i trafikken er uansett mennesket. Det trengs derfor også omfattende og varige tiltak mot høy fart, for gode holdninger og bedre opplæring.

Veipricing

Veiprising er ett eksempel på en "grønn skatt" som kan brukes for svært ulike formål. Det kan brukes både som rein avgift for å skaffe penger til veibygging, som trafikkregulerende middel og for å skaffe penger til kollektivtransport. Stat og kommune kan for eksempel bruke det til å få høyest mulige skatteinntekter av nødvendige arbeidsreiser. Derfor vil vi vurdere hvert prosjekt ut fra det samferdselspolitiske målet det tjener. Rødt støtter bruk av veiprising i store byer for å legge begrensninger på privatbilismen og fremme overgang til kollektive transportformer.

Jernbane

Gjennom mange år har jernbanen vært forsømt, og har derfor forfalt i store deler av landet. For Rødt er det et viktig mål å få det meste av godstransporten over fra vei til jernbane. Beregninger viser at investeringer på 4 milliarder på Dovre- og Nordlandsbanen kan fjerne 300 000 trailere fra norske veier i året.

Rødt arbeider for:

- å forsterke og rette ut skinnegangen og elektrifisere Nordlandsbanen
- å fjerne agenda-toga og sette inn mer passasjervennlige tog på strekninga Bodø-Trondheim – sovevogna tilbake der den er fjerna
- å bygge ut Nord-Norgebanen til Tromsø og Kirkenes
- å bygge kryssingsspor, strekninger med parallelle spor og mer effektive terminaler både på Dovre- og Nordlandsbanen
- å gå mot offentlig støtte til ekspressbusser som konkurrerer med tog
- å gjeninnføre 50 prosent studentrabatt på NSB og ekspressbusser der tog ikke er noe alternativ
- å sikre jernbaneforbindelse til de to andre skandinaviske hovedstedene

Høyhastighetsbane

Bygging av høyhastighetsbaner er avgjørende for å fjerne det meste av flytrafikken. Vi må lære av for eksempel Frankrike og Tyskland på dette området.

Rødt arbeider for:

- å bygge ut høyhastighetsbaner med dobbeltspor mellom de store byene
- å realisere prosjektet Haukelibanen (høyhastighetsbane øst-vest)

Transporttilbudet på kysten

Samferdselstilbudene for kystbefolkninga har blitt nedbygd gjennom mange år. Det har blitt færre anløp av både ferger og hurtigbåter, og det er stadig trusler om reduksjoner i hurtigrutetrafikken. Utenlandske oppkjøp og anbudssystemet har gitt et dårligere og mer sårbart transportsystem. Veiene er dårlige og forfaller på grunn av for lite penger til vedlikehold. Fornuftige vei-, bru- eller tunnelprosjekt, som styrker forbindelsen mellom kysten og innlandet, blir bare gjennomført hvis en stor del finansieres med bompenger.

Rødt arbeider for:

- flere hurtigbåter og gratis ferge med flere anløp langs kysten og i fjordene

- å gjøre slutt på bruk av anbud

Kapittel 21: Faglige rettigheter

De mest grunnleggende rettigheter arbeidsfolk har kjempa fram gjennom mer enn 100 år, er organisasjonsrett, forhandlingsrett og streikerett. Dette er igjen grunnlaget for fagbevegelsens mulighet til å kreve, inngå og håndheve tariffavtaler. Det er de landsomfattende kollektive tariffavtalene som gir fagbevegelsens styrke og evne til også å kreve og få gjennomført sosiale reformer. Uten dette grunnlaget ville vi ikke hatt dagens velferdsstat.

Stans sosial dumping

Derfor er kampen mot sosial dumping ei forutsetning for å bevare fagbevegelsens styrke og dagens velferdsstat. EUs frie tjenesteog arbeidsmarked er et systematisk angrep på fagbevegelsen. Det er ikke mulig for noen fagbevegelse å bevare sin styrke i et helt fritt arbeidsmarked med så store forskjeller i lønnsog arbeidsvilkår som det er i EU. EUs tjenstedirektiv er beregna på å øke flyten av tjenester med 15 prosent og føre til flyt av tjenester i nye bransjer, også innenfor det som vi i dag ser på som offentlige tjenester, som utdanning og hjemmehjelp. Tjenstedirektivet forbyr kampen mot kontraktører og enkeltmannsforetak. Det er ikke mulig å opprettholde helt nødvendige tiltak mot sosial dumping med tjenstedirektivet. Direktivet hindrer innføring av tiltak som fagbevegelsen mener er helt nødvendige.

Flere EU-dommer viser hvordan EF-domstolen vil fortolke de uklare formuleringene i tjenstedirektivet. Den setter ILO-konvensjonen til side og truer hele den nordiske avtalemодellen. Domstolen slår fast at både streikerett og retten til å kreve tariffavtaler er underordna fri flyt av tjenester og fri etableringsrett. Det er forbudt å innføre krav om tarifflønn i offentlige oppdrag og anbud, og særlig hvis dette ikke også gjelder i hele bransjen.

Det må innføres full innsynsrett uten restriksjoner for tillitsvalgte for å avdekke sosial dumping. Det må innføres en anti-kontraktørklausul i norske kommuner og fylkeskommuner. Det må innføres strenge regler for autorisasjon og sertifisering for bemanningsbyråer. Arbeidstilsynet og Petroleumsstilsynet må gis gode økonomiske betingelser. Norske bedrifter som etablerer seg i utlandet, må respektere og følge menneskerettigheter og faglige rettigheter.

Rødt krever:

- Veto mot EUs tjenstedirektiv
- Oppretthold overgangsreglene
- Innsynsrett uten taushetsplikt
- Innfør solidaransvar
- Forby NUF (norskregistrerte utenlandske foretak)
- Norge ut av EØS

Arbeid for alle

Rødt vil at dagens brutaliserte arbeidsliv erstattes med et arbeidsliv der alle kan delta og får brukt sine evner. Et arbeidsliv der det tas hensyn til at mennesker har ulike yteevne. Et arbeidsliv som ikke er kjønnsdelt på en slik måte at kvinneyrker systematisk har lavere lønn, mer deltid og ofte mer ubekvem arbeidstid.

Det er høy arbeidsledighet blant innvandrere, funksjonshemmede og ungdom. Det samme gjelder alle de som har store problemer som krever langvarige tiltak, både for å kunne delta i arbeidslivet og for å mestre hverdagen. Vi krever at det nå bevilges de nødvendige midler for å sette i verk tiltak som er retta spesielt inn på disse.

Seks timers normalarbeidsdag

Nesten halvparten av kvinnene jobber deltid, og mange har ubekvem arbeidstid for å få hverdagslivet sitt til å henge sammen. Sekstimersdagen med full lønnskompensasjon vil bety at flere kvinner vil jobbe heltid, og de som jobber deltid, vil få ei kraftig heving av lønna si. Flere kvinner blir økonomisk sjølstendige.

Rødt arbeider for:

- et arbeidsliv som er fritt for diskriminering, med plass til mangfold og mulighet for mennesker til å yte etter evne
- ungdomsgaranti med rett til utdanning eller arbeid for alle under 25 år
- rett til arbeidsledighetstrygd uten tidsbegrensing og uten krav til en viss minimumsinntekt eller minimum tidligere arbeidstid
- midlertidige ansettelser og innleie bare for vikariater og reelt kortvarig arbeid
- lovfesta rett til heltid
- likestilling av skift- og turnusarbeid
- lovfesta normalarbeidsdag innenfor klokka 7 og 17
- seks timers normalarbeidsdag med full lønnskompensasjon

Forsvar de faglige rettighetene

De siste åra har vi hatt ei utvikling som hindrer fagorganisering og svekker mulighet for faglig kamp. Det gjelder franchisevirksomhet, som i Rema-konsernet, der arbeidstakerne ikke er i forhandlingsposisjon overfor de som faktisk bestemmer over deres hverdag. Det samme gjelder utbredelsen av bemanningsfirmaer og stadig flere midlertidig ansatte. Det er en utbredt og økende bruk av tilkallingshjelp, som må stå til rådighet på kort varsel, men som er uten rettigheter. Privatisering og konkurranseutsetting av offentlige tjenester presser fram lavere lønn og dårligere pensjonsordninger. Arbeidsgivere kan bytte arbeidsgiverforening og derved oppheve inngåtte tariffavtaler.

Slik skapes en underklasse med sterkt svekka eller helt fraværende rettigheter, som har en hverdag med usikkerhet og uten mulighet til å få lån til bolig. Dette er sosial dumping og undergraving av muligheten for faglig kamp. Det er helt nødvendig for å opprettholde fagbevegelsens kampkraft å få på plass en lov og et avtaleverk som er i stand til å møte disse utfordringene.

Rødt arbeider for:

- at det med lokale lønnsoppgjør må følge reell forhandlingsrett og streikerett
- at sykelønnsordninga ikke røres
- en egen franchiselov som gir forhandlingsrett og organisasjonsrett overfor franchisegiver
- at tariffavtaler må gjelde videre etter at arbeidsgiver skifter arbeidsgiverforening. Endring må skje etter oppsigelse og med streikerett.

- lovfesta krav om tariffavtale ved anbud, bortsetting av oppdrag og tilskudd fra stat, kommune, offentlige bedrifter og foretak. Dette må også gjelde alle underentrepriser eller andre som utfører deler av oppdrag som er satt bort.
- krav til opplæring og dokumentert kompetanse ved skjenking av alkohol
- at ansatte i varehandelen må omfattes av arbeidsmiljølovens begrensninger av arbeid i helger og på høytidsdager
- innføring av regionale verneombud også i servicesektoren

Solidaritet og felles kamp

Fagbevegelsen har et særlig ansvar for å sikre at flyktninger, innvandrere og utenlandske arbeidere inkluderes i fagforeningsarbeidet, slik at deres ressurser kommer hele fagbevegelsen til gode og at enheten i arbeiderklassen styrkes.

Rødt jobber for samarbeid mellom klubber og foreninger, lokalt og sentralt, på tvers av fagforbund og hovedorganisasjoner. En sterk fagbevegelse bør være uten formalisert binding til noen partier, den må være demokratisk, og makta må ligge hos medlemmene.

Kapittel 22: Arbeidsliv

Nav

Innføring av Nav-reformen er et omfattende angrep på de fattigste, de arbeidsløse, de som går på trygd og de som av ulike årsaker (sykdom, skade, rus og andre vanskeligheter) ikke greier å arbeide. Sammen med pensjonsreformen, ny AFP og varsle endringer i framtidens uføretrygd, vil Nav-reformen spare staten for mange hundre milliarder kroner. Det blir ei betydelig økning i antallet fattige og folk som faller utenom det som er av velferdsordninger. Dette er i praksis stikk i strid med Soria Moria, som lova å avskaffe fattigdom i Norge.

Nav er myndighetenes viktigste redskap for å fremme arbeidslinjas budskap: "gjøre arbeid til førstevalg", "de som søker stønad, vil ikke arbeide", "det skal lønne seg å arbeide, lavere trygd/sosialhjelp får folk i arbeid", "det er deg det er noe feil med, arbeidsgiver vil jo bare tilrettelegge for deg". Dette er et definitivt brudd med etterkrigstidas politikk med at "alle arbeidsføre skal ha rett og plikt til arbeid" (1945) og Grunnloven § 110 (1954): "Det påligger Statens Myndigheter at lægge Forholdene til Rette for ethvert arbeidsdyktig Menneske kan skaffe seg Udkomme ved sitt Arbeide."

I dag har du plikt til å arbeide og plikt til å søke jobb, men *ingen rett til arbeid*. I dag legger myndighetene/Nav vekt på individuelle moralske forklaringer på arbeidsløshet og fattigdom. Nav har ingen innflytelse over arbeidsmarkedet og arbeidsgiverne, som hvert år sliter ut mange ansatte som ikke klarer økt tempo- og effektivitetskrav. Men Nav har fått nye maktmidler og økt innflytelse over enkeltmenneskene som sliter med helse og økonomi for å opprettholde et verdig liv. Dyktige fagfolk i Nav står derfor stadig i fare for å bli brikker i et system som først og fremst skal spare mange milliarder i trygdeytelser. De som er brukere av Nav, vil oftere enn før føle seg pressa, styrt og kritisert, samtidig som de får svekka sitt personvern, og de opplever at fastlegens helsevurdering kan bli overstyrt av det nye systemet.

Rødt støtter Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO), som i høringsuttalelsen om Nav sa: "Arbeidsmarkedspolitikken må ha som prinsipielt utgangspunkt at alle vil – eller ved tilfredsstillende tilrettelegging og oppfølging vil kunne – ønske å delta i arbeidslivet, og at den enkelte ikke i utgangspunktet vil foretrekke en tilværelse som mer eller mindre passiv stønadsmottaker."

Rødt vil slåss for rettighetene til de som utsettes for dårlig og kritikkverdig behandling i Nav-systemet. Vi vil oppfordre Nav-ansatte til å gå mot arbeidslinjas budskap. Det trengs en allianse mellom fagforeninger, FFO og ansatte i Nav, som kan fremme felles sosialpolitiske krav.

Forsvar sykepenge- og trygdeordningen

Syke og funksjonshemma kan helt eller delvis være forhindra fra å forsørge seg ved eget arbeid. Dagens sykepengeog trygdeordninger er ordninger det er viktig å forsvare. Full lønn under sykdom det første året, attførings- og rehabiliteringspenger på 66 prosent av tidligere lønn og uføretrygd utregna etter samme prinsipper som folketrygda, er viktige velferdsgoder. Rødt mener at frihet fra smertefullt og uønska arbeid er en rettighet for syke, funksjonshemma og eldre. En tilstrekkelig og varig økonomisk trygghet for disse gruppene er et offentlig ansvar. Arbeidslivet er ikke hele livet, derfor må også andre deler av samfunnet gjøres mer

inkluderende, som forenings- og kulturliv, utdanningssystemet og transportsystemet. Det handler om å legge til rette for deltakelse og motvirke isolasjon og ensomhet.

Tilrettelagt arbeidsliv

Både sykdom og funksjonshemming er relativt i den forstand at det er fullt mulig å tilpasse omgivelsene til menneskene i langt større grad enn det som er tilfelle i dag. Arbeidslivet må derfor legges til rette slik at alle har mulighet til å delta. Umenneskelige effektivitetskrav og liten vilje til tilrettelegging er uttrykk for diskriminering, og bidrar til å stenge stadig flere ute. Det dreier seg både om holdninger og om viljen til å bruke penger på formålet. Selv om Rødt støtter parolen om et "inkluderende arbeidsliv" og går inn for bedre arbeidsmiljø og bedre tilrettelegging, er Rødt mot mål og krav om lavere sykefravær. Slike sykefraværskampanjer fører til at folk blir pressa til å gå på jobben når de er syke. Inkluderende arbeidsliv må derfor innebære at kapitalen tvinges til å gi økonomisk rom for at noen mennesker har høyere sykefravær enn andre. Friske, arbeidsføre arbeidstakere har et medansvar for å inkludere kolleger som ikke kan stille opp hundre prosent, og for å legge press på arbeidsgiverne gjennom klubber og fagforeninger. Inkluderende arbeidslivs-virksomheter må ta opp i seg intensjonsavtalens mål om at flere med redusert arbeidsevne skal komme i arbeid. Ved hjelp av intern omskolering, tilrettelegging for overføring til mindre belastende jobber, og økt bruk av rotasjon og pauser, kan mange flere funksjonshemma greie å fortsette i jobben, i det minste på redusert tid.

Rehabilitering og attføring

Ofte vil det likevel ikke være mulig å finne fram til gode nok løsninger på arbeidsplassen. Rødt går inn for at dagens ordning med medisinsk rehabilitering og yrkesretta attføring må videreføres og bygges ut. Rødt går inn for at ordninga med tidsbegrensa uføretrygd oppheves, fordi den ikke har noen annen hensikt enn å holde uføre i økonomisk utrygghet. Det er i dag ingenting formelt i veien for å gå tilbake til arbeid, dersom en blir friskere. Også i framtida må tilbakeføring til arbeidslivet være basert på frivillighet, ikke på tvang. Det er dessuten viktig at fribeløpet for uføretrygda er stort nok til at det er mulig å prøve seg i arbeidslivet over tid, uten å miste noen del av trygda.

Rødt støtter satsinga på psykisk helsevern. Innen denne delen av helsevesenet er det også spesielt nødvendig med holdningsendringer og større åpenhet.

Rødt arbeider for:

- å forsvare sykelønnsordninga
- at uføretrygd er folketrygd
- varig uføretrygd forbedra muligheter til frivillig tilbakegang til arbeidslivet. Uføretrygd i forhold til graden av uførhet. Fjern kravet om 50 prosent uførhet for innvilging av trygd.
- at minstetrygdsatsen økes fra 1,8 G til 3 G
- å beskytte eldre arbeidstakere og å følge ansiennitetsprinsippet ved oppsigelser og innskrenkninger
- å motarbeide at bedriftshelsetjenesten skal være et redskap for arbeidsgiver
- å fjerne meldeplikten for kronisk syke
- å fjerne det nye systemet med arbeidsavklaringspenger

Kapittel 23: Pensjon

Folketrygda er grunnpilaren i velferdsstaten. Folketrygda skal sikre økonomisk trygghet for alle, uavhengig av kjønn, klasse eller helsetilstand. Stortingsflertallet har vedtatt ei drastisk forverring av pensjonssystemet, som systematisk øker klasseskilla, straffer de som har dårlig helse og de hardeste jobbene, gir de aller fleste en dårligere pensjon og legger til rette for privatisering. Det blir ei direkte kobling mellom pensjon og yrkesinntekt gjennom hele livet. Slik erstattes den solidariske og utjavnende folketrygda med ei rein forsikringsordning. Dermed rammes de hardest som er lavtlønte, deltidsarbeidere og de med lang utdanning.

Ved tariffoppgjøret 2008 ble AFP-ordninga lagt om fra å være en tidligpensjon til å bli en tilleggspensjon som premierer de som har god helse og en jobb de kan stå lenge i, mens den straffer dem som må gå av tidlig.

Forsvar de offentlig ansattes pensjon

Ansatte i offentlig sektor vant ved tariffoppgjøret 2009 kampen for å beholde den gamle AFP-ordningen. Langt på vei klarte en også å beholde den offentlige tjenstepensjonen, sjøl om levealdersjustering og underregulering ble innført. Det står fortsatt kamp om tolkningen av avtalen når det gjelder grunnlovsvernet av opptjente rettigheter.

Rødt vil:

- hindre at AFP-ordninga og føringene ved tariffoppgjøret i 2008 blir ei brekkstang som ødelegger de offentlige tjenstepensjonsordningene. Dette innebærer forsvar av:
 - 30-årsregelen, som sier at det ytes full tjenstepensjon etter 30 års ansettelse i offentlig sektor
 - AFP-pensjonisters rett til å gå over på full tjenstepensjon uten avkorting etter 30-årsregelen ved fylte 65 år
 - særaldersgrensene, som bare må endres etter enighet mellom partene. Det må fortsatt være slik at en da går over på full tjenstepensjon etter 30-årsregelen uten avkorting. 85-årsregelen som gir rett til å gå av inntil tre år før særaldersgrensa, må beholdes. Den må gi full pensjon etter 30-årsregelen uten avkorting.
 - at det fortsatt må beregnes 66 prosent av sluttlønna. Det betyr at tjenstepensjonen ikke må omgjøres til ei tilleggspensjonsordning.

Forsvar uførepensjonen

Uførepensjonsutvalget går inn for å erstatte uførepensjon med uførestønad. Det betyr at midlertidige vedtak blir normalen. Saksbehandlerne, ikke legene, skal vurdere din restarbeidsevne, du skal ikke lenger skattes som pensjonist, og halvparten av innsparinga i pensjonsreformen skal betales av de uføre gjennom levealdersjustering (levealdersjustering: din personlige "pensjonsformue" skal fordeles på antall år som ditt årskull forventes å leve. Når myndighetene forventer at ditt årskull lever lenger, skal din pensjon smøres utover på flere år). Dette er en klassereform som rammer de lavtlønte og de som ikke har helse til å kompensere for levealderjustering ved å jobbe lenger. Det er ti års forskjell på når rik og fattig dør i Norge. Noen vil knapt få utbetalt noen pensjon.

Uførepensjonsutvalget vil til og med ta fra barna til de med minst pensjon det lille vern mot fattigdommen som barnetillegget er.

Rødt

- godtar ikke at uførepensjon endres til uførestønad
- godtar ikke at uførepensjonister skal skatte som lønnstakere, og godtar ikke at uføre skal rammes av levealdersjustering
- godtar ikke at uføre skal miste sitt behovsprøvde barnetillegg

Reverser pensjonsreformen

Pensjonsreformen har aldri vært gjenstand for en debatt foran et valg. Den er ordna på bakrommet, savner demokratisk legitimitet, og for svært mange vil det bli et sjokk når virkningene viser seg. Rødt tror det vil bli store protester, og vi tror det er mulig å reversere viktige deler av pensjonsreformen.

Rødt arbeider for:

- fjerne alleårsregel og gjeninnføre besteårsregel
- at pensjonene fortsatt skal følge lønnsutviklinga ellers i samfunnet
- at pensjonene ikke skal settes ned når levealderen øker
- at pensjonen ikke skal settes ned dersom du må gå av tidligere
- Omkamp om AFP-ordningen i privat sektor, slik at alle fortsatt kan gå av ved 62 med en pensjon til å leve av.
- Å forsvare offentlig ansattes rett til å beholde alle rettigheter opptjent før 2011.

Styrk folketrygda

Rødt arbeider for:

- Minstepensjonen må heves til 3 G og reguleres som lønnsutviklinga
- Inntekter opp til 400 000 skal ha ei pensjonsdekning på 2/3 ved 40 års opptjening. Obligatorisk tjenstepensjon tas over av staten gjennom skatt eller arbeidsgiveravgift.
- Ordninga med pensjonspoeng for omsorgsarbeid utvides og gis tilbakevirkende kraft fra 1967 for alle nye pensjonister
- Opptjening av pensjonspoeng for all utdanning etter fylte 18 år
- Opptjening av pensjonspoeng etter full lønn ved ufrivillig deltid, attføring og rehabilitering
- Fulle folketrygdrettigheter for alle med minst 10 års botid i Norge
- Forsikringsselskap pålegges å gjøre premiene i pensjonsforsikringer kjønns- og aldersnøytrale
- Gjeninnfør ei tidligpensjonsordning som gjør det mulig å gå av fra 62 år uten tap i livsvarig pensjon. Det betyr at AFP-tillegget må forbeholdes de som må gå før pensjonsalder, og fordeles slik at du får mer jo tidligere du går av.

Kapittel 24: Innvandrings-/integreringspolitikk og rasisme

Rødts mål er et flerkulturelt samfunn uten rasisme og nasjonal undertrykking, med åpne grenser og demokratiske rettigheter for alle folkegrupper. I dag er det ikke sånn. Folk fra afrikanske og muslimske land har høyest arbeidsløshet og dårligst boligstandard. Det er også mye åpen rasisme, som særlig rammer muslimer. Dette forsterkes av den rådende flyktningspolitikken. Nesten ingen av de som søker får innvilget politisk asyl i Norge, og innvandrings-/integreringspolitikken er preget av mistenkeliggjøring mot innvandrerne.

God integrering er mulig

Rødt ønsker integrering av innvandrere og minoriteter. Vi vil at alle i Norge skal ha samme mulighet til å forsørge seg og delta i samfunnslivet, og ha full anledning til å delta i utformingen av samfunnet.

Presset for at minoritetene i Norge skal bli så norske som mulig er hardt. Mennesker blir tvunget til å utviske nasjonale og etniske særtrekk for å få innpass i arbeidslivet eller unngå diskriminering på andre områder. Rødt vil at majoritetsbefolkningen skal vise respekt, og la innvandrere og flyktninger ta vare på sin kultur. Gjennom tilpasset opplæring kan alle arbeiderklassebarn med innvandrerbakgrunn fullføre videregående utdanning. Hvis offentlig arbeidsformidling gjeninnføres, kan alle minoriteter få en bedre integrering i arbeidslivet. Rødt vil ha slutt på tendensen til at arbeidere med innvandrerbakgrunn blir forsøkt plassert nederst i en arbeiderklassen.

Rødt arbeider for

- at asylmottak skal organiseres desentralisert: vanlige boliger i vanlig lokalmiljø
- arbeidstillatelse og tilbud om norskopplæring mens asylsøknader behandles.
- at introduksjonsprogrammet skal være en rett til flyktninger og innvandrere, og at det skal være individuelt tilpasset personens behov og forutsetninger.
- at staten fullfinansierer bosetting av de som har fått innvilget asylsøknad. Det må også gis økonomisk støtte ved familiegjenforening. Familiens medlemmer skal ha rett til arbeid og trygderettigheter.
- rett til morsmålsundervisning i skolen.
- at det offentlige tilrettelegger særskilt for innvandrere i helsevesen og eldreomsorg.
- at universitet og høyskoler innfører kvoter for ungdom med minoritetsbakgrunn

Frigjøring på innvandrerkvinnenes premisser

Kamp mot rasisme er også kvinnekamp. Kvinner må selv få bestemme hva de skal ha på seg. Rødt er derfor mot å bruke lovforbud mot plagg som hijab og niqab.

I tillegg tar vi avstand fra de som sprer mistenkeliggjøring av alle muslimer, og bruker kvinners rettigheter som påskudd for å piske opp stemninga.

Rødt tolererer heller ikke at kvinner diskrimineres under dekke av kultur eller religionsfrihet og støtter kvinner som gjør opprør mot dette. Derfor støtter vi innvandrerkvinnenes kamp mot omskjæring, tvangsgifte og andre former for overgrep.

Rødt arbeider for:

- selvstendig status for innvandrerkvinner.
- at loven om retten til asyl på grunnlag av kjønnsbasert forfølgelse følges

- ingen diskriminering i arbeidsliv, skole eller liknende på grunn av religiøst begrunnede plagg

Bruk innvandrernes kompetanse

Innvandrere kommer til Norge med kvalifikasjoner, utdanning og arbeidserfaring, som fullt ferdige ressurser for samfunnet, uten å ha kostet den norske staten en krone. Staten bevilger penger til kommunene for å få innvandrere i arbeid, men disse pengene brukes til lønnsbudsjett, sosialhjelp, prosjektarbeid eller andre formål framfor tiltak som direkte kommer innvandrere til gode. Disse må brukes direkte på hver innvandrer ut fra en individuell plan, slik at kvalifikasjonene kan brukes i Norge. At innvandrere ikke får jobb, handler ikke om problemer med språk eller motivasjon. Hovedproblemet er at mange stillinger ikke lyses ut. Det ekskluderer innvandrere som ikke har samme personlige nettverk som folk som har vokst opp i Norge. Rødt etterlyser tiltak som skaffer innvandrerne jobb. Innvandrere må brukes som eksperter på hvordan innvandrere kan integreres i arbeidslivet, slik at det kan lages funksjonelle planer.

Rødt arbeider for:

- at programmer for å vurdere innvandreres kompetanse og utdanning fra hjemlandet må tilbys over hele landet, slik at det blir lettere å godkjenne denne kompetansen i Norge
- lik rett og mulighet til arbeid og utdanning
- at bedrifter og bemanningsselskaper skal bruke jobbsøknader der søkerens navn ikke vises, for å unngå diskriminering

Rasisme

Rasismen splitter og setter mennesker opp mot hverandre etter kunstige skiller. Rasismen i vår del av verden er en del av den dominerende vestlige kulturen, en følge av århundrer med kolonialisme, imperialisme og undertrykkelse. Norges behandling av samene og minoriteter som kvener, romanifolket og tatere er eksempler på dette. Rasisme og diskriminering splitter og svekker arbeiderklassen. Hvite arbeidere har ikke noe å tjene på rasisme.

Rødt arbeider for:

- en sterkere allianse mellom venstresida og innvandremiljøer, mot rasisme og imperialisme.

Statlig rasisme

Regjeringens innvandrings- og integreringspolitikk fører til at norske og innvandrede arbeidere settes opp mot hverandre, og det skjer også mellom innvandrergrupper. Vi kaller dette statlig rasisme. Den statlige rasismen er med på å legalisere all annen form for rasisme. Myndighetene benytter den motstanden og volden som de selv har skapt mot innvandrere og flyktninger som begrunnelse for ytterligere innstramminger i den statlige flyktning- og innvandringspolitikken, og hjemsendelser av asylsøkere til konfliktområder i strid med FNs anbefalinger. Likevel har mange lokalsamfunn tatt vel i mot innvandrere, gitt asylsøkere kirkeasyl, og skjult dem for makthaverne. Rødt støtter slike former for sivil ulydighet. EØS-avtalen og tilpassingen til EU forsterker den statlige rasismen. Grensene rundt EU blir stengt, og flyktningpolitikken blir harmonisert, mens det er fri arbeidsvandring og import av arbeidskraft innenfor EØS-området.

Rødt arbeider for:

- at mennesker på flukt fra forfølgelse og undertrykking skal få politisk asyl i Norge Det må opprettes et overvåkingsorgan for at asylretten overholdes.
- å øke antallet kvoteflyktninger.
- at klimaflyktninger skal få asylstatus i FN og at Norge skal ta imot ofre for globale miljøendringer.
- at alle skal ha rett til å komme til Norge for å legge fram søknad om asyl. Rødt sier nei til visum som innvandringspolitisk virkemiddel og kontrolltiltak for å stoppe utlendinger før de når norskegrensa.
- hjelp fra en uavhengig advokat fra 1. dag i Norge til rettferdig behandling av asylsøknaden er gitt.
- oppholdstillatelse til alle som har vært mer enn 15 måneder i landet uten noe krav til arbeid.
- at alle som bor i landet skal ha rett til å forenes med familien sin og at de som har barn i Norge skal få beholde eller få oppholdstillatelse.
- at en som gifter seg med en person med oppholdstillatelse i Norge, automatisk gis slik tillatelse.
- at ingen asylsøkere ufrivillig hjemsendes til utrygge områder i strid med FNs anbefalinger.
- nei til deportasjoner uten rettskraftig dom
- Asylfengsel, ventemottak og telteire må bort.
- Utlendingsnemnda (UNE) må legges ned og erstattes av en uavhengig Asyl-domstol
- at asylsøkere skal ha rett til økonomisk hjelp som tilsvarer minst statens veiledningssatser for sosialhjelp og ha rett til helsetjenester.
- at også innvandrere uten lovlig opphold sikres rett til helsetjenester.
- bedre trygderettigheter for flyktninger og innvandrere
- at når rasisme avdekkes innen offentlige etater eller institusjoner må tjenestemenn og ledelse stilles til ansvar. Granskning av slike saker må skje gjennom uavhengige instanser.
- At asylsøkere som blir forfulgt i hjemlandet på grunn av sin seksuelle legning skal godkjennes som flyktninger
- at Norge må åpne grensene for innvandring. Innvandringsstoppen må oppheves og samme regler som i dag gjelder for innbyggere i EØS-land, må gjelde for alle.
- norsk tariff og arbeidsvilkår for alle som jobber i Norge.
- å si opp Schengen-avtalen og Dublin-konvensjonen.

Statlig rasisme rammer barn

Norge har forpliktet seg til å følge den Europeiske menneskerettighetskonvensjon av 1950 og de to FN-konvensjonene av 1966. I tillegg ble i 2003 FNs barnekonvensjon innarbeidet i Menneskerettighetsloven av 1999. Hvis menneskerettighetskonvensjonene kommer i konflikt med annen norsk lovgivning, har menneskerettighetene forrang. En av de viktigste artiklene i FNs menneskerettighetskonvensjoner er artikkel 14(1) ”Enhver har rett til i andre land å søke og ta imot asyl mot forfølgelse”.

Barn på flukt har et særskilt behov for trygghet og et velferdstilbud som sikrer dem en plattform for et nytt liv. Norge blir stadig kritisert fordi myndighetene bryter med barnekonvensjonen i behandlingen av enslige mindreårige asylsøkere og andre barn som søker asyl. Rødt ber regjeringen umiddelbart skrinlegge planene om å sende mindreårige asylsøkere til såkalte “omsorgssentre for barn” i Afghanistan og Irak

Barn som søker asyl er blant de grupper av barn som den norske regjeringen ikke følger opp godt nok. Asylsøkerbarna får en uverdigg behandling. I 2009 kom det 2500 mindreårige

asylsøkere til Norge. Ansvar for disse barna ligger i utlendingsforvaltningen. Asylmottakene har fått den daglige omsorgen for dem.

Disse barna er de mest sårbare av alle. Tunge traumer, sterke krigsopplevelser og andre tragedier preger dem. De trenger beskyttelse og omsorg; de har fått barndommen ødelagt og trenger hjelp.

Rødt arbeider for

- at Norge overholder Barnekonvensjonen i behandlingen av mindreårige asylsøkere
- at omsorgen for alle asylsøkerbarn overføres til barnevernet

Trakassering, vold og organisert rasisme

Nye rasistiske og fascistiske grupper og partier har vokst fram i Europa de siste årene.

Rasistisk vold og trakassering har økt sterkt.

I Norge har rasistiske uttalelser etter hvert blitt mer åpne og godtatt. Politiet legger til side de fleste anmeldelsene og bagatelliserer rasistiske handlinger.

Rødt arbeider for:

- at rasismeparagrafen (paragraf 135 A) blir håndhevet.
- at paragrafen bedres for å ramme rasistiske handlinger og propaganda.
- innføring av redaktøransvar ved rasistiske ytringer på nettforum.
- at det åpnes for å inndra skjenkebevilgninger ved diskriminerende eller rasistisk praksis på utesteder.
- bred folkelig mobilisering mot alle former for rasisme og nynazisme.
- å forby fascistiske og nazistiske organisasjoner.

Muslimhets

I kjølvannet av «krigen mot terror» og USAs krigføring i Midtøsten blir muslimer over hele verden utsatt for rasistisk hets og diskriminering. Islam presenteres som vestens fiende for å legitimere imperialistiske kriger, og fører til rangering av personer etter religion og kultur. Muslimhetsen fungerer også som en avledningsmanøver i kampen mot sosiale problemer, blant annet massearbeidsløshet som skyldes den økonomiske krisa. Konsekvensene er vold og trakassering, særlig av muslimer, men rasismen rammer alle som forbindes med ikke-vestlige land. Muslimer må stadig forsvare seg mot beskyldninger om at de støtter terror og kvinneundertrykking. Folk med bakgrunn fra muslimske land blir systematisk diskriminert på arbeidsmarkedet, i boligmarkedet og av media.

Rødt er for et sterkere samarbeid med muslimske miljøer for å bekjempe islamhetsen og forsvaret av imperialistisk politikk som følger i kjølvannet av den. Vi ser også på dette som en forutsetning for at progressive islamske miljøer skal kunne vinne fram i kampen mot reaksjonære krefter i disse miljøene

Rødt arbeider for

- å avsløre retorikk om likestilling og ytringsfrihet, når formålet er et generelt angrep på alle muslimer
- å utvikle samarbeid mellom muslimske miljøer og alle andre som er mot rasisme

For mer utfyllende informasjon om Rødts politikk på disse områdene, se *Antirasistisk manifest*, <http://roedt.no/program/antirasistisk-manifest/>

Kvinnefrigjøring

Etter 11. september har rasismen økt. Muslimer og islam er blitt det nye fiendebildet. Rødt er for å styrke innvandrerkvinnenes rettigheter, og støtter jenter som gjør opprør mot undertrykkende og patriarkalsk praksis. Men kritikk av patriarkalske og kvinneundertrykkende tradisjoner må ikke bli en kritikk av muslimer generelt eller islam mer enn andre religioner.

Rødt arbeider for:

- sjølstendig status for innvandrerkvinner
- at loven om retten til asyl på grunnlag av kjønnsbasert forfølgelse håndheves
- ingen diskriminering i arbeidsliv, skole eller liknende på grunn av religiøst begrunna plagg

Antifascisme

Nye rasistiske og fascistiske grupper og partier har vokst opp i Europa de siste åra også i Norge. Rasistisk vold og trakassering har økt sterkt. Rasistisk propaganda er etter hvert blitt mer åpen og mer godtatt. Politiet legger til side de fleste anmeldelsene og bagatelliserer rasistiske handlinger som "guttestreker".

Rødt arbeider for:

- at rasismeparagrafen (paragraf 135 A) blir håndhevet. Loven må bedres for å ramme rasistiske handlinger og propaganda
- at det åpnes for å inndra skjenkebevillinger ved diskriminerende eller rasistisk praksis på utesteder
- brei folkelig mobilisering mot alle former for rasisme og nynazisme
- å forby fascistiske og nazistiske organisasjoner

Kapittel 25: Internasjonal solidaritet

Verden i dag preges av at USA stadig mer aggressivt skyver fram sine posisjoner for å sikre seg globalt hegemoni. Dette fører til sterkere rivninger mellom imperialistmaktene, hvor USA også er villig til å sette til side de overnasjonale institusjonene og kjørereglene de til nå har brukt for å sikre sine interesser. Det utfordrer også lojale støttespillere for USA, som Norge. I forhold til den hensynsløse undertrykkinga og utbyttinga av folk og nasjoner i den tredje verden står imperialistmaktene, store som små, fortsatt samla. USA står i spissen for å gjenoppta den klassiske koloniseringspolitikken ved å ta i bruk våpenmakt og okkupasjoner for å sikre kontroll over strategiske områder og vitale ressurser. Nato er i dag USAs viktigste redskap for å knytte Norge og andre land til sin aggresjonspolitik

Rødt arbeider for:

- å melde Norge ut av Nato og WTO
- å gjøre slutt på all norsk støtte til okkupasjonene og koloniseringa av Irak og Afghanistan
- å avvise næringslivsstøtte forkledd som u-hjelp
- ingen norsk eksport av miljøødeleggende prosjekter
- ingen investeringer som utnytter folk og ressurser i den tredje verden
- at Norge ikke skal delta i såkalte humanitære intervensjoner. Norge må bryte med og motarbeide imperialistmaktens militære intervensjonspolitik, også når denne kamufleres som støtte til humanitære operasjoner.
- å intensivere det norske solidaritetsarbeidet for palestinerne og å fremme norske tiltak mot den israelske statens okkupasjon og etniske rensing av Palestina

Imperialisme

Undertrykkinga og utbyttinga av den tredje verden er det viktigste spørsmålet i vår tid. Norge er en del av systemet som holder folk i den tredje verden nede. Mange steder i verden kommer norske selskaper som Telenor og StatoilHydro i konflikt med lokalsamfunnets miljø- og velferdsinteresser. Samtidig deltar norske styrker i krigen i Afghanistan, og norsk utenrikspolitik støtter opp om USAs såkalte krig mot terror i etterkant av 11. september. Det er viktig for Rødt å knytte sammen den globaliseringskritiske bevegelsen med alle de som kjemper for fred og mot at uskyldige sivile blir lidende i imperialismens maktspill.

Rødt arbeider for:

- å støtte kampen for demokrati, miljø, sosial og økonomisk frigjøring over hele verden
- en internasjonal bevegelse som retter seg både mot den økonomiske imperialismen, gjennom globale institusjoner som Verdensbanken og WTO, og mot USA og andre stormakters globale krigføring
- å avsløre imperialistisk ideologi, som er et hinder for å bygge en likeverdig og respektfull allianse mellom folk i verden
- å stoppe sexturismen til den tredje verden

Slett u-landsgjelda

Gjelda land i den tredje verden har til Norge, må slettes. Norge må gå inn for tilsvarende sletting av gjeld de har til Verdensbanken og Det internasjonale pengesfondet (IMF). Norge må gå mot at bevilgninger gjennom IMF og Verdensbanken skal påtvinge land i den tredje verden en bestemt økonomisk politikk. All hjelp skal gis som betingelsesløse gaver eller som langsiktige og rentefrie lån, og dette skal komme de undertrykte og fattige til gode. Det må inngås handelsavtaler som fremmer import fra u-land, når dette tjener utviklinga til folket og miljøet i disse landa.

Rødt arbeider for:

- å støtte kampen for nasjonal frigjøring og sjølstendighet. Dette innebærer blant annet solidaritetsarbeid med nasjonale frigjøringsbevegelser og sosiale bevegelser i den tredje verden.
- å utvikle kontakt og samarbeid med sosialistiske organisasjoner, frigjøringsbevegelser og sosiale bevegelser overalt i verden

Internasjonalt samarbeid med EU-motstandere

Rødt vil styrke samarbeidet med EU-motstandere i land både i og utenfor EU. Rødt vil utveksle erfaringer og samarbeide om felles aksjoner og tiltak. Dette gjelder både som parti og gjennom partikamerater som tar initiativ til slikt samarbeid i andre organisasjoner de jobber i, som fagbevegelsen, kvinnebevegelsen, miljøbevegelsen, bondeorganisasjoner o.a.

Kapittel 26: Krig og fred

Militærpolitikken til Rødt er basert på en analyse av militærapparatets rolle. Norge er et langstrakt land med viktige ressurser i sine nærområder. Kamp om disse ressursene vil kunne bli en dominerende konflikt i dette århundre. Energi- og matressurser i havet vil være sentrale ressurser folk kan leve av i Norge i lang tid framover. Både USA, EU og Kina/India vil ha enorme energibehov i framtida, som de ikke klarer å dekke sjøl.

Transportveier for energi vil i økende grad tas i bruk i norske nærområder. Å hindre stormaktsrivalisering som gjelder norske områder og ressurser, er den sentrale utfordringa for norsk industri- og sikkerhetspolitikk. Dagens norske "sikkerhetspolitikk" er derimot ikke å skape sikkerhet for disse ressursene. Det norske militærapparatet innrettes mindre og mindre på forsvar, og mer og mer på deltakelse i USAs angrepskriger.

Nato

Gjennom Nato-medlemsskapet og støtte til USAs og andre stormakters imperialistiske politikk er Norge en aktiv del av imperialismen. Gjennom "out of area"-linja fra 1999 har Nato tatt nok et skritt mot å bli et reint militært krigsredskap for USA. USAs prosjekt er verdenshegemoni gjennom en allianse med det USA kaller "de villige". Og Norges regjering er villig. Villig til å sende norske soldater som deltakere i USAs kriger. Villig til å utvikle og kjøpe våpen som gjør norske militære nyttige for USA. Villig til å bidra til USA-imperialismens effektivitet.

Rødt arbeider for:

- å få Norge ut av Nato
- å stanse forhåndslagringa av Nato-materiell
- å få slutt på Nato-øvelser på norsk jord
- oppløsning av norske enheter som er en del av Natos eller EUs innsatsstyrker
- at internasjonal deltakelse i fredsbevarende operasjoner bare skal skje der alle parter aksepterer tilstedeværelsen

Verneplikthær

Den anti-invasjonskapasiteten som det norske militærvesenet bygde opp etter den andre verdenskrig, basert på forsvaret av norsk territorium mot en fremmed angriper og et mobiliserbart vernepliktsforsvar, bygges ned. Stortingsflertallet prioriterer et profesjonelt militærapparat, i stor grad basert på verva mannskaper, som skal settes inn i intervensjonskriger verden rundt.

Rødt går mot å bevilge penger til et slikt militærapparat, og oppfordrer folk til ikke å verve seg til slik tjeneste. Derfor er vi mot innkjøp av nye kampfly, uavhengig av om de er svenske eller amerikanske. I stedet går Rødt inn for å utvikle et forsvar som tar sikte på å bekjempe en okkupasjon, både gjennom en verneplikthær og opplegg for å mobilisere befolkninga til ulike former for motstandskamp.

Rødt arbeider for:

- atomnedrustning og forbud mot ABC-våpen
- forbud mot produksjon av spaltbart (radioaktivt) materiale til våpenbruk
- å styrke det mobile land- og sjøbaserte luftog kystvernet for å bedre suverenitetshevdelse i norske nærområder
- at de stedene som mister militære arbeidsplasser, skal få støtte til å bygge opp varige sivile arbeidsplasser
- å hindre ei profesjonalisering av militæret
- å sikre retten til politisk militærnekting
- å sikre retten til politisk arbeid i militæret, og sikre sivile vernepliktige retten til å få opplæring i sivile motstandsformer, teknikker og organisering
- desertering hvis forsvaret blir brukt mot landets egne innbyggere, og oppfordring om ikke å verve seg til imperialistiske aggresjonkriger
- kjønnsnøytral verneplikt

Kapittel 27: Samepolitikk

To folk i ett land

Norsk samepolitikk må ha som grunnlag at den norske staten er bygd på territoriet til to folk, det samiske og det norske, slik det også er slått fast i Grunnloven. Dette må gjennomsyre arbeidet på alle plan i stat, fylke og kommuner, slik at samiske interesser blir vurdert i all samfunnsplanlegging der det er relevant, både innenfor næringsutvikling, miljøvern, helse og utdanning.

Ett folk i fire land

Det samiske folket er urfolk på Nordkalotten. Gjennom mange århundrer har det vært et stort press fra statene i dette området for å få tilgang til og kontroll over de rike naturressursene i Sapmi. Det samiske folket og landet deres, Sapmi, er delt mellom fire stater, Norge, Sverige, Finland og Russland, etter at nasjonsgrensene på Nordkalotten ble trukket opp på 1800- og 1900-tallet.

Rødt støtter samenes kamp for kontroll over bruken av naturressursene i egne områder, for sjølråderett over utviklinga av egen kultur, språk og utdanning. Rødt støtter det samiske samarbeidet over grensene og vil arbeide for at grensene i minst mulig grad skal skape hinder for samisk samarbeid og utvikling av fellessamiske institusjoner. Vi støtter arbeidet med den nordiske samekonvensjonen og vil arbeide for at denne blir vedtatt og gjennomført snarest. Samene sine rettigheter i henhold til ILO-konvensjon 169 og FNs urfolkdeklarasjon må styrkes i alle fire land.

Rødt mener at samene skal ha fast representasjon i Nordisk råd og kunne delta i parlamentarisk arbeid over landegrensene på Nordkalotten.

Tre stammers møte i nord

I Finnmark og Nord-Troms er identitet og etnisitet et mangefasettert og ofte tabubelagt område. I tillegg til samer og nordmenn har også kvenene lange tradisjoner i områdene.

Også det kvenske folket er spredt over flere nasjonalstater og har status som nasjonal minoritet i Norge i dag. I likhet med samene, har kvenene blitt utsatt for hard undertrykking og fornorskingspolitikk fra den norske staten. Kampen står i dag for retten til å bevare og utvikle restene av deres kultur, identitet, næringsgrunnlag og språk. Vi går inn for at også kvenene får sitt fond som erstatning for fornorskingspolitikken, og at det blir gitt tilstrekkelige statlige tilskudd til revitalisering av kvensk språk og kultur, samt kvensk forskning og museumsvirksomhet

Lokal kontroll med naturressursene

De samiske områdene inneholder store naturrikdommer, som kapitalkreftene ønsker å kontrollere. På viktige områder har lokalbefolkninga blitt fratatt sin tilgang til ressursene, eller står i fare for å bli frarøva disse. Det gjelder bl.a fiskeallmenningen, mineralressurser, kraftutvinning og kontrollen over utvinninga av oljeog gassforekomstene på sokkelen.

Satsinga på "nordområdene" er i hovedsak uttrykk for den norske storkapitalen sitt ønske om å være fremst i kappløpet med utenlandske kapitaleiere om kontrollen over ressursene.

Samisk forvaltning over egne territorier, inkludert land, vann og hav, og de ressursene som finnes i områdene, under grunnen og på sokkelen, vil innebære en større lokal kontroll som motvekt til kapitalinteressene og sentralmakta. Det vil også kunne forhindre at utnyttelsen av disse går ut over samisk kultur og næringsinteresser.

Samisk forvaltning og EØS

Sameretten må sikre kollektive rettigheter til lokalbefolkninga uavhengig av etnisitet, og samtidig ivareta hensynet til samisk kultur. Den vil da kunne være en sterk motvekt mot EU og EØS-rettens åpning for markedskreftene. Rødt mener at sameretten (folkeretten/ILO-169) er overordna EØS-avtalen, og vil arbeide for at samekonvensjonen tas inn som en del av EØS-avtalen.

Alle de samiske områdene må fritas for EØS-regelverket gjennom en samisk urfolkssone, som i Norge må gjelde fra Sør-Varanger til Femunden.

Finnmarksloven/-eiendommen/Hålogalandsallmenningen

Utmarksforvaltninga må bygge på at lokalbefolkninga har førsteretten til utnytting av knappe ressurser i sitt virkeområde, og at bruksrett til disse ressursene og rettigheter kan reserveres bygdelag og innbyggere av kommune og fylke. Ved avgjørelse av hvem som har rettigheter kan man bygge på alders tids bruk, men med unntak av retten til reindrift skal det vanligvis ikke skilles på etnisk grunnlag. I spesielle tilfeller kan det gjøres unntak, når det er nødvendig for å gjenopprette urett som er gjort mot spesielle samiske grupper, for eksempel østsamene eller skoltesamene.

Finnmarksloven er ei bedring av forvaltningssystemet i Finnmark, hvor områdene som tidligere ble forvalta av Statsskog (95 % av fylket), ble overført til et privatsrettslig eiendomsselskap, Finnmarkseiendommen. Sjøl om Sametinget oppnevner halvparten av styremedlemmene, er det tvilsomt om styreorganet fullt ut tilfredsstillende kravet i ILO-konvensjon 169, der det er slått fast at urfolket skal ha bestemmende flertall i forvaltningsutvalg i urfolksområde. Rødt krever derfor at Sametinget får vetorett i forvaltninga av Finnmarkseiendommen. Virkeområdene for finnmarksloven er unntatt hav, fjord, sokkel og undergrunn. Marine ressurser og undergrunnsressurser må inkluderes under forvaltninga for Finnmarkseiendommen og Sametinget, for å sikre at en tar hensyn til samiske og lokale interesser i forhold til klimaendringer, kystfisket og den sjøsamiske kulturen, og den omfangsrike bergverksnæringa i forhold til for eksempel reindriften. Sametinget må få vetorett i forvaltninga av Finnmarkseiendommen, som bør få status som allmenning og hete Finnmarksallmenningen

Rødt støtter flertallsinnstillinga i Samerettsutvalget, som gir samene flertall i forvaltningsorgan, både lokale utmarksstyrer og i sentralt grunneierstyre. Også de svenske samebyene som tradisjonelt driver grenseoverskridende reindrift, må sikres deltakelse i denne forvaltninga i de områder i Troms og Nordland der de tradisjonelt har drevet si næring. Slik situasjonen er, støttes disse samebyene (siidaene) verken av Samerådet eller norske reindriftsamer i dag, men de har hevd gjennom historiske rettigheter gjennom Lappekodisillen og høyesterettsdom om Altavann-saka. I dag er det ingen andre politiske parti i Norge som

støtter denne samiske gruppa, noe som tydeliggjør problemene som oppstår på grunn av delinga av den samiske nasjonen over fire nasjonalstater.

Samtidig vil Rødt kritisere og arbeide mot avgjørelser i disse organene, dersom de åpner for privatisering. Privatisering tjener ikke flertallet av samene og andre utmarksbrukere. Rødt vil slåss for allemannsretten og for at lokale utmarksstyrer ikke skal bli nye "baroner" som driver rovdrift på naturen.

Rødt går mot privatisering, men samtidig tar vi avstand fra dem som bruker trusselen om privatisering til å gå mot samisk forvaltning av utmarka ut fra ILO-konvensjonen. For tida driver en organisasjon som kalles Etnisk og demokratisk likeverd (EDL), en utstrakt virksomhet for å kjempe mot samiske rettigheter. Denne organisasjonen avviser at samene er urfolk og skal ha spesielle rettigheter. Det arbeidet denne organisasjonen driver, er skadelig for samene. Rødt kjemper også mot gamle fordommer mot samene som kommer fram på nytt i rettighetsdebatten framover.

Reindrifta

I samisk kultur står reindrifta sterkt, både som næring og som kulturbærer. Reindrifta er arealkrevende og er bygd på gamle tradisjoner, som går på skånsom bruk av naturen. Forskjellige lover fra 70-tallet av har gjort at reindrifta har blitt en del av den kapitalistiske økonomien, og det er dermed skapt klasseskiller. Dette har først og fremst ramma små enheter og gjort næringa avhengig av motoriserte kjøretøy. Reindrifta er også trua av at arealene blir brukt til kraftutbygging, vindmølleparker, veger og jernbaner, hyttebyer og mineralutvinning. Rødt vil forsvare reindrifta i slike konflikter, der denne samiske næringa blir trua. I tvister der reindrifta blir pressa, skal disse drøftes og avgjøres av Sametinget.

Samtidig vil vi arbeide for ei omlegging av reindriftspolitikken, slik at man styrker en allsidig bruk av reinprodukt, legger til rette for kombinasjonsnæringer og gjennomfører en reduksjon av store reinflokker. Det må bli slutt på å presse og lokke folk ut av reindriftsnæringa.

Fiskeriene

Rødt støtter utredninga NOU 5/08 (Kystfiskeutvalget si innstilling) om retten til fiske i havet utenfor Finnmark, og mener de samme prinsippene må legges til grunn i alle fylker med historisk samisk kystbefolkning. For å bevare den sjøsamiske kulturen og på den måten også den tradisjonelle nordnorske kystkulturen, og for å motarbeide konsentrasjon av kapital og kvotehandel i fiskerinæringa, er det viktig å hevde allmenningsretten til folk i fjordene og kystnære områder. Miljømessig mener vi det er riktig å satse på kystflåtens mindre båter og å bygge ned havfiskeflåten. Dette vil sikre miljøet på havbotnen og forhindre overfiske og bifangst. På denne måten vil en kunne sikre seg at de bestandene kystflåten fisker på, vil holde seg oppe og sikre leveringer til industrien på land av høy kvalitet og med mindre ressursbruk og utslipp.

Olje og gassutvinning, kraftutbygging

Klimaendringene påvirker de sirkumpolare (arktiske) strøka sterkt. Naturen blir endra og livs- og næringsgrunnlaget til samene og andre urfolk trues og ødelegges. Rødt vil arbeide sammen med de samiske organisasjonene slik at det ikke åpnes for olje- og gassutvinning i Sapmi. Vi må jobbe for ei urfolkssone langs kysten i nord for å beskytte levesett og kultur for urfolk i

området. Ei slik sone kan også bli aktuell i andre områder av Norge, der det bor samer som er avhengige av naturressurser og der Hålogalandsalmenningen ikke gjelder.

Samiske område har alltid vært brukt til kraftutbygging som har innskrenka beiteområder. I våre dager er det et økt krav om fornybare ressurser, så som bygging av småkraftverk og vindmølleparker i reinbeiteområder.

Sametinget

Rødt ser på Sametinget som et viktig skritt i retning av sjølråderett for det samiske folket. Det er viktig at det samiske folket sjøl har muligheten til å opprette egne styringsorganer over det samla samiske territoriet på Nordkalotten. Sametinget er et norsk organ underlagt Stortinget og med svært begrensa styringsrett. Rødt mener at Sametinget må få større grad av sjølstyre, autonomi, forvaltningsansvar og økonomisk frihet.

Den prinsipielle støtten til Sametinget og sjølstyre for det samiske folket innebærer ikke at Rødt automatisk støtter de avgjørelser Sametinget og det samiske folket tar. I dag er det et klart borgerlig flertall også på Sametinget, og Rødt vil delta i Sametinget og debattene rundt dette og kritisere standpunkt vi er uenige i. Sametinget må tilføres ressurser og oppgaver som gjør at det kan bli et reelt organ for det samiske folket.

Det sjøsamiske folket har vært utsatt for ei sterkt ødeleggende undertrykking av språket, kulturen og den særegne næringsstrukturen med kombinasjonsdrift som dette folket tradisjonelt har hatt, vekselbruk fiske/jordbruk kombinert med utmarksnæring. Derfor må Sametinget spesielt legge til rette for ei revitalisering av sjøsamisk kultur og språk og den særegne næringsstrukturen som har holdt oppe denne kulturen.

Sametinget og dermed også samemantallet må i større grad ivareta folk med østsamisk, sjøsamisk og dobbel identitet, norsk og samisk, slik det ofte er langs kysten i nord. Et problem er at veldig mange innenfor denne gruppa ikke definerer seg som samer i dag på grunn av særegne historiske forhold, langvarig fortielse og undertrykking. Sametinget må videre arbeide for å avverge etniske, kulturelle og næringsmessige konflikter, og ta opp situasjonen for anna befolkning i de samiske områdene, så som innvandrere og innflyttere fra "norske" områder. Sametinget må vise at det har livets rett ved å gå inn i debatter der motstandere av samiske rettigheter og Sametinget setter dagsorden.

Rødt vil delta i debatten om utvikling av samepolitikken i og utafør Sametinget. Vi vil delta i sametingsvalg gjennom egne valglister eller i samarbeid med andre.

Samisk utdanning

Skadene etter langvarig fornorsking gjør at det må tas spesielle tiltak for å styrke samisk opplæring på alle plan. Det er ikke nok med ei formell likestilling.

All utdanning i Norge må ta opp samiske spørsmål og samiske perspektiv innenfor eget fagområde. Dette er viktig både for å motvirke fordommer og kunnskapsmangel om samer generelt og for at fagpersonell innenfor forskjellige område skal ha et grunnlag for å behandle samiske elever/klienter/pasienter/kunder osv. Alle elever i norsk grunnskole og og videregående skole skal ha rett til å velge samisk som fag, uavhengig av egen etnisk bakgrunn.

Samisktalende elever skal ha lovfesta individuell rett til undervisning på samisk. Samiske elever skal ha rett til å velge samisk læreplan uavhengig av hvor i landet de bor, og lærere må få utdanning til å gi undervisning også etter samisk læreplan.

Retten til samiske læremiddel må lovfestes. Det må utarbeides relevante læremiddel på de samiske språka i alle fagområder/fag i barnehage og i alle skoletrinn.

Det særegne innholdet i barnehage og skole i samiske område må bygge på de kunnskaper og tradisjoner som den samiske kulturen er forvalter av. Dette innebærer at arbeidsmåten må tilrettelegges for at barn og skoleelever kan delta i praksisnære aktiviteter, fiske, fangst, reindrift, sanking og anna matproduksjon, husflid (duodji), fortellerog musikktradisjon. Lærere i barnehage og skole må settes i stand til å ivareta og gjennomføre dette.

Grendeskoler i samiske område må få et særskilt vern mot nedlegging.

Det samiske barnehagetilbudet må videreutvikles, både i form av samiske barnehager og barnehageavdelinger og av språkstøtte for enkelte samisktalende barn.

Samisk helsevesen

Lokalsjukehusa også i de samiske områdene er under sterkt press. Sentralisering og nedbygging av tjenestetilbudet skjer også i de samiske områdene. Helse Nord og Helse Finnmark har et spesielt ansvar for å ivareta tilbudet innenfor spesialisthelsetjenesten til den samiske befolkninga. Dette tilbudet er ikke godt ivaretatt i dag; spesialisthelsetjenesten i Finnmark har aldri vært på linje med tilbudet ellers i Norge, og er etter innføringa av sykehusreformen ytterligere nedbygd. ILO-169 presiserer at urfolket skal ha tilgang på et likeverdig tilbud med resten av befolkninga, tilrettelagt språklig og kulturelt. Helse Finnmark er ikke i stand til å gi et likeverdig tilbud i dag, f.eks i forhold til kultur og språkforståelse, spesielt innen fag som geriatri, rehabilitering og psykiatri, hvor nærhet til familie og egen kultur/hjemsted er viktig.

Rødt krever et likeverdig tilbud til den samiske befolkninga, inkludert psykiatriske behandlingstilbud i Finnmark tilpassa samisk språk og kulturforståelse.

Også tilbudene innen primærhelsetjenesten er svært dårlig utbygd og lite tilpassa samiske forhold. Samisktalende pasienter kan verken regne med å møte samisktalende helsepersonell eller få samisk tolk i sitt møte med helsevesenet.

Distriktene i Nord-Norge og de samiske kjerneområdene lider spesielt under legemangel, vikarstafetter m.v., noe som skaper utrygghet og manglende tillit i de faser av livet hvor man er mest sårbar.

Rødt ønsker tilskudd til samisk primærhelsetjeneste, slik at alle pasienter kan regne med å møte personell med kompetanse om samisk språk og kultur.

Rødt mener at det bør etableres et overgrepsmottak med kompetanse, faglig og kulturelt, i de samiske kjernekommunene.

Samisk kultur/kulturytringer og språk

For at det samiske språket eller de samiske språka skal være moderne bruksspråk, må de tas i bruk i hverdagen, arbeidslivet, skolen og i mediene. Derfor trengs det satsing på systematisk jobbing og bevilgninger til vitaliseringskampanjer i områder der samisk er trua, og til forskning på språka. For at samisk kultur skal få den plassen den fortjener, vil Rødt arbeide for skilting på samisk og kvensk språk på veger, bygg og institusjoner i områder der samisk og kvensk kultur har påvirka majoritetskulturen. Samisk brukskunst, duodji, og kultur ellers må beskyttes mot kommersielle krefter som vil utnytte den ved å selge surrogatutgaver av kulturen.

Rødt vil arbeide for å styrke samisk kultur og språk over alt der vi er representert i kommunale, fylkeskommunale og statlige organ.

Kapittel 28: Oppvekstvilkår

Barn trenger trygge og forutsigbare rammer og støttende omsorgspersoner for å utvikle egenverd og sjøltillit. Sammen med andre barn utvikles sosial kompetanse og læring. For å sikre flest mulig en god oppvekst mener Rødt at det offentlige må ta langt større ansvar for barn og unge enn det som gjøres i dagens samfunn. Barna må sikres oppvekstvilkår slik at de ikke lider skade og hemmes i sin utvikling.

Rødt mener alle barn vil tjene på å være i gode barnehager og skolefritidsordninger. Barnehagetilbudet skal være der fra første stund. Slike tilbud må være gratis hvis alle skal kunne bruke dem. Grunnskolen og videregående skole må i større grad møte barn og unge ut fra den enkeltes forutsetninger og støtte hver enkelt i deres utvikling og læring. Barn trenger lekemiljøer og fritidstilbud. Ungdom trenger egne møtesteder. Når dette mangler, trekkes en del ungdom til shoppingssentre og rusmiljøer. Der hvor det finnes ungdomsklubber og ungdomshus, er disse ofte trua av nedlegging. Rødt mener det er en offentlig oppgave å sørge for rusfrie møtesteder for ungdom.

Felles ansvar for barna

Foreldre ønsker det beste for barna sine, men samfunnets rammer tar fra mange muligheten til å gi barna og de unge gode oppvekstvilkår. Alt for mange barn lever i dag i fattigdom uten å få tilstrekkelig hjelp fra det offentlige. Alt for mange barn vokser opp i familier med vold eller rus. Terskelen for å få hjelp er for høy. Det forebyggende arbeidet er for dårlig. Samfunnet er bygget opp om kjernefamilien som økonomisk grunnenhet. Dette gjør barn og unge sterkt avhengig av den familien de er født inn i. Det gjør det vanskeligere for andre å gripe inn, hvis barn og unge trenger støtte og hjelp. Rødt mener at barn og unge i alt for stor grad framstår som den enkelte families private eiendom i dagens samfunn. Det kan skape store problemer og kamp om barna ved samlivsbrudd. Rødt mener generelt at det offentlige skal ha et stort ansvar for at barn har en trygg og god oppvekst. Rødt er derfor for at alle barn skal ha rett til beskyttelse av barnevernet, uavhengig av hvor de oppholder seg og av hvem som har omsorgsansvaret, inkludert samværshjem. Barnekonvensjonen er nedfelt i norsk lov, og det er viktig å beskytte barn i tilfeller hvor for eksempel skadelig samvær finner sted. Ungdom som trenger plassering i institusjon, skal få det når behovet er der. Den faglige vurderinga av hvilke tiltak ungdom trenger, skal gå foran økonomiske vurderinger.

Så lenge kvinner ikke er sikra økonomisk sjølstendighet, kan det være vanskelig og umulig å bryte ut av uholdbare familieforhold. Aleneforeldre bys dårlige økonomiske kår. Etter Rødts mening må hvert enkelt individ sikres økonomisk sjølstendighet. Styrka offentlig satsing på alle områder innen oppvekst vil være til beste for barn, unge og deres nærmeste omsorgspersoner.

Rødt arbeider for:

- opprustning av det kommunale barnevernet. Gi barna hjelp nå ikke still dem i kø.

Barnehagen

Alle førskolebarn skal ha rett til et godt, gratis barnehagetilbud tilpassa sine og foreldrenes behov. Bygging og drift av barnehager er et offentlig ansvar. Barnehagen er en del av

utdanningssystemet og en viktig faktor for at alle barn skal sikres likeverdige og gode oppvekstvilkår og en god barndom. Barnehagen skal være et sted for lek, omsorg, læring og tilsyn. Innholdet skal både preges av respekt for det enkelte barns eget verd og av ei solidarisk og kollektiv holdning. Utvikling av sosial kompetanse, fantasi og kreativitet er det viktigste i barnehagen.

Rødt arbeider for:

- utbygging av offentlige og gratis barnehager til alle barn
- at private barnehager må overtas av det offentlige
- lovfesta rett til barnehage for alle barn under skolealder
- en styrer med førskolelærerutdannelse i hver barnehage
- at kvaliteten i barnehagen må sikres ved at personalet har formale eller realkompetanse til sitt arbeid
- økning i førskolelærerlønnen for å rekruttere flere pedagoger til barnehagene
- økt satsing på å rekruttere personale med flerkulturell og minoritetspråklig kompetanse
- økt antall pedagoger og økt antall ansatte generelt i barnehagene, noe som krever økte driftsbevilgninger
- at barnehagen også styrkes med assistenter og barne- og ungdomsarbeidere
- nei til kristen formålsparagraf i barnehage
- at alle barnehagereformer må fullfinansieres av staten
- å bruke pengene på barnehager, ikke på kontantstøtte og privat barnepass
- areal- og bemanningsnormer
- at døgnåpne barnehager skal være et tilbud der det er behov
- å allmenngjøre grunnbemanningsavtalen for Oslo kommune: en førskolelærer og to assistenter per 9/18 barn
- forsøk med sekstimersdag, samtidig som staben utvides til to pedagoger og to assistenter
- gratis kollektivtransport for skoler, SFO og barnehager
- at 1. august fortsatt skal være dato for hovedopptak. Treåringer må telle som småbarn fram til dette opptaket. Nei til fleksibel skolestart.

Skolefritidsordninga

Skolen må ha ei skolefritidsordning som dekker barnas og foreldrenes behov. Dårlige skolefritidsordninger legger mer omsorgsansvar på kvinner. De blir pressa ut av jobb eller over i deltidstillinger. Skolefritidsordninga skal være gratis og fullfinansiert av statlige midler. SFO skal gi barna mulighet for lek, utfoldelse og ro. En strukturert hverdag skal samtidig gi barna fritid mens de oppholder seg i SFO.

Rødt arbeider for:

- gratis skolefritidsordning til alle
- at familier med stort omsorgsansvar blir sikra et avlastningstilbud
- lokaler som tilfredsstillt elevenes arbeidsmiljø, med plass til lek, lekselesing og hvile for alle 6-9-åringer
- gode lekeareal ute og inne, også for de minste
- tilfredsstillende areal- og bemanningsnormer

- at innhold med kvalitet i SFO sikres ved at personalet har formal- eller realkompetanse til arbeidet sitt
- at daglig leder skal ha relevant utdanning
- at førskolelærere og lærere for seksåringene skal ha samme lønns- og arbeidsvilkår som de andre lærerne på barnetrinnet

Ungdom

Ungdom i dag blir ofte enten sett på som konsumenter eller som et problem. Samtidig som en bekymrer seg for at ungdom havner på skråplanet, bruker rusgifter i stadig yngre alder og ikke har andre hobbyer enn shopping, er det overhodet ingen vilje til å se på hva som er årsakene til disse problemene. For så å ta tak i dem og gjøre noe med det! I mange kommuner legges det lille som finnes av ungdomstilbud, ned. Hvis en ikke føler seg hjemme i korpset eller i idrettslaget, har en så og si ingen tilbud i dag. Ungdom har svært få tilbud som ikke koster penger. For å hindre at ungdom blir passive konsumenter, må en ha gode, allsidige tilbud og aktiviteter, som er gratis. Organiserte aktiviteter koster penger, det samme gjør kafeturer, kino og lignende. I dag blir ungdomskulturen kommersialisert og stadig mer seksualisert – veien til lykke for ungdom er å være pen, attraktiv og vellykka. Og veien dit koster naturligvis penger. Seksualiseringa skaper trange rammer for hvordan en skal være.

Ungdom som vil skape andre tilbud, har i liten grad mulighet til å finne uttryksmåter og å kunne drive med interesser utenom det etablerte. Den kulturen ungdom skaper, blir ofte kriminalisert og sett på som et problem istedenfor en styrke og en ressurs. Et eksempel på dette er graffiti, som utelukkende behandles som et problem og omtales som en innfallsport til kriminalitet og narkotika. Ingen spør om graffitien også kan være kunst og et kreativt uttrykk. Ungdom må sees som en ressurs. De må gis spillerom og tilbud. La dem jobbe sammen med voksne eller med andre ungdommer. Gi ungdom mulighet til å utvikle seg sjøl og andre. For å skape gode tilbud må ungdom gis makt, og voksne kan ikke komme med en mal for hvordan dette best legges opp. Å ha muligheten til å forme sine egne tilbud og å bli tatt på alvor må være et krav for å utvikle tilbud. I mange kommuner har man oppretta ungdomsråd for å forsøke å gjøre noe med dette. Det er viktig at disse råda får reell påvirkningsmulighet, og ikke bare blir til "pynt" for politikerne. Ungdomsråda må få nødvendig opplæring og oppfølging, men de må også få rom til å utvikle sine egne arbeidsmetoder, møteformer og prioriteringer.

Tanker, ideer og fantasier skal ikke kveles av budsjettammer. Ungdoms engasjement og vilje til å skape noe sjøl må ikke bli sett på som en byrde, en ekstra utgift på budsjettet som man helst skulle vært foruten. Ungdom må tas på alvor.

Ungdomstilbud må sikre at jenters ønsker og behov ivaretas. Alle ungdomsklubber må jevnlig lage "sett grenser"-kurs og undervise i nulltoleranse for seksuell trakassering.

Rødt arbeider for:

- at fritidsklubber skal bli lovpålagt
- at det skal opprettes flere ungdomshus, både sjølstyrte og kommunalt styrte
- at det skal settes av penger til å opprette ungdomsbaser og/eller ungdomskontakter
- at det skal etableres rusgiftfrie helgetilbud for ungdom, som f.eks. kveldsåpne ungdomshus, ungdomskafeer, diskotek osv.
- at ungdoms egenorganisering skal støttes økonomisk

- at det skal opprettes ungdomsråd i kommuner eller distrikt. Ungdomsråda skal velges gjennom demokratiske valg av ungdom sjøl.
- at jenters deltakelse må sikres gjennom for eksempel kvotering, fordi jenter kan!
- at ungdomsrådet skal ha møte- og talerett i hovedutvalg, formannskap og kommunestyret
- at staten tilfører de ressursene som trengs for å drive ungdomsarbeid

Kapittel 29: Skole

En skole for et annet samfunn

Skolen skal gi barn og ungdom kunnskap og ferdigheter som ikke bare gjør dem i stand til å delta i samfunnet, men også til å forme og endre det. Da trenger de praktiske og teoretiske kunnskaper, tro på seg sjøl og sin egen betydning og en vilje til å endre forhold de opplever som urettferdige, undertrykkende eller ødeleggende. I dag er målet med utdanninga å tilfredsstille markedets behov for arbeidskraft. Dette må endres til at menneskelig utvikling er det viktigste målet.

Skolen skal være et sted hvor elevene utvikler seg ved å utfolde seg og gjennom å få stilt tydelige krav til det arbeidet de gjør. Skolen skal opprettholde og stimulere elevenes nysgjerrighet. Teori og praksis må utgjøre en helhet. Uten det praktiske læringsarbeidet blir opplæringa drilling i teoretisk kunnskap som er løsrevet fra virkeligheten. En skole hvor elever "utfører oppgaver" istedenfor at de lærer gjennom ulike aktiviteter, er en skole som venner elevene til å akseptere meningsløshet.

Skolen skal gi opplæring i reelt demokrati. Elevene må lære å kreve rettigheter og argumentere for standpunktene sine, de må oppleve at de blir hørt i saker de tar opp, og de må oppleve at de kan få gjennomslag. Bare på denne måten kan de lære å ta ansvar og bli i stand til å endre samfunnet seinere.

En sentral oppgave for skolen er å sørge for at alle elever går ut av skolen med tro på seg sjøl. Mennesker som har tro på seg sjøl, sin egen og hverandres verdi, lar seg ikke trække på og vil ikke akseptere urett.

Rødt tror at en slik skole vil utdanne elever som ikke vil akseptere rammene det kapitalistiske systemet setter for menneskers liv. Vår skole er en skole som ikke godtar undertrykking. Kapitalismen kan bare overleve så lenge flertallet er villige til å leve med undertrykking.

Skolen i dag

Rødt er for en gratis offentlig skole for alle barn og unge fra 1. klasse og ut videregående. Denne fellesskolen skal gi alle lik rett til utdanning, samme hvor i landet de bor, uavhengig av kjønn, nasjonalitet og livssyn og uavhengig av foreldrenes inntekt. Elever som har behov for å få hele eller deler av sin opplæring i skoler med spesiell tilrettelegging, skal få det. En felles skole for alle forutsetter en skole uten kristen eller annen religiøs formålsparagraf.

Skolen må møte barn og ungdom ut fra deres forutsetninger og skape best mulig forhold for vekst, utvikling og læring i en sosial sammenheng blant jevnaldrende. Dette betyr en skole der både kunnskapsformidling og sosial læring er viktig.

Den offentlige skolen skal ha rom for et mangfold av pedagogiske retninger. Det er ikke et mål at alle skoler skal være identiske, verken i arbeidsmåter eller i organisasjonsform. Med dette som bakgrunn er Rødt mot private skoler, også private livssynsskoler. Skoler som i dag drives på et alternativt pedagogisk grunnlag, kan fortsette å eksistere som fullfinansierte skoler innenfor de romslige rammene av et mangfoldig offentlig skolesystem.

Elever med svært ulike behov har alle krav på et tilpassa tilbud. Ulik kompetanse er nødvendig for å møte elever med svært ulike behov. Den flerkulturelle skolen krever morsmåslærere og lærere med kompetanse på området norsk som andrespråk. Skolen trenger spesialpedagoger og sosialpedagoger tilgjengelig for hver skole.

Rødt arbeider for:

- en offentlig, gratis grunnskole der folk bor
- å gjeninnføre øremerka statlige midler til skolene
- at alle elever skal ha tilgang til datamaskiner og nett, og grundig opplæring i bruk
- at skolene må tilføres tilstrekkelige midler slik at alle elever kan få reelt tilpassa opplæring
- en religions- og livssynsnøytral skole
- at alt materiell må være tilgjengelig på begge målformer og samisk
- krav til faglig-pedagogisk utdanning av skoleledere, samt krav til tre års praksis
- rett til lese- og skriveopplæring på morsmålet, rett til morsmålsopplæring og rett til tospråklig fagstøtte
- en skole hvor praktisk læring har en sentral plass på alle trinn
- tiltak mot seksuell trakassering og mobbing på alle trinn
- å sikre et godt fysisk og psykisk arbeidsmiljø for både elever og lærere
- styrka skolehelsetjeneste
- gode etter- og videreutdanningsordninger for lærere, og spesielt innenfor bruk av digitale verktøy

Grunnskolen

Det er et statlig ansvar å sørge for at kommunene får nok penger til å bygge og drive en god, oppdatert grunnskole hvor barn fra alle sosiale klasser møtes. Skal skolen virke sosialt utjevne, må den være et møtested hvor elevene opplever at alles verdier blir likt verdsatt. I dag er det den akademiske middelklassens verdier som dominerer.

I dagens skole framstilles kunnskap som identisk med teori. Men kunnskap utgjøres av teori og praksis sammen. Når de to skilles, blir resultatet fremmedgjøring. Det feilaktige synet på kunnskap bidrar til å legitimere at praktiske fag og praktisk læringsarbeid fjernes og nedprioriteres i skolen. Teoretiseringa av grunnskolen gjør at vi utdanner elever med svake praktiske ferdigheter, noe som ikke synliggjøres i noen statistikker. Siden det er teorien som har fått den opphøyde posisjonen, opplever barn og ungdom at deres praktiske erfaringer og tilnæringsmåter blir nedvurdert. De opplever skolen som et sted hvor kunnskap bor i bøker og ikke er tilgjengelig for alle. De som føler seg hjemme i denne teoridominerte skolen, vil også få ei dårligere helhetlig opplæring, og de kan bli forleda til å videreføre tanken om at læring er en akademisk øvelse som er løsrevet fra virkeligheten.

Grunnskolen i dag krever at elevene tilpasser seg en skolehverdag hvor mange ikke føler seg hjemme. I en del kommuner er det utvikla gode erfaringer med organisering av et offentlig alternativt tilbud for elever som ikke får til denne tilpasninga. Rødt mener at mange av disse alternative tilbudene er gode eksempler på hvordan skolen som helhet burde være, blant annet ved en bedre balanse mellom praktisk og teoretisk læringsarbeid. Rødt vil at disse erfaringene skal brukes til å organisere alternative tilbud ut fra behovet i den enkelte kommune. Målet med dette arbeidet må være at den ordinære skolen endres og at de alternative tilbudene på sikt dermed blir overflødige.

Det har skjedd ei byråkratisering av læreryrket, der for mye tid går med til unødig dokumentasjon, planarbeid og møter. Lærerne skal først og fremst bruke tida si til å hjelpe elevene i læringsarbeidet. Det er arbeidsgivers ansvar at lærerne er i stand til å utføre oppgavene sine. Dette gjelder både tilgang på ressurser, oppfølging og veiledning. Det er også arbeidsgivers ansvar å sørge for at elevene ikke blir utsatt for lærere som er til skade for dem og deres utvikling.

Rødt ønsker ikke en heldagsskole som er en utvidelse av dagens teoriskole. Vi ser i dag ikke grunnlaget for å utvide skoledagen, men mener at det er viktig at alle elever har tilbud om god og gratis skolefritidsordning. Før vi kan starte en reell diskusjon om heldagsskole skal innføres, må det bli klarhet i hva en slik heldagsskole skal inneholde.

Rødt arbeider for:

- ei valgfagordning på ungdomstrinnet, der praktisk retta tilbud har en stor plass
- reell lik rett til opplæring og utdanning gjennom en skole som kompenserer for ulik klassemessig bakgrunn
- at likestilling og likeverd mellom gutter og jenter blir integrert i all opplæring
- å øke lærertettheten – ingen klasser eller grupper med mer enn 20 elever

Den nyliberalistiske skolen – en skole på vei i feil retning

Den offentlige skolen er i dag under press fra flere kanter. Den nyliberalistiske politikken som har blitt ført i flere år, har stort sett blitt videreført med den rød-grønne regjeringa. Kravet om effektiv gjennomstrømming og ressursutnyttelse står sentralt på alle plan. For å kunne sammenligne og rangere skolene innførte myndighetene standardiserte, nasjonale prøver, og en åpnings opp for såkalt fritt skolevalg. Fra Høyre til SV er det enighet om at nasjonale prøver er et nyttig verktøy, mens mangelen på nasjonale standarder for bevilgninger gjør at skolen tappes for ressurser og at forskjellene mellom skolene øker.

Rødt er for at lærerne skal ha tilgang på ulike kartleggingsverktøy for å kunne gi elevene et best mulig opplæringstilbud. I skolen gjøres det mye arbeid som ikke lar seg dokumentere med generelle tester. Rødt mener det er viktig at det forskes mer på skole og på hvilke opplæringsmetoder som gir god effekt, men dette har lite med nasjonale prøver å gjøre. Rødt ser ikke verdien av generelle landsomfattende tester. Hver skole må bruke de kartleggingsverktøyene de finner hensiktsmessig for å utvikle opplæringa til beste for elevene.

I 2003 ble opplæringsloven endra, og klassebegrepet og klassedelingstallet forsvant fra lovverket. Tidligere sikra loven at klassestørrelsen ikke oversteg 28 på barnetrinnet og 30 på ungdomstrinnet. Skolene ble sikra lærerstillinger ut fra antall klasser. Endringene har ført til færre lærere og større elevgrupper. I nyliberalistisk ånd innføres stykkprisfinansiering, som igjen vil framtvinge større grupper og skoler. Rødt sier nei til stykkprisfinansiering, og vil gjeninnføre klassen som økonomisk grunnnet i skolen sammen med nasjonal standard for timetildeling.

Tidligere var skoleklassen/gruppen en sosial arena hvor elevene i tillegg til faglig lærdom, skulle lære å være sammen og respektere hverandre, trass i ulikheter. Nå splittes eleven fra gruppa og skal på eget ansvar arbeide alene for å nå individuelle mål. Fellesskapet forsvinner og målet blir at de "flinkeste" skal opp og fram til neste testnivå så fort som mulig. Skolen må sikre at elevene tilhører faste sosiale grupper med felles praksis for å sikre at elevene tilegner

seg sosiale ferdigheter, samtidig som den enkeltes rett til utvikling i tråd med evner og anlegg sikres.

I en del kommuner blir begrepet småskolen fjerna, og fleksibel skolestart innføres. Fleksibel skolestart vil si at barna ikke starter felles i 1. klasse om høsten, men at foreldrene kan la barnet starte på skolen når det fyller seks år, hvis fødselsdagen er før ordinær skolestart i august.

Rødt arbeider for:

- å gjeninnføre klassen som økonomisk grunnenhet
- felles skolestart for alle elever på 1. trinn i august
- å avskaffe all stykkprisfinansiering – nei til fritt skolevalg
- å stanse nasjonale prøver – ingen offentliggjøring av resultatene

Videregående skole

Kutt i videregående skole er en årlig foreteelse i de fleste fylkeskommuner. Disse kuttene rammer to steder. Små skoler i distriktene legges ned, og yrkesfaglige og alternative linjer fjernes eller sentraliseres. De fleste fylker har i dag langt færre skoleplasser enn det som er lovpålagt. Det er alt for få skoleplasser på yrkesfag og lærlingplasser i forhold til behovet. Dette er med på å forsterke problemet med det store frafallet på videregående skole, og det må settes i verk tiltak på flere områder for å motvirke dette.

De senere åra har det også vært gjennomført ei sterk sentralisering med sammenslåing av skoler for å spare penger. Dette har møtt sterk motstand både blant elever og ansatte. Rødt støtter kampen mot slik sammenslåing, fordi det gir et dårligere skoletilbud til elevene og dårligere arbeidsforhold for de ansatte.

Det er lovfesta at videregående skole i Norge skal være gratis, men likevel må elever ut med tusenvis av kroner i året til bøker og utstyr. De yrkesfaglige linjene er de dyreste. I tillegg er det umulig å leve på det borteboerstipendiet staten gir til elever i videregående skole. Elever må enten ta opp lån for å klare seg, eller jobbe på fritida, noe som svært ofte går ut over skolearbeidet. Dette handler om lik rett til utdanning for alle, uavhengig av om man kommer fra by eller bygd og uavhengig av foreldrenes økonomi.

Yrkesfag er i de siste tiåra forsøkt teoretisert vekk fra verksteder og praksis. Rødt mener at klasserom skal være et supplement til arbeid i verksted og arbeidsliv. Praksisdelen må styre opplæringa.

Rødt arbeider for:

- gratis læremidler i videregående opplæring
- at behovet for skoleplasser på yrkesfag og lærlingplasser må dekkes
- at retten til fagopplæring i bedrift må lovfestes
- at helsetilbud skal være gratis for elever og lærlinger under videregående opplæring
- maksimum 20 per klasse i allmennfag og maksimum 15 per klasse i yrkesfag

Vurdering og karakterer

En viktig del av en læringsprosess er å få tilbakemeldinger på hvordan det går med arbeidet. Dagens karaktersystem gir for dårlige tilbakemeldinger både til elever og foreldre. Det fungerer først og fremst som et system for å rangere elevene. I tillegg bidrar det til å undergrave mange elevers sjøltillit, og det fører til at karakterer og ikke læring blir målet for mye av arbeidet som gjøres i skolen. Rødt vil støtte arbeidet for å finne gode og konstruktive vurderingsformer, som på sikt kan erstatte dagens system. Vi trenger vurderingssystemer som bidrar til faglig utvikling hos eleven og som tydelig viser hvilke faglige kunnskaper elever har.

Rødt arbeider for:

- å starte opp forsøk for å utvikle et vurderingssystem der elever vurderes etter objektive faglige kriterier
- at opptak til videregående og høyere utdanning skal skje ut fra faglige ferdighetskrav; hvis det er flere kvalifiserte søkere enn plasser, foretas det loddtrekning
- å starte forsøk med karakterfri ungdomsskole
- å starte opp forsøk med nye vurderingsformer på alle nivåer i utdanningssystemet

Retten til eget språk

Nynorsk og minoritetsspråk er under press i skolen. Høyresida kommer med stadig nye angrep på nynorsk, under dekke av "vitenskaplige forsøk", og svært mange kommuner har fjerna retten til morsmålsopplæring. I tillegg kommer fortsatt mange læremidler på nynorsk for seint eller ikke i det hele tatt, mange år etter at retten til parallellutgaver ble innført.

Rødt mener nynorskopplæringa i skolen og sidemålsopplæringa er avgjørende for å sikre nynorsk som likestilt riksmål, og støtter kravet om bedre, ikke mindre, sidemålsopplæring. Retten til morsmålsundervisning må gjeninnføres der den er fjerna. Rødt mener ingen skal være usikre på sitt eget talemål, og mener skolen har en viktig oppgave i å bedre holdninger til dialekter.

Rødt arbeider for:

- å opprettholde obligatorisk undervisning i sidemål, og styrke denne gjennom positive sidemålsforsøk
- at lærere skal gi elevene trygghet om talemålet sitt gjennom bevisste holdninger til sin egen og andres dialekter og oppmuntring til å bruke disse
- at alle læremidler skal komme på bokmål og nynorsk til samme tid og pris
- sikring av retten til å opprette parallellklasser med annet opplæringsmål enn det som er vedtatt for skolene
- at fremmedspråklige i nynorskkommuner skal få norskopplæring på nynorsk
- at sidemålspedagogikk og holdninger til nynorsk blir en del av lærerutdanninga

Kapittel 30: Høyere utdanning

De seinere åra har Norge opplevd en ny utdanningseksplasjon. Denne har imidlertid ikke blitt fulgt opp med tilstrekkelige midler og satsing. Selv om høyere utdanning blir stadig viktigere i yrkeslivet, heves terskelen heller enn senkes for opptak til denne utdanninga. Dette skaper en situasjon der annen erfaring og kompetanse blir nedvurdert i forhold til karakterkrava.

Kampen for høyere utdanning er en kamp for kunnskap. Kunnskap er en kilde til makt, og tilgangen til kunnskap er viktig for å kunne utnytte og påvirke det samfunnet vi lever i. Lik rett til høyere utdanning er derfor ei av forutsetningene for et demokratisk samfunn. Vi ser i dag ei skeiv rekruttering til høyere utdanning, både når det gjelder etnisk bakgrunn, klasse og geografi. For Rødt er det ikke et mål at alle skal ta høyere utdanning, men at alle skal ha retten til det.

Rødt arbeider for:

- at høyere utdanning ikke skal privatiseres
- at universiteter og høyskoler ikke må konkurrere økonomisk
- økt offentlig støtte til å dekke både utdanning og forskning ved høyere utdanningsinstitusjoner
- gratis fjernundervisning i teoretiske fag, gjerne ved bruk av IKT-verktøy

Kvalitetsreformen

Ulike regjeringer har de siste åra svekka den høyere utdanninga. Den såkalte Kvalitetsreformen, som følges opp av dagens regjering, er en reform som i større grad gjør høyere utdanningsinstitusjoner til arbeidskraftfabrikker. Den eksterne innflytelsen i institusjonene økes, bevilgningene kuttes og studentenes stipendandel avgjøres av studiepoeng. Universiteter og høyskoler må konkurrere om studenter for å få sin andel av bevilgningene, noe som rammer både mindre utdanningsinstitusjoner og mindre fag. På sikt kan denne utviklinga føre til økt privatisering, slik vi nå ser i land som Australia og USA. Rødt arbeider for at Norge avviser forslag innen Gats-forhandlingene som gjør utdanning til en internasjonal handelsvare. Universitetet som institusjon for kunnskapsutvikling svekkes. Både ansatte og studenter blir i stadig større grad reproducenter og ikke utviklere. For å motvirke dette ønsker Rødt å sikre den frie grunnforskninga og styrke studenters mulighet til å påvirke det faglige innholdet.

Rødt arbeider for:

- at pengene ikke skal følge studenten også små fag og utdanningsinstitusjoner må opprettholdes
- at utdanningsinstitusjonene må ha indre sjølstyrer, men være åpne for samarbeid med organisasjoner, institusjoner og arbeidsliv
- at styringa av universiteter og høyskoler ikke skal overlates til eksterne representanter
- at realkompetanse, ikke bare skolerresultater, må tas på alvor
- større aksept for utdanning fra utlandet
- gratis norskurs ved alle høyere utdanningsinstitusjoner
- at u-landsparagrafene i Statens lånekasse gjeninnføres og utvides til Øst-Europa
- at studentene skal ha rett til å innvirke på det faglige innholdet

- mest mulig undervisning og pensum på norsk

Studentenes livsvilkår

Studentenes økonomiske og sosiale vilkår svekkes. Sjøl om nedkortingsreformen har medført ei viss økning i den generelle ramma for studiestøtte, ligger studentene langt etter andre grupper i samfunnet. Prisene i studentbarnehagene har økt kraftig, og prisene på utleieboliger og studentkantiner er definert ut fra markedsprisene.

Rødt arbeider for:

- fullstipendiering til alle studenter uavhengig av studiepoengproduksjon
- bedre bolig- og barnehagetilbud og styrking av studenters sosiale rettigheter
- radikal kjønnskvoteing og øremerking av stillinger for kvinner i alle vitenskapelige studium
- å få kvinneperspektiv inn på pensum i alle relevante fag
- tiltak mot seksuelle overgrep mot kvinnelige studenter bl.a. ved hjelp av yrkesetiske retningslinjer for undervisningspersonale og veiledere
- en egen arbeidsmiljølov for studenter
- å sikre nynorskbrukeres rett til eksamen på nynorsk

Kapittel 31: Informasjonsteknologi

Pc-er, Internett, mobiltelefoni og bredbånd forandrer dagligliv og samfunn i høyt tempo. Norge ligger blant de aller fremste i denne utviklinga. Dette er teknologi som har potensiale til å forbedre samfunnet, men også til å ta fra folk frihet og skape større sosial ulikhet.

Den nye informasjonsteknologien gjør det mulig med rask, miljøvennlig og effektiv distribusjon av informasjon, programvare og kultur. Stadig mer av dette blir fritt tilgjengelig på Internett, og kan nytes av alle som har tilgang på Internett. På den andre sida er det ikke alle som har tilgang på Internett, og informasjonsflyten utfordrer også gamle monopoler innen kultur, programvare og informasjon, som ønsker å holde slikt lukka og proprietært. Vi ser i dag en offensiv fra deler av storkapitalen for å ta folk friheten til å dele med andre, slik at de kan fortsette å tjene penger på å selge informasjon stykkevis og delt.

Vi vil ikke underslå at fri flyt av informasjon og en rett til fritt å dele med andre vil være ei utfordring for noen yrker, slik som kunstnere, fotografer, programmerere og journalister. Det vi derimot vil holde helt fast på er at svaret ikke må være å redusere folks frihet, men å finne løsninger som er framtidsretta og peker mot et samfunn med mer frihet og likhet enn i dag.

Informasjonsteknologi kan ikke løse alle verdens problemer. Tilgangen til denne teknologien er et sosialt spørsmål som må reises og kjempes for, og maskiner eller informasjon kan ikke løse problemer i seg sjøl. Teknologien er et redskap som kan brukes både til å skape totalitær kapitalisme og til å skape et fritt, klasseløst samfunn, kommunisme. Rødt kjemper for at alle skal ha god tilgang til informasjonsteknologi i skolen.

Rødt arbeider for:

- felles minstekrav til pc-er og nett i alle skoler
- alle skoler må raskt få internt trådløst Internett
- penger til sabbatsår og videreopplæring for lærere
- støtte til lokal og sentral utvikling av pedagogikk
- støtte til utvikling av Skolelinux-prosjektet og annen fri programvare til bruk i skolene

Rødt er for å gjøre verdenskulturen tilgjengelig for alle på Internett.

Rødt arbeider for:

- å ruste opp lokalbibliotekene med statlige bevilgninger som garanterer lik kvalitet i alle kommuner
- å støtte Nasjonalbibliotekets arbeid for å gjøre alle sider av kulturarven fritt tilgjengelig på Internett: aviser, bøker, radio, tv-programmer, film osv.
- å lage kompensasjonsordninger til forfattere, oversettere og forlag for å legge ut bøker, film, musikk osv. som ikke er i salg, fritt tilgjengelig på Internett
- pressestøtte for gratis kvalitetsaviser og tidsskrifter på Internett
- offentlig garanti og utbygging av breibånd, der det ikke allerede finnes eller bygges ut
- å legalisere fildeling, kombinert med at det innføres kollektive betalingsmodeller som sikrer inntekter for artister, forfattere og andre kulturarbeidere.

Rødt er for fri programvare, og arbeider for:

- åpne formater lovbestemt til offentlig informasjonslagring og kommunikasjon
- forbud mot lukka, proprietær programvare som standard i stat og kommune
- nei til patenter for programvare, fjern snikinnføringa av programvarepatenter i Norge
- at det skal innføres ei offentlig stipendordning for programmerere som utvikler fri programvare (åpen kildekode) til allmenn glede og nytte
- at stat, kommune og fylkeskommune skal finansiere utvikling av åpen kildekode-programmer til eget bruk, og deretter legge det ut til allmenn bruk

Rødt ser ytringsfrihet som et gode, ikke en fare. Lover som rammer rasisme, barneporno osv. finnes allerede, det trengs ingen nye.

Rødt arbeider for:

- ingen særlover som begrenser ytringsfriheten på Internett
- nei til private organisasjoners "nettfiltre" i biblioteker og skoler
- rett til å dele informasjon, kultur og programvare med andre på ikke-kommersiell basis uten begrensninger
- ingen innskrenkninger i retten til å sitere, kopiere, låne, gi bort eller selge informasjon
- politiet må ikke få enklere tilgang til å kontrollere e-post, annen nettbruk og mobiltelefon enn vanlige brev og telefon
- arbeidsgivere må ikke ha rett til å kontrollere e-post på jobben
- streng lovbegrensning av kommersiell samling av persondata

Med den nye offentlighetsloven vil retten til innsyn i offentlige dokumenter bli styrka. Dette er viktig, fordi retten til innsyn i forvaltningens saksdokumenter er et fundamentalt prinsipp for å styrke demokratiet i samfunnet. Mange offentlige dokumenter blir det likevel nekta innsyn i, spesielt gjelder dette interne dokumenter i ulike organer. Om det ikke er andre hensyn som tilsier at disse dokumentene skal unntas offentlighet, mener vi at de bør være åpne for innsyn. Rødt mener at meroffentlighet er et viktig prinsipp, og at det bør følges opp. Det skal ikke bare være et begrep det offentlige skryter av uten å vise det i praksis.

Rødt arbeider for:

- at alle offentlige organer som er berørt av offentlighetsloven, gjør det enklest mulig å få innsyn i offentlige dokumenter
- at offentlige organer følger offentlighetsloven og praktiserer meroffentlighet
- at økonomien i offentlige organer blir styrka, slik at det er praktisk mulig å følge opp prinsippene i offentlighetsloven

Som et sosialistisk parti slåss Rødt mot teknologiske klasseskiller over hele verden, og for demokrati og ytringsfrihet på nettet for alle. Når de rikeste raner til seg monopol på informasjonen, gjør det situasjonen enda verre for de fattigste. Tilgang til verdenskulturen, informasjon om alt fra medisin til lærebøker, nyheter og kunst, og dermed til Internett, må bli en menneskerett.

Rødt arbeider for:

- at Norge må støtte FNs målsetting om Internett til alle
- at Norge må støtte initiativer for informasjonsteknologi for verdens fattige, slik som "One Laptop Per Child"-prosjektet

- at kontrollorganene for IP- og DNS-delegering må overføres til FN

Kapittel 32: Kultur, kulturarv og medier

Rødt arbeider for et rikt og variert kulturliv, der ulike kunstarter, stilretninger og kulturer med både profesjonelle utøvere og et bredt folkelig kulturliv blir stimulert. Rødt legger særlig vekt på å støtte tiltak som stimulerer og får fram arbeider og kvinnekultur, innvandrerkultur, samt kultur fra etniske minoriteter i Norge.

Mangfold i kulturen

For å motvirke den økende kommersialiseringa må det legges særlig vekt på den norske og samiske folkekulturen i alle sine former. Forholdet må også legges spesielt til rette for innvandrernes kulturer og kulturaktiviteter. Innvandrerkultur er en sjølsagt del av det norske kulturbildet. Rødt går inn for å synliggjøre denne kulturen og bidra til å øke innvandrernes muligheter som kunstnere. Dette må bl.a. skje ved at Norsk kulturråd i langt større grad enn i dag gir støtte til kulturuttrykk tilknyttet innvandrere. Det må stimuleres til at nye generasjoner og miljøer utvikler sine egne, uavhengige kulturelle uttrykk innen alle sjangrer. Slik kan det utvikles genuin norsk og internasjonal kultur, og det århundrelange amerikanske kulturhegemoniet kan drives tilbake.

Rødt arbeider for:

- at det spilles mer uavhengig norsk musikk på radio og i tv
- at dominansen til det amerikanske musikkhegemoniet innen radio og tv drives tilbake både sjangermessig og i volum, til fordel for norsk musikk og musikk fra resten av verden
- at tegneserier får sin egen innkjøpsordning gjennom Norsk kulturråd
- øremerka midler til økt satsing på nye og uavhengige kulturuttrykk
- at det rusfrie kulturtilbudet må bli styrka
- økonomisk styrking av frivillig studiearbeid
- samme pris for bøker over hele landet. Forsvar bokavtalen.
- at forlag ikke får rett til å eie bokhandler

Offentlig støtte og kulturinstitusjoner

Rødt ønsker økt satsing på kultur gjennom offentlig støtte. Dette må også gjøres gjennom rimelig utleie av lokaler til frivillig kulturaktivitet, offentlig støtte til både profesjonelle og amatører sin aktivitet, og gjennom subsidiering av priser.

Det offentlige må satse på videre oppbygging av Riksteateret og regionteatrene og støtte til amatørteatrene. Teatrene må trygges gjennom økte bevilgninger. Det samiske teateret må få nok faste stillinger og driftsmidler direkte over statsbudsjettet. Det må komme ei sterk økning av bevilgningene til frie grupper.

Rødt arbeider for:

- permanent høyskoleutdanning for norsk folkekultur
- at kunstner- og forfatterorganisasjonenes krav til økt bruk og vederlag blir innfridd

Kultursatsing i kommunene

Offentlige innstramminger fører til dårligere bibliotektilbud, nedlegging av kulturskoler, økt sponning fra næringslivet og høyere priser på kulturtilbud. Da tilskuddet til kulturskolene gikk inn i "sekkebevilgningen" til kommunene og maksprisen ble oppheva, førte det til nedleggelse av mange kulturskoler. Tilbudet som har blitt igjen, har blitt for dyrt for mange foreldre. Rødt vil også ha ei styrking og videreutvikling av folkebibliotekene. I dag har de en sentral rolle som møtested, der informasjonsteknologi kan stilles til rådighet og er gratis for alle.

Rødt arbeider for:

- styrking av bibliotekene med økte og øremerka bevilgninger
- kommunale kulturskoler og internasjonale kultursentra over hele landet
- at kulturskolene bygges ut med flere fag og at undervisning tilbys også til eldre
- økte bevilgninger til idrettsorganisasjoner, musikk, korps og andre som tilbyr fritidsaktiviteter for barn og unge

Kulturimperialisme

USA som den eneste supermakt i verden har i løpet av de siste tiåra festa sitt grep over verdens folk på mange områder. Et av de viktigste områdene er USAs kulturelle hegemoni. Å bekjempe USAs kulturhegemoni må være en viktig oppgave for Rødt og styrende for vår kulturpolitikk.

Bryt hegemoniet, dominansen og kommersialiseringa

Kulturlivet i Norge blir i dag trua av kommersialisering og forflatning. Da NRK ble gjort om fra stiftelse til aksjeselskap, tok Stortinget et langt skritt for å avvikle NRK som kulturog medieforvalter med et bredt ikke-kommersielt riksdekkende ansvar. Kommersialiserende ensretting vinner fram i fjernsyn, riksdekkende radio, nærradioene og i de nye mediene, i stedet for å øke den kulturelle bredden. Rødt mener det er et offentlig ansvar å bidra til kulturell bredde og plass for annet enn kommersiell formidling i etermediene. Eierkonsentrasjonen i norske medier svekker demokratiet. Aviser og etermedier setter mye av dagsordenen for politisk kamp i Norge. Rødt vil motarbeide at makta over mediene blir samla på få hender, som i tillegg representerer snevre kommersielle interesser.

Rødt arbeider for:

- økt andel av norsk, samisk og kvensk folkekultur, romanikultur og innvandrerkultur i mediene
- å gjenopprette NRK som en riksdekkende kultur- og mediebedrift som ikke er markedsstyrt
- mangfoldige massemedier. Strengere avgrensinger av eierkonsentrasjon i mediebransjen.
- offentlig utbygging av digitalt fjernsynsnett over hele landet
- offentlig utbygd og eid bredbåndnett gratis til alle husstander og arbeidsplasser
- å opprettholde og styrke kommunal kinodrift
- å øke bevilgningene til norsk filmproduksjon

Ta vare på og lær om fortida

Viktig kunst- og kulturhistorie går i dag tapt eller forfaller på grunn av manglende statlig støtte. Arkeologiske kulturminner ødelegges, fordi grunneiere ikke har råd til å påkoste vern eller utgraving. Rødt mener det er viktig å bevare og formidle kunnskap om vår felles kulturarv og kulturminner, enten de finnes som anlegg og bygninger i by og land, som kulturlandskap eller som gjenstander i arkiver og museer. Denne arven er vår felles eiendom. Rødt arbeider derfor for økt statlig satsing på kartlegging og vedlikehold av kulturminner, samt at kunnskapen om disse må gjøres bedre tilgjengelig for folk flest. Vi mener det er et offentlig ansvar å ta vare på bevaringsverdig arkivmateriale både fra organisasjoner, bedrifter og privatpersoner (privatarkiv).

Det må tilrettelegges for at lokalsamfunn skal kunne formidle, forske på og eksponere spesielt kulturminner som kommer fra det aktuelle stedet/distriktet.

Rødt arbeider for:

- styrking av nasjonale og lokale kulturhistoriske museer, samt arkiver og museer som bevarer kvinne- og arbeiderkultur, industri- og urfolkshistorie, så vel som nasjonale og nye minoriteters kulturhistorie
- statlige bevilgninger til fylkeskommunenes arbeid med bevaring av privatarkiv
- økt statlig andel av kostnadene ved arkeologiske utgravninger for små og mellomstore grunneiere og tiltakshavere

Språklig likestilling

Bokmål og nynorsk er formelt likestilte språk i Norge, men likevel er det vanskeligere å være nynorskbruker enn å være bokmålsbruker. Hvis bokmål og nynorsk skal bli likestilte i praksis, trengs det aktive tiltak for å styrke nynorskens plass i samfunnet. Det trengs både krav om at rettigheter som allerede finnes, skal håndheves, og nye rettigheter. Rødt mener at mediene spiller en særlig viktig rolle i kampen for reell språklig likestilling, og vil stimulere til mer nynorsk i alle medier.

Rødt arbeider for:

- mer nynorsk i NRK og statsforvaltinga
- økt støtte til Nynorsk mediesenter
- at målbrukslova skal håndheves
- oppretting av et fond som skal fremme nynorsk i journalistikken
- gode rammevilkår for alle institusjoner som fremmer norsk skriftmål
- at det offentlige skal stille krav ved innkjøp om at de vanligste dataprogrammene foreligger både på bokmål og nynorsk

Kapittel 33: Idrett

Idrettslaga i Norge har følgende formulering i paragraf 1 i normalvedtektene sine: "Arbeidet skal preges av frivillighet, demokrati, lojalitet og likeverd. All idrettslig aktivitet skal bygge på grunnverdier som glede, fellesskap, helse og ærlighet."

Dette er ei formulering som godt kan gå inn i Rødt sitt prinsippprogram, når vi beskriver det samfunnet vi som parti kjemper for.

Breddeidretten er av svært stor helsemessig, sosial og demokratisk betydning i samfunnet. Fysisk bevegelse og god fysisk form er grunnleggende for menneskenes velbefinnende, for deres evne til å lære og til å kjempe for sine rettigheter.

Idrettsbevegelsen er en av de største organiserte bevegelsene i landet. Den organiserer spesielt veldig mange unge mennesker. Medlemmene driver klubbene hovedsakelig på dugnadsbasis og ut fra betaling av kontingent fra medlemmene. Men kostnadene ved å drive en klubb er mange ganger større enn det en sparer på dugnadsarbeid og det en får inn i kontingent. Hvis klubben skulle dekke inn utgiftene sine gjennom kontingenten, ville den nærme seg betalinga for å være medlem i kommersielt drevne helsestudio og lignende. Det ville gjøre det umulig for idretten å favne i den bredden som den har som mål å gjøre.

Det offentlige må bidra mer

Denne idretten har i dag en rekke behov som må dekkes, dersom paragraf 1 i vedtektene skal oppfylles. Det gjelder for det første nok idrettsanlegg og tilrettelegging for mosjon og bevegelse. Dette krever at det avsettes arealer i kommunenes planer og at det bevilges nok penger til at slike anlegg og slik tilrettelegging kan gjennomføres. For det andre gjelder det vedlikehold av anlegga, som også krever at det bevilges midler. For det tredje gjelder det den tekniske og personellmessige driften av idrettslaga. Det offentlige må bekoste det aller meste av den tekniske driften av anlegg. Det offentlige må også bidra mye mer enn nå til den daglige driften av idrettslag.

Den kommersielle toppidretten er mer å regne som underholdningsindustri. Her finner en vilkår og forhold som ofte ikke kan kalles sunne. Pengesatsinga får inn et sterkt fremmedgjørende element i idretten og omdanner den til en pengemaskin for investorer og fremragende utøvere, og til ei passiviserende idoldyrking for mange tilskuere. I kjølvannet av dette kan følge tribunevold, doping, svindel og stygge skader.

Fleridrettslag

Det offentlige sin hovedoppgave må derfor være å fremme breddeidretten og de klubbene som driver med denne. Her trengs det både mye arealer, mange nye anlegg og mye midler til godt vedlikehold og teknisk og personellmessig drift.

Det er også viktig at idretten sjøl jobber hardt for virkelig å holde seg til retningslinjene fra paragraf 1 i normalvedtektene.

De sentrale leddene i idrettens organisasjoner må bevilge mye mer enn nå til breddeidretten, og ha en mye større oppmerksomhet enn nå på fleridrettslaga, som driver denne idretten.

Styrk idrettsråda

Idrettsråda er sentrale for at idretten klarer å samordne sine behov overfor kommunene og reise kamp for nok arealer, anlegg og midler. Det er derfor viktig å styrke idrettsråda sin plass i idrettsforbundet og deres evne til å handle innen sine områder.

Det bevilges i dag ikke noe direkte over statsbudsjettet til breddeidretten. Inntektene til breddeidretten er avhengig av inntekt fra forskjellige spill, som i dag alle administreres fra Norsk Tipping. Dette kan være en relativt stabil inntektskilde, men det er et paradoks at idretten skal være avhengig av pengespill for å få sine inntekter.

Kapittel 34: Bolig

Å bo i en tilfredsstillende bolig er en menneskerett. Rødt støtter arbeidet for å oppheve markedskreftenes styring av boligsektoren. Rødts mål er å opprettholde bosetting over hele landet, at alle skal kunne bo godt og rimelig, og at alle skal ha råd til å skaffe seg en høvelig bolig. Dette krever en offentlig boligpolitikk som ikke er styrt av markedskreftene. Staten må dekke en stor del av kostnadene ved nybygg gjennom billige lån, tilskudd og momsfratak til vanlige boliger. Godt bomiljø, livsløpstandard og bedre boligkvalitet må være prioritert. En god bolig krever at det er et boligområde der uteareal, bygningsareal, bygninger for fellesskap, rekreasjon og møteplasser er godt løst. Rødt er for en variert boligmasse som gjør det mulig med ulike boformer – for enslige, tradisjonelle familieenheter, generasjonsboliger, flerfamiliehus og ulike kollektive løsninger.

Boligspekulasjon i byene

Mange er blitt gjeldsofre sjøl om de bare har eller hadde en bolig med vanlig standard. Avviklinga av den sosiale boligpolitikken og den liberaliseringa av statlig og kommunal boligpolitikk som skjøt fart fra 1980, er hovedgrunnen til dette. Nå har entreprenører, utbyggingsselskaper og bankene frie hender til å få boligkjøpere og leietakere uhemma. Utviklinga viser at det regulerte boligmarkedet med priskontroll og offentlige subsidier fungerte mye bedre enn dagens "frie marked". Staten har gjennom Husbanken fremma denne usosial boligpolitikken.

Boligbyggelaga

De store boligbyggelaga i byene, som dels ble starta av husløse fagorganiserte, er så markedstilpassa at de skiller seg lite fra kapitalistiske boligforetak. De har i stor grad blitt redskap for boligeierne og ikke for de boligsøkende. I tillegg har det blitt etablert private "borettslag" med lave innskudd og ekstremt stor fellesgjeld, som er ei økonomisk felle for unge boligsøkere. Rødt krever at bankene som har finansiert slike boligprosjekter, må sanere gjeld. Derfor må det utvikles nye organisasjoner for å føre boligkamp. Renteaksjonen som fagforeninger tok initiativ til, er et eksempel på dette.

I stedet for dagens ordning med subsidier til gårdeierne, trengs det ei ny byfornyning som gir leieboerne rett til medvirkning og styring.

Miljø- og klimavennlig boligbygging

Boligbygging må settes inn i et økologisk perspektiv. Dyrka mark må i minst mulig grad benyttes. Materialvalget må være miljøvennlig, fra produksjon til byggeplass og ferdig bygg. Energiforbruket må reduseres og lavenergiboliger prioriteres. Energibruken må legges om fra oljefyring og misbruk av elektrisitet og over til fjernvarmeanlegg, varmegjenvinning og ulike former for fornybar energi.

Rødt arbeider for:

- å opprette kommunalt boligtilsyn og boligombud i de større byene, for å bekjempe spekulasjon og hjelpe til å ivareta leietakeres og boligsøkeres interesser
- å stanse boligspekulanter og utleiere som utnytter boligsøkere og leietakere

- at kommunene skal bygge rimelige utleieboliger
- at all boligrente skal være lav og bestemmes av Stortinget
- ei bedre gjeldssanering for de som rammes av spekulative boligprosjekter
- støtte til utvikling av nye boliger, boformer og boligområder
- at tilpassing av boliger til funksjonshemma blir betalt av det offentlige
- universell utforming i alle nye boligprosjekter
- å utvikle gode totale bomiljøer, legge særskilt vekt på gode fellesarealer ute, samt felles lokaler
- at kommunal byggekontroll gjeninnføres – "uavhengig" kontroll er ikke tilstrekkelig

Kapittel 35: Funksjonshemma

Alle mennesker er likeverdige og har rett til et sjølstendig liv. Alle mennesker må gis utviklingsmuligheter ut fra sine forutsetninger. Det må fokuseres på muligheter og ressurser, ikke på svakheter og begrensninger. Mennesker som ikke fungerer innenfor de snevre grenser man blir tilbudt i Norge i dag, kalles ofte funksjonshemma. Det er vår oppfatning at det er samfunnet som gjør disse menneskene funksjonshemma, bl.a. gjennom utestenging, diskriminering, dårlig samfunnsplanlegging og mangelfull tilrettelegging. Det er derfor feil å individualisere funksjonshemming.

Arbeidslivet må utformes og legges til rette slik at alle har mulighet til å delta, ikke bare mennesker uten funksjonshemming.

Funksjonshemming er i større eller mindre grad samfunnsskapt. Vi vil ha et samfunn som har plass for alle. Alle er verdifulle og har noe å yte til fellesskapet. Rødt vil ha offentlige støtteordninger som gir synsog hørselshemma tilgang til og deltakelse i medier, kulturliv og samfunnet for øvrig.

Vi vil gi funksjonshemma tilgang til medisinske og tekniske nyvinninger, som vil kunne gi økte muligheter for deltakelse i familien, arbeidslivet og samfunnet for øvrig. Økt sjølstendighet og livskvalitet for den enkelte må ikke veies opp mot kostnader. Mennesker med funksjonshemninger og funksjonshemma sine organisasjoner må få større makt og innflytelse. Det vil bl.a. innebære at kunnskaper og erfaringer funksjonshemma har om seg sjøl og sin situasjon, anerkjennes og vektlegges.

Unge funksjonshemma må snarest tilbys et annet botilbud enn syke- og aldershjem. Rødt ønsker å gjeninnføre tilskudd til utflytting av unge funksjonshemma på aldersinstitusjon. Vi foreslår også å øremerke midler til kommunene, slik at botreningsprosjekter for funksjonshemma blir videreført og at unge funksjonshemma kan få en egna bolig.

Rødt arbeider for:

- at funksjonshemma gis reell brukermedvirkning både på individ og gruppenivå
- at makt overføres til mennesker med funksjonshemninger og funksjonshemma sine organisasjoner
- at ved tildeling av helse- og omsorgstjenester skal den funksjonshemmas egen vurdering av behov for assistanse og hjelp i og utenfor hjemmet være utgangspunktet for tildeling av størrelsen på tjenesten
- større valgfrihet i markedet ved tildeling av tekniske hjelpemidler, også bil. Det må utvikles ei ubyråkratisk og brukerstyrt formidling. Målet må være at hjelpemidlene skal fungere optimalt, ikke bare hensiktsmessig, og den funksjonshemma må derfor sjøl ha full innflytelse i prosessen.
- at funksjonshemmas rett til deltakelse og full likestilling skal sikres gjennom innføring av en overordna likestillingslov, og at diskriminering pga funksjonshemming eller sykdom forbyes
- skjerpa krav om tilgjengelighet i plan- og bygningsloven, og slutt på alle dispensasjoner fra tilgjengelighetskrava
- at alt nytt materiell i offentlig kommunikasjon utformes universelt, slik at også funksjonshemma kan benytte fly, tog, trikk, buss og båt

- et statlig pålegg om utbygging av TT-ordninga (transporttilbud til personer med forflyttingshemming som ikke kan benytte kollektivtransport) i kommunene til et nivå som gir funksjonshemma samme mulighet til forflytning som andre, dvs. fri reiserett
- en kraftig reduksjon av gapet mellom arbeidsinntekt og trygd. Alle som ikke kan arbeide, må sikres en rettferdig inntekt.
- at funksjonshemma arbeidssøkere ikke kamoufleres som trygdemottakere. Vi må få likestilling på arbeidsmarkedet ut i fra den enkeltes forutsetning.
- at integrering i normalskolen må gi funksjonshemma barn et reelt undervisningstilbud. Det må settes inn nok ressurser til at den enkelte elev kan optimalisere sitt funksjonsnivå.
- å fjerne egenandelene på helsetjenester, medisiner og tekniske hjelpemidler
- å fjerne egenandelene på hjemmetjenester som hjemmehjelp og personlig assistanse. Disse tjenestene er også kompensasjon for funksjonshemming eller sykdom, og egenandeler her er ofte kamuflerte egenandeler på hjemmesykepleie (som er forbudt).
- ei styrking av tilbud som "Aktiv på dagtid", "Aktiv hverdag" og andre lavterskeltilbud og treffsteder
- at diskriminerings- og tilgjengelighetsloven av 2008 skal bli brukt mest mulig, både av myndigheter, næringsliv og organisasjoner. Staten må sørge for støtteordninger og bevilgninger slik at ikke økonomien skal hindre maksimal bruk av loven.
- at diskriminerings- og tilgjengelighetsloven av 2008 blir evaluert innen utgangen av 2012.

Utviklingshemma og deres rettigheter

Utviklingshemma har fra tidenes morgen blitt sosialt devaluert både i samfunnet og gjennom hjelpeapparatet. Heldigvis har deres rettigheter de senere år blitt styrka gjennom lovverk og HVPU-reformen. Å klare seg i hverdagen er ikke like lett for alle. Noen er helt prisgitt hjelp fra omgivelsene. Utviklingshemma har ofte sammensatt problematikk, som har medført at de får diagnosen psykisk utviklingshemma på grunn av en hjerneskade de første leveåra.

Tvang

Å forholde seg til verden ut fra egne forutsetninger er ikke alltid like lett. Noen mestrer hverdagen godt uten særlig hjelp, mens andre trenger heldøgnstilsyn og hjelp. En del med utviklingshemming løser sin problematikk ut fra sine forutsetninger gjennom utagering. Her menes det gjennom å skade seg sjøl, andre i omgivelsene og inventar. I en del av disse situasjonene må tvang benyttes. Bruk av tvang på utviklingshemma reguleres gjennom sosialtjenesteloven § 4A. Her er det satt en streng standard på både praktisk og etisk forsvarlighet som igjen er understreka gjennom å ha kvalifisert personale med kompetanse til stede. En ser en stadig økende tendens til at kommunene unngår å ansette eller ikke gjør nok for å ansette kvalifisert personale.

Tilrettelagte boliger

HVPU-reformen hadde som mål at utviklingshemma skulle flytte ut av sentralinstitusjoner og inn i egne boliger i sine respektive hjemkommuner. Dette skjedde da også omkring 1989. Knappe 20 år etter reformen ser en nå en økende tendens til at kommunene i hele landet omgår reformen ved å samle flere beboere i samme bygning. Gjerne de som trenger lite

bistand. Når utgangspunktet gjerne har vært 4–6 beboere etter reformen, kan antallet nå være fra 20–30 på det meste. Det er etter vår mening stikk i strid med reformen, som ville sikre de utviklingshemmas rettigheter med å ha tilnærma like boforhold som resten av befolkninga.

Rødt arbeider for:

- at kommunene må få stramma inn sine muligheter til å bygge større omsorgsboliger med 20–30 beboere. Videre at den enkelte beboer skal få større medbestemmelsesrett i spørsmålet om de vil flytte inn eller ikke i disse nye "institusjonene".
- å styrke utviklingshemmas rettssikkerhet gjennom at kommunene skal følge kompetansekravet til utdanning ved gjennomføring av bruk av tvang i større grad enn i dag
- å styrke ressursene slik at det bygges flere avlastningstilbud for barn og unge
- økt fokus på psykisk helse for utviklingshemma

Kapittel 36: Lesbiske, homofile, bifile og transpersoner

Rødt mener det er en menneskerett for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (LHBT-personer) å kunne leve ut sin seksualitet uten å bli forfulgt, mobba eller undertrykt på annen måte. Man skal kunne forelske seg i hvem man vil, uten å møte fordommer. Kampen for lesbisk, homofil, bifil og transpersoners rettigheter har sprenget rammene for den tradisjonelle kjernefamilien.

Til tross for framgangen i kampen for rettigheter, er det fremdeles fordommer mot personer som sprenger tradisjonelle kjønnsrollemønstre. For mange fører dette til at de velger å skjule sin seksualitet, i frykt for å bli avslørt og utstøtt. Dette er et stort heseproblem. Skole og arbeidsliv er viktige arenaer for å spre informasjon og kunnskap, slik at alle kan leve trygt og åpent, uavhengig av seksualitet.

Homo-organisasjonene er den viktigste krafta i denne kampen. Rødt støtter dette arbeidet, men vil understreke at kampen mot undertrykking av lesbiske, homofile, bifile og transpersoner er en kamp for alle, uavhengig av seksualitet.

Rødt arbeider for:

- gode rammevilkår for alle institusjoner og organisasjoner som jobber med homofile
- oppretting av rådgivningstjenester
- økt informasjon i skolen og arbeidslivet
- øremerking av statlige midler til Helseutvalget for homofile, HivNorge og videreføring av prosjektet Rosa kompetanse
- å forsvare den kjønnsnøytrale ekteskapsloven, samt fortsatt rett til assistert befruktning, adopsjon og medmorskap

Kapittel 37: Kriminalitet

Politivesenet og rettsapparatet har et klart klassestempel. Kriminaliteten til borgerskapet med økonomisk svindel, farlig arbeidsmiljø, angrep på demokratiske rettigheter og trakassering av arbeidere blir bare i liten grad ramma av loven. Og slike lovbrudd blir ikke prioritert av politi og rettsvesen. Lovverket og politiet sitt arbeid er retta inn mot kriminaliteten fra "filleproletariatet" og den politiske og økonomiske kampen til arbeiderklassen og folket.

Alternativ soning

En restriktiv kriminalpolitikk med sterk bruk av fengselsstraffer reduserer ikke tradisjonell kriminalitet. Negativ læring inne i fengslene, vanskeligheter med jobb, bolig og nye venner etter løslatinga sementerer kriminelle mønstre. Rødt er for å bygge ut flere alternativ til fengsel, alternativ som kan hjelpe de dømte til et ikke-kriminelt liv. Slike alternativ er f.eks. behandlingstilbud for rusgiftmisbrukere, arbeidstrenings- og opplæringsprosjekt kombinert med åpne anstalter og meldeplikt.

Rødt arbeider for:

- å bygge ut rehabiliteringstiltak som alternativ til fengsel, nedlegge de store sentralanstaltene
- behandlings-, arbeids- og utdanningstilbud til alle rusgiftmisbrukere og straffedømte
- å gi tilbud om behandling til alle som blir dømt for incest, seksuelle overgrep og kvinnemishandling. Gi fri rettshjelp til alle som er utsatt for mishandling og seksuelle overgrep.

Fri rettshjelp

Fritt forsvarervalg er ei viktig rettssikkerhetsordning. Rødt vil at dette skal gjelde alle som det blir tatt ut siktelse eller tiltale mot. Ordninga med fri rettshjelp utenom straffesaker bør utvides til å dekke flere saksfelt, samtidig som inntektsgrensene må heves kraftig.

Rødt arbeider for:

- å kjempe mot bruk av høye bøter for å skremme folk fra å kjempe for rettferdige saker. Fri rettshjelp til de som er tiltalte i forbindelse med politiske demonstrasjoner, aksjoner o.l.
- å stoppe bruk av fengsling i asylsaker
- at den kriminelle lavalderen heves til 16 år
- ingen ungdom under 18 år i fengsel
- ei kraftig utviding av ordninga med fri rettshjelp

Kapittel 38: Rusmidler

Rødt er for en kunnskapsbasert og restriktiv alkoholpolitikk og er mot alle tiltak som kan legalisere narkotiske stoffer som i dag er ulovlige. En arbeiderklasse der mange er svekka på grunn av rusmiddelbruk, står svakere både i den daglige kampen og i kampen om samfunnsmakta. Voksnes rusmiddelbruk er ofte en stor plage i livet til mange mennesker, også barns liv. Rødt vil derfor arbeide for tiltak som reduserer alkoholbruken og den økende alminneliggjøringa av rusmiddelbruk. Rødt er for at alle rusmisbrukere skal ha rett til et verdig liv, det vil si: bolig, jobb, økonomisk støtte og helse- og sosialtjenester.

Rødt vil arbeide for:

- personlige og samfunnsmessige tiltak for redusert alkoholforbruk
- at det skal være vanlig at sosiale møteplasser er rusfrie
- fortsatt salgsmonopol for sprit og vin
- skjerpa kontroll med skjenke og utsalgssteder, og at det skal reageres merkbart og forutsigbart på brudd på alkoholloven og bevillingsvedtekter
- krav om nabovarsling (til både juridiske og faktiske naboer) før behandling av søknad om skjenkebevilling
- tap av skjenkerett for utesteder som nekter ansatte arbeidskontrakt eller på annen måte omgår lovfesta arbeiderrettigheter
- tap av skjenkerett for utesteder som har en diskriminerende praksis
- styrka innsats mot smugling av alkohol og narkotika
- at Statens pensjonsfond ikke skal investere i alkoholkapital
- etablering av sprøyterom
- et kraftig utbygd behandlings- og ettervernstilbud til rusmisbrukere
- etablering av sprøyterom
- kraftig utvidelse av LAR (Legemiddel Assistert Rehabilitering) som virkemiddel